

■ MEDIATION IN STRAFZAKEN: GEBORGD IN KWALITEIT

Een onderzoek naar kwaliteitseisen voor mediators in strafzaken

Auteurs

Dr. Marie-José Geenen

Drs. Meriem Kalter

Mr. Tanja van Mazijk

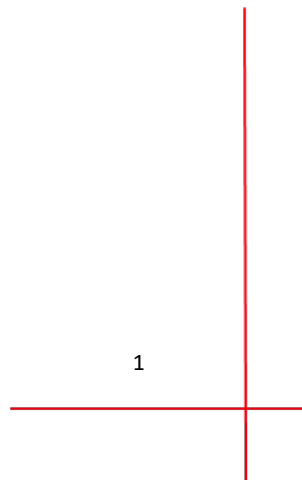
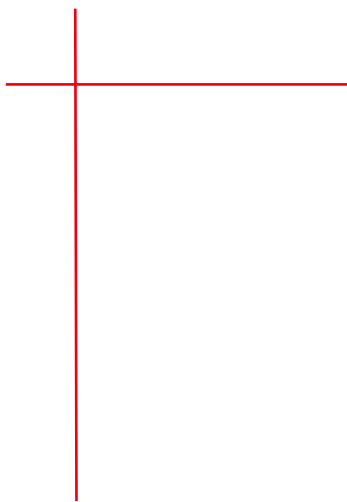
Mr. Marion Uitslag

Dr. Majda Lamkaddem (projectleider)

november 2019

© Hogeschool Utrecht, 2019

Bronvermelding is verplicht. Verveelvoudigen voor eigen gebruik of intern gebruik is toegestaan.

COLOFON

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie (KSI) van de Hogeschool Utrecht is een bundeling van een aantal lectoraten op het gebied van zorg en welzijn, sociaal beleid, maatschappelijke participatie, ondersteuning en dienstverlening, arbeid, recht en veiligheid. Het KSI heeft zich als doel gesteld een bijdrage te leveren aan een inclusieve, rechtvaardige en veilige samenleving waarbij de waarden van de democratische rechtsstaat centraal staan. Dit doen wij door praktijkgericht onderzoek, ontwikkeling en agendering van actuele maatschappelijke en sociale vraagstukken, vanuit verschillende perspectieven en disciplines. We werken hierbij samen met onderwijs, werkveld en kennisinstituten.

Jaar van uitgave: 2019

ISBN: 9789089282019

Contact en adres

Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht
Lectoraat Toegang tot het Recht en Lectoraat Werken in Justitieel Kader
Postbus 85397, 3508 AJ Utrecht
Padualaan 101, 3584 CS Utrecht
Telefoon secretariaat: 088 4819222
Email: KSI@hu.nl
www.socialeinnovatie.hu.nl

Met dank aan:

Renate Giesing voor de professionele ondersteuning van dit onderzoek.

Alle respondenten die meewerkten aan dit onderzoek.

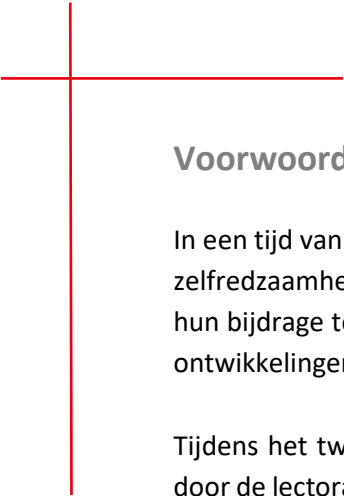
Stuurgroep:

Jolien Boeding-Polee (mediationfunctionaris, Rechtbank Amsterdam)
Jacqueline Bosker (lector, lectoraat Werken in Justitieel Kader)
Judith Emaus (directeur, Mediatorfederatie Nederland)
Greetje de Haan (beleidsmedewerker, Perspectief Herstelbemiddeling)
Makiri Mual (voorzitter, Vereniging Mediators in Strafzaken)
Marlène Panis (mediationfunctionaris, Rechtbank Zeeland-West-Brabant)
Anne Martine Westerhout (mediationfunctionaris, Rechtbank Midden-Nederland)

Wetenschappelijke commissie:

Katalien Bollen (Onderzoeker Universiteit Leuven)
Martin Euwema (Hoogleraar Universiteit Leuven)
Ton Jongbloed (Hoogleraar Universiteit Utrecht)

Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA

Voorwoord

In een tijd van grote maatschappelijke veranderingen in het sociale en juridische domein, waarbij zelfredzaamheid en oplossingsgerichtheid centraal staan, worden professionals uitgedaagd om hun bijdrage te leveren aan effectieve en rechtvaardige oplossingen. Het herstelrecht, en ook de ontwikkelingen binnen het herstelrecht, zoals mediation in strafzaken, sluiten hierop aan.

Tijdens het twee jaar durend project 'Mediation in strafzaken: geborgd in kwaliteit' uitgevoerd door de lectoraten 'Toegang tot het Recht' en 'Werken in Justitieel kader' van Hogeschool Utrecht is onderzoek gedaan naar de kwaliteitseisen waaraan een mediator in strafzaken moet voldoen. Het onderzoek is mogelijk gemaakt door een subsidie van RAAK-Publiek van het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA (RAAK Publiek, projectnummer RAAK.PUB03.024) en gerealiseerd in samenwerking met mediation-functionarissen van vijf rechtbanken, de Raad voor de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie, de Mediatorsfederatie Nederland (MfN), de Stichting Kwaliteit Mediators (SKM), de Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ), European Forum Restorative Justice, Perspectief Herstel-bemiddeling, de Universiteiten van Utrecht, Maastricht en Leuven, strafrechtadvocaten, slachtoffers en verdachten.

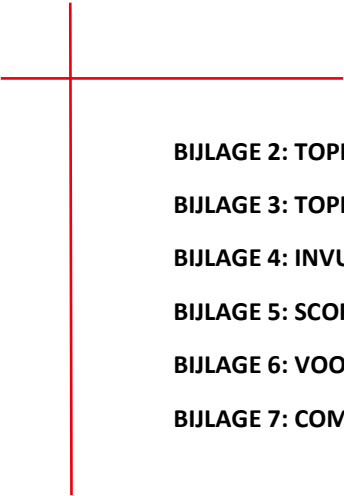
Dankzij de bijzondere samenwerking tussen kennis- en werkveldpartners heeft dit onderzoek onder andere geleid tot dit onderzoeksrapport en een praktijkhandboek voor de (beginnende) mediator in strafzaken (Van Mazijk, Uitslag, Claessen, Wisseborn, Wijngaards & Dierx, 2019).

Quirine Eijkman, Anneke Menger en Jacqueline Bosker

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	4
SAMENVATTING	7
INLEIDING	9
HOOFDSTUK 1. ACHTERGRONDEN VAN MEDIATION IN STRAFZAKEN	11
INLEIDING	11
1.1 DE CONTEXT	11
<i>Restorative Justice</i>	11
<i>Herstelbemiddeling in Nederland</i>	12
<i>Mediation in strafzaken</i>	12
<i>Wettelijk kader</i>	13
<i>Effectiviteit</i>	14
<i>Kwaliteit</i>	15
<i>Het proces van mediation in strafzaken</i>	16
1.2 KWALITEITSEISEN MEDIATORS IN STRAFZAKEN	18
<i>Bestaande eisen</i>	18
<i>MfN register</i>	19
<i>Kwaliteitseisen volgens de literatuur</i>	20
1.3 ONDERZOEKSVRAGEN	23
HOOFDSTUK 2. METHODE VAN ONDERZOEK	24
INLEIDING	24
DEELVRAAG 1	24
DEELVRAAG 2	24
DEELVRAAG 3	26
DEELVRAAG 4	27
HOOFDSTUK 3. KWALITEITSEISEN MEDIATION IN STRAFZAKEN OP EUROPEES NIVEAU	30
INLEIDING	30
3.1 INTERNATIONALE EN EUROPESE REGELINGEN	30
<i>Raad van Europa</i>	30
<i>Beginnelen Verenigde Naties</i>	31
<i>De Europese Slachtofferrichtlijn</i>	31
<i>Handboek Verenigde Naties</i>	32
3.2 UITWERKINGEN IN ENKELE LANDEN	33
<i>België</i>	34
<i>Oostenrijk</i>	35
<i>Engeland</i>	36
<i>Schotland</i>	36
3.3 CONCLUSIES	37

HOOFDSTUK 4. KWALITEITSEISEN VOLGENS STAKEHOLDERS	39
INLEIDING	39
4.1 RESULTATEN INTERVIEWS MET STAKEHOLDERS	39
<i>a. Kennis</i>	39
<i>b. Vaardigheden</i>	42
<i>c. Houding</i>	48
<i>d. Persoonlijke kenmerken</i>	52
<i>e. Voorwaarden</i>	52
4.2 OPVATTINGEN PER SUBGROEP	55
<i>Mediators</i>	55
<i>Mediationfunctionarissen</i>	55
<i>Rechters</i>	56
<i>Officieren van justitie</i>	57
<i>Strafrechtadvocaten</i>	58
<i>Slachtoffers en verdachten</i>	58
<i>Verenigingen</i>	59
4.3 VERTALING NAAR COMPETENTIES	59
4.4 CONCLUSIES	62
HOOFDSTUK 5. PRIORITERING COMPETENTIES	64
INLEIDING	64
5.1 METHODE VAN ONDERZOEK	64
5.2 RESULTATEN DELPHI-STUDIE	64
5.3 COMPETENTIEPROFIEL MEDIATOR IN STRAFZAKEN	80
5.4 CONCLUSIES	83
HOOFDSTUK 6. KWALITEIT VAN SLOTOVEREENKOMSTEN	84
INLEIDING	84
6.1 KWALITEITSEISEN SLOTOVEREENKOMSTEN VOLGENS STAKEHOLDERS	84
6.2 RESULTATEN ONDERZOEK SLOTOVEREENKOMSTEN	85
<i>Soort zaak en doelgroep</i>	85
<i>Context incident</i>	86
<i>Proces van de mediation</i>	86
<i>Beschrijving van het herstel in de slotovereenkomsten</i>	87
<i>Uitspraken over schuld</i>	88
<i>Afspraken en wensen van partijen</i>	88
<i>Toegankelijkheid en taalgebruik</i>	90
6.3 CONCLUSIES	90
HOOFDSTUK 7. CONCLUSIES EN DISCUSSIE	92
7.1 CONCLUSIES	92
7.2 DISCUSSIE	94
REFERENTIES	97
BIJLAGE 1: STARTOVEREENKOMST MEDIATION IN STRAFZAKEN	101

BIJLAGE 2: TOPICLIJST	105
BIJLAGE 3: TOPICLIJST VERDACHTEN EN SLACHTOFFERS	106
BIJLAGE 4: INVULFORMULIER DELPHISTUDIE	109
BIJLAGE 5: SCORINGSLIJST SLOTOVEREENKOMST	115
BIJLAGE 6: VOORBEELD SLOTOVEREENKOMST	121
BIJLAGE 7: COMPETENTIEPROFIEL MEDIATOR IN STRAFZAKEN.....	124

Samenvatting

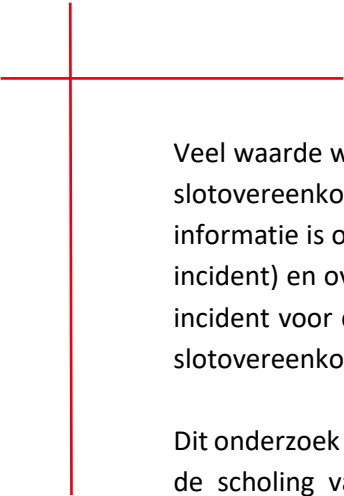
Mediation in strafzaken is een bemiddelingsproces dat in gang kan worden gezet als een officier van justitie of rechter, al dan niet op verzoek van een slachtoffer, verdachte of advocaat, naar een mediator in strafzaken doorverwijst. Na enkele pilots in 2010 is mediation in strafzaken in 2017 landelijk uitgerold en vanaf 2018 structureel gefinancierd. Borging van de kwaliteit van het mediationtraject ligt vooral in de borging van de kwaliteit van de mediators. Er is echter nog onvoldoende kennis over de (mogelijk specifieke) competenties die mediators in strafzaken dienen te hebben.

Een beknopte literatuurstudie laat zien dat internationale en Europese instrumenten wijzen op het belang van goed opgeleide mediators. De meeste regels zijn vrij algemeen van aard en laten veel ruimte voor een nationale invulling. De Slachtofferrichtlijn van de Europese Commissie is een bindend instrument, waarin onder andere duidelijk is opgenomen dat secundaire victimisatie voorkomen dient te worden en dat slachtoffers volledig en duidelijk geïnformeerd dienen te worden.

Onderhavig onderzoek naar opvattingen van de verschillende stakeholders over te hanteren kwaliteitseisen laat zien dat er geen grote verschillen zijn tussen rechters, officieren van justitie, strafrechtadvocaten, mediationfunctionarissen en mediators. Ook verdachten en slachtoffers lijken veelal dezelfde aspecten belangrijk vinden als de professionals. Veel van de kwaliteitseisen die stakeholders noemen komen overeen met de gedragsregels die het MfN aan registermediators stelt. Met name de mediators en de beroepsvereniging voor mediators in strafzaken geven echter aan dat zij van een mediator in strafzaken meer verwachten dan van een mediator die andere zaken behandelt.

Mediators in strafzaken zullen een mix van kennis, vaardigheden, houding, persoonlijkheid en ervaring moeten laten zien. Op grond van dit onderzoek is dat deze studie samengevat in negen competenties (en daarbij horende deelcompetenties) die met behulp van de Delphi-methode door mediators als volgt zijn geprioriteerd:

- A: De mediator is in staat om een correcte en volledige slotovereenkomst te schrijven.
- B: De mediator is in staat om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren.
- C: De mediator is in staat om communicatie tussen partijen te reguleren.
- D: De mediator is in staat om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren.
- E: De mediator is in staat om houdbare afspraken te garanderen.
- F: De mediator is in staat om een goede administratie te voeren.
- G: De mediator is in staat om partijen te informeren.
- H: De mediator is in staat om samen te werken met een co-mediator.
- I: De mediator is in staat om te communiceren met de advocaat van de partijen.

Veel waarde wordt gehecht aan een correcte en volledige slotovereenkomst. Onderzoek naar 61 slotovereenkomsten van drie verschillende rechtbanken laat zien dat daarin vaak te weinig informatie is opgenomen over de context (onderlinge relatie tussen partijen of voorgeschiedenis incident) en over het proces van de mediation (de sfeer, geuite emoties en/of betekenis van het incident voor de partijen). Herstel daarentegen, is over het algemeen goed gerapporteerd in de slotovereenkomsten.

Dit onderzoek heeft een competentieprofiel opgeleverd dat leidend kan zijn voor de inrichting van de scholing van mediators in strafzaken (zowel opleiding als nascholing). Het is nu aan de Mediatorsfederatie Nederland (MfN), en de Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ) om met het veld in gesprek te gaan over de implementatie van deze onderzoeksresultaten. MfN, VMSZ en scholingsinstituten zouden gezamenlijk een scholing kunnen ontwikkelen. Aangezien het de mediationfunctionarissen van de rechtbank zijn die de mediators inzetten, lijkt het zinvol ook hen daarin een stem te geven. Het competentieprofiel kan tevens de basis vormen voor het ontwikkelen van een evaluatie-instrument voor geleverde kwaliteit door mediators in strafzaken.

Inleiding

Mediation in strafzaken, ook wel mediation in strafrecht genoemd, is een vorm van herstelrecht. Deze vorm van mediation is gericht op delicten waarbij strafrechtelijke vervolging door het Openbaar Ministerie wordt overwogen of reeds is gestart en er nog geen (onherroepelijke) beslissing is genomen in de strafzaak (Uitermark, 2017). Het betreft een bemiddelingsproces dat in gang kan worden gezet als een officier van justitie of rechter, al dan niet op verzoek van een slachtoffer, verdachte of advocaat, naar een mediator in strafzaken doorverwijst. In tegenstelling tot andere vormen van mediation (bijvoorbeeld mediation in arbeidszaken of familierecht) vindt mediation in strafzaken dus plaats binnen een strafrechtelijk kader. De wettelijke grondslag hiervoor is gelegen in art. 51h Wetboek van Strafvordering (Sv). Het is een betrekkelijk nieuw fenomeen. Vanaf 2010 zijn er pilots geweest bij de Rechtenbank Amsterdam en vervolgens vanaf november 2013 ook bij de Rechtbanken Breda, 's-Hertogenbosch, Rotterdam, Noord-Holland en Den Haag (Dierx & Hogenhuis, 2012; Verberk, 2011). Het leek er in 2016 even op dat mediation in strafzaken zou sneuvelen toen de minister van Veiligheid en Justitie niet direct toestemde in een landelijke uitrol, maar na een intensieve lobby vanuit het veld en in de politiek is hiertoe alsnog besloten. Sinds 2017 is mediation in strafzaken landelijk uitgerold en vanaf 2018 is ook de financiering daarvan structureel geregeld (De Rechtspraak, 2018; Uitermark, 2017).

Uit onderzoek blijkt dat mediation in strafzaken een goede aanvulling vormt op het strafproces (Uitermark, 2017). Borging van kwaliteit van het mediationtraject ligt vooral in de borging van de kwaliteit van mediators in strafzaken (Cleven, Lens & Pemberton, 2015). Er is echter nog onvoldoende kennis over de (mogelijk specifieke) competenties die mediators in strafzaken dienen te hebben, wat daarin anders is dan in andere vormen van mediation en hoe zij daarin het beste zijn te scholen. De doelstelling van dit onderzoek is dan ook inzicht te verkrijgen in de competenties die een mediator dient te hebben om op een adequate manier een bemiddelingsproces te begeleiden binnen een lopende strafzaak en op welke wijze scholing en borging van deze competenties vorm kan krijgen.

Dat heeft geleid tot de volgende hoofdvraag voor onderhavig onderzoek: Aan welke kwaliteitseisen dient een mediator in strafzaken te voldoen en hoe kunnen deze worden geborgd?

Het hierna beschreven onderzoek is uitgevoerd door de lectoraten Toegang tot het Recht en Werken in Justitieel Kader van het Kenniscentrum Sociale Innovatie van de Hogeschool Utrecht in nauwe samenwerking met de Mediatorsfederatie Nederland (MfN, de beroepsvereniging van mediators) en met de Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ). Het onderzoek is mede gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA (RAAK Publiek, projectnummer RAAK.PUB03.024). Aan dit onderzoek was een stuurgroep verbonden, bestaande uit vertegenwoordigers van Hogeschool Utrecht, MfN, VMSZ, Perspectief Herstelbemiddeling en mediationfunctionarissen van de rechtbanken Amsterdam, Arnhem, Utrecht en Breda.

Daarnaast heeft een wetenschappelijke commissie (met deskundigen van de universiteiten van Leuven en Utrecht) op basis van tussentijdse resultaten advies gegeven.

In dit rapport volgt allereerst een beschrijving van het fenomeen mediation in strafzaken en van wat uit onderzoek en praktijk al bekend is over kwaliteitseisen die aan mediators te stellen zijn (hoofdstuk 1). In hoofdstuk 2 is beschreven op welke wijze onderzoek is gedaan naar kwaliteitseisen van mediators in stafzaken. Vervolgens is in hoofdstuk 3 beschreven wat bekend is over kwaliteitseisen aan mediators in strafzaken in Europa en meer specifiek in België, Oostenrijk, Engeland en Schotland. Hoofdstuk 4 gaat over de resultaten van een onderzoek onder stakeholders: wat vinden verschillende betrokkenen bij mediation in strafzaken belangrijk als het gaat om competenties die mediators dienen te hebben. In hoofdstuk 5 is beschreven hoe deze resultaten verder zijn verfijnd door de resultaten in een Delphistudie voor te leggen aan diverse mediators in den lande. Hoofdstuk 6 bevat een dossierstudie naar de kwaliteit van de slotovereenkomsten waarmee een mediationtraject wordt afgesloten. In hoofdstuk 7 tot slot, conclusies en aanbevelingen.

NB: Waar 'hij' staat in dit rapport is hij of zij bedoeld.

Het onderzoeksteam:

Marie-José Geenen (analyse en rapportage)

Meriem Kalter (analyse en rapportage)

Majda Lamkaddem (analyse, rapportage en projectleiding)

Tanja van Mazijk (interviews)

Marion Uitslag (interviews)

Hoofdstuk 1. Achtergronden van mediation in strafzaken

Inleiding

In dit hoofdstuk is het kader van mediation in strafzaken beschreven. In 1.1. is mediation geplaatst in de context van herstelrecht/herstelbemiddeling, is het wettelijk kader nader toegelicht en wat bekend is over effectiviteit van mediation in strafzaken. Paragraaf 1.2 gaat in op wat bekend is over kwaliteitseisen die gesteld worden of zouden kunnen worden aan een mediator in strafzaken. In 1.3, tot slot, is aangegeven welke onderzoeksvragen in dit onderzoek worden beantwoord.¹

1.1 De context

Restorative Justice

Mediation in strafzaken is een vorm van herstelrecht, internationaal aangeduid met 'Restorative Justice' (Zehr, 2015). Herstelrecht gaat over herstelbemiddeling zowel parallel aan, als in, als na afloop van een strafrechtelijk proces (herstelgerichte detentie en nazorg). Soms speelt ook de gemeenschap daarin een rol (Moore, 2014; Umbreit, 1994). Sommigen rekenen ook herstelgerichte praktijken binnen het maatschappelijk middenveld (onderwijs, jeugdzorg, woon- en werkgemeengemeenschappen) tot Restorative Justice (Hoek & Slump, 2011).

Herstelrecht wordt vaak als tegenhanger gezien van het strafrecht. Waar het laatste de nadruk legt op het 'straffen/corrigeren' van de verdachte, benadrukt herstelrecht dat het slachtoffer en de gemeenschap behoefte hebben aan iets positiefs (De Haas, 2018). Restorative Justice gaat ervan uit dat het strafrecht een ultimatum remedium moet zijn. Herstellen en helen is dan ook het belangrijkste doel, of zoals Howard Zehr, de grondlegger van Restorative Justice, het benoemt: 'to heal and put things as right as possible' (2002, p. 27).

In het buitenland, met name in de Verenigde Staten, is herstelrecht na het strafrechtproces gemeengoed. Mediation tussen daders en slachtoffers vindt daar al sinds de jaren zeventig plaats (Okada, 2011). Daarbij proberen mediators een dialoog te starten tussen slachtoffers, daders en andere getroffen personen om zo het veroorzaakte leed te bespreken. De dader krijgt de kans om zijn kant van het verhaal te vertellen, verantwoordelijkheid te nemen, spijt te betuigen en eventueel compensatie te geven voor de geleden schade. Het slachtoffer krijgt de kans om zich in een veilige en gecontroleerde setting uit te spreken over datgene wat er gebeurd is, vragen te stellen en eventuele compensaties/spijtbetuigingen te accepteren waardoor hij weer verder kan (Armour & Umbreit, 2005, 2018).

¹ Voor dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van hoofdstuk 1.2, 1.3 en 1.5 uit het rapport 'Kwaliteit van mediation en mediators in strafzaken. Een literatuur- en documentenonderzoek naar kwaliteitseisen van mediation en mediators in strafzaken'. Deze studie is in opdracht van de HU in 2018 uitgevoerd door Annemieke Wolthuis en Britt van der Plas [niet gepubliceerd].

Herstelbemiddeling in Nederland

In Nederland zijn ervaringen opgedaan met verschillende vormen van herstelbemiddeling. Zo werd in 1997 op initiatief van Reclassering Nederland en Slachtofferhulp Nederland het project 'herstelbemiddeling' in het leven geroepen (Frijns & Mooren, 2004). Doel was een dialoog op gang te brengen tussen slachtoffers en daders van relatief zware (gewelds)zaken. Dat gebeurde vaak jaren na het delict. Er waren meer experimenten met vormen van herstelrecht, maar ondanks goede resultaten waren er ook problemen met het bereiken van de potentiële deelnemers (vooral slachtoffers), in de samenwerking met de verschillende ketenpartners. Kleinschaligheid en gebrek aan institutionele steun maakten dat experimenten vaak stopten voordat ze goed en wel op dreef waren (Boutellier, Moll, ter Woerds & Steketee, 2006).

Een initiatief dat nog steeds bestaat zijn de slachtoffer-dadergesprekken waarmee 'Slachtoffer in Beeld' in 2007 startte. Perspectief Herstelbemiddeling (de nieuwe naam voor Slachtoffer in Beeld) voert jaarlijks circa vijftienhonderd gesprekken met daders en slachtoffers (Perspectief Herstelbemiddeling, 2017). Dat betreft vooral bemiddelingsgesprekken buiten het strafrecht.² Daders en slachtoffers ervaren dergelijke bemiddelingsgesprekken als belangrijk voor de verwerking van het delict (Pemberton, 2015; Zebel, 2012).

Bemiddeling in en rond het strafrecht kent in Nederland drie verschijningsvormen, namelijk als alternatief voor, als aanvulling op of als onderdeel van het strafrecht (Dierx & van Hoek, 2012). Bij de eerste vorm belandt de verdachte niet in een strafrechtprocedure. Bij de tweede vorm verloopt de procedure onafhankelijk van het strafrecht, doorgaans als het strafrecht zijn werk al heeft gedaan. Bij de derde vorm maakt de bemiddeling onderdeel uit van de strafrechtelijke procedure. Over deze laatste vorm, mediation in strafzaken, gaat dit onderzoek.

Mediation in strafzaken

Mediation in strafzaken heeft als vorm van herstelbemiddeling, tot doel het herstelproces voor zowel slachtoffer als verdachte te faciliteren. Het is gericht op zowel afdoening van de schade (materieel en immaterieel) als ook op emotioneel herstel van partijen (Dierx & Van Hoek, 2012). En hoewel geen formele doelstelling, is het terugdringen van recidive eveneens een drijfveer bij het inzetten van mediation (Jonas-van Dijk, Zebel, Claessen & Nelen, 2019). Bij Mediation in strafzaken staat niet de waarheidsvinding centraal maar de beleving, de impact en de gevolgen van de gebeurtenissen (Dierx, 2009). In een succesvol mediationtraject worden emoties en percepties bespreekbaar en is het mogelijk dat de gevoelens over de gebeurtenis achteraf veranderen. Het slachtoffer kan erkenning krijgen voor emotionele en psychische belasting. De verdachte wordt geconfronteerd met de gevolgen van zijn daad, uitgenodigd om hiervoor verantwoordelijkheid te nemen. Mediation biedt de gelegenheid om iets goed te maken (materieel of symbolisch).

² Perspectief Herstelbemiddeling biedt wel de mogelijkheid voor mediation in strafzaken, maar voert deze op dit moment niet uit.

De uitvoering van een mediation in strafzaken is gebaseerd op de volgende uitgangspunten voor herstelbemiddeling (Brenninkmeijer, Bonenkamp, Van Oyen & Prein, 2017): 1. vrijwilligheid; 2. vertrouwelijkheid; 3. neutraliteit van de mediator; 4. zelfbeschikkingsrecht van partijen; 5. procedurele rechtvaardigheid.

Sinds 2017 bieden alle rechtbanken mediation in strafzaken aan. Dat betekent dat officieren van justitie en rechters een zaak kunnen aanhouden en verwijzen naar een mediationtraject. Alle betrokkenen kunnen voorts een zaak aanmelden door contact op te nemen met het mediationbureau van de betreffende rechtbank met het verzoek te onderzoeken of mediation mogelijk is. De beslissing of mediation daadwerkelijk wordt ingezet ligt bij de officieren van justitie en rechters. Voorwaarde is dat een verdachte verantwoordelijkheid neemt voor datgene wat is gebeurd en positief staat ten opzichte van mediation. Partijen moeten daarnaast kunnen reflecteren op hun eigen gedrag, en afspraken kunnen maken. Dit kan bijvoorbeeld lastiger zijn bij psychische problematiek of drugsproblematiek. Voor het slachtoffer geldt dat het delict op hem of haar een (zware) impact moet hebben. Een doorverwijzing naar mediation in strafzaken ligt meer voor de hand als het duidelijk is dat het slachtoffer en de dader elkaar in de toekomst nog vaker zullen tegenkomen (bijvoorbeeld in de buurt, familie, het verenigingsleven).

Wettelijk kader

De wettelijke grondslag voor mediation in strafzaken is sinds 2010 vastgelegd in artikel 51h Wetboek van Strafvordering. Het artikel stelt dat de politie aanspoort om in een zo vroeg mogelijk stadium het slachtoffer en de verdachte te informeren over de mogelijkheden tot bemiddeling en dat het Openbaar Ministerie bemiddeling bevordert. Als er als gevolg van bemiddeling een overeenkomst is opgesteld, houdt de rechter of de officier van justitie die een straf of maatregel oplegt daar rekening mee. De rol van politie, Openbaar Ministerie en rechter is in nadere regelgeving uitgewerkt. Bijvoorbeeld in het Besluit bescherming slachtoffers,³ waarin onder andere is geregeld dat bij de toepassing van herstelrechtvoorzieningen, bedoeld in artikel 51h Sv, maatregelen worden getroffen om slachtoffers te vrijwaren van secundaire victimisatie (herhaald slachtofferschap), van intimidatie en van vergelding. Tevens zijn voorwaarden benoemd waaronder herstelrechtvoorzieningen in de zin van art. 51h Sv worden toegepast:⁴

- a. van de herstelrechtvoorzieningen wordt alleen gebruik gemaakt in het belang van het slachtoffer, na afweging van de veiligheidsaspecten, en met diens vrijwillige en met kennis van zaken gegeven toestemming die te allen tijde mag worden ingetrokken;
- b. alvorens toe te stemmen in deelname aan herstelrechtvoorzieningen, ontvangt het slachtoffer volledige en objectieve informatie over dat proces en de mogelijke resultaten ervan, alsook informatie over de procedures volgens welke erop zal worden toegezien dat een eventuele overeenkomst wordt uitgevoerd;

³ Besluit van 24 augustus 2016, houdende regels voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten (Besluit slachtoffers van strafbare feiten).

⁴ <http://wetten.overheid.nl/>. Geraadpleegd augustus 2019.

- c. de verdachte of veroordeelde heeft de feiten die aan de zaak ten grondslag liggen, erkend;
- d. de overeenkomst, als bedoeld in artikel 51h Sv, tweede lid komt vrijwillig tot stand;
- e. hetgeen in het kader van de toepassing artikel 51h Sv buiten de openbaarheid wordt behandeld, is vertrouwelijk en wordt niet bekendgemaakt, tenzij de partijen daarin toestemmen.

Via een motie is de regering in 2016 verzocht om herstelrecht een structurele basis te geven in het nieuwe Wetboek van Strafvordering.⁵ Als vervolg hierop en met het oog op de modernisering van het Wetboek van Strafvordering hebben de Stichting Restorative Justice Nederland (RJN) en de Universiteit Maastricht (UM) een burgerinitiatiefwetsvoorstel aan de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie aangeboden (Claessen, Blad, Slump, Van Hoek, Wolthuis en de Roos, 2018). De indieners vinden het huidige art. 51h Sv te mager en te vrijblijvend als basis voor een meer op herstel gericht straf(proces)recht. Expliciete regels naar een meer op herstelrecht georiënteerd straf(proces)recht zijn onmisbaar, aldus Claessen et al. (2018), omdat zonder dergelijke regels de kans groot is dat er in de praktijk grote verschillen zullen blijven bestaan tussen arrondissementen.

‘Enkel een solide wettelijke verankering, zij het met mate en in de juiste proportie, kan er naar onze mening toe leiden dat een uniforme pluriforme landelijke herstelgerichte praktijk rond het straf(proces)recht zal ontstaan – van Amsterdam tot Maastricht en van Middelburg tot Groningen. *Law in de books* is natuurlijk nog geen *law in action*. Wij denken evenwel dat *law in action* in deze steun nodig heeft van *law in the books*.’
(Claessen et al., 2018, p. 9)

Effectiviteit

Mediation in strafzaken is een ontwikkeling die pas recent een stevigere basis heeft gekregen in de strafrechtpraktijk. Over effectiviteit is derhalve nog niet zo heel veel te vertellen. Claessens en Zeles (2015) geven aan dat er een groot draagvlak is voor mediation: veel van de daders en slachtoffers stemmen in met het voeren van een mediationgesprek. Van de mediationtrajecten die tussen 2014 en 2016 zijn gehouden in de zes pilot-arrondissementen is 78% afgesloten met een met een getekende slotovereenkomst tussen dader en slachtoffer (Cleven et al., 2015). Het aantal mediations in strafzaken stijgt. In 2017 zijn 946 rechtszaken door rechters en officieren van justitie naar een mediator verwezen. In 2018 zijn er 1472 zaken aangemeld en 829 mediationtrajecten opgestart. Voor 2019 verwacht men bijna 1500 aangemelde en ongeveer 860 gestarte zaken.⁶

Internationale studies laten zien dat de effectiviteit van verschillende vormen van herstelrecht groot is. Het zorgt voor grote betrokkenheid van slachtoffers en gemeenschappen bij gerechtelijke

⁵ Vergaderjaar 2015-2016, Kamerstuk 29279, nr 307, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29279-307.html>.

⁶ Mondelinge informatie van landelijke coördinator mediation in strafzaken, Judith Uitermark.

procedures, voor grote tevredenheid over het mediationproces en de uitkomst bij slachtoffers en daders, voor verbetering van naleving schadevergoedingen door daders (Bergseth & Bouffart, 2013; Latimer, Dowden, & Muise, 2015; Leonard & Kenny, 2011; Umbreit, 1994) en vermindering van recidive op korte en lange termijn (De Beus & Rodriguez, 2007; Jonas, Zebel, Claessens, & Nelen, 2019; Kennedy et al., 2019; Wong, Cheng, Ngan, & Ma, 2011).

Kwaliteit

Effectiviteit van het mediatontraject zal samenhangen met de (ervaren) kwaliteit van het traject. Daarin speelt de mediator een cruciale rol. Over wat in deze dan precies onder kwaliteit verstaan kan worden is nog weinig bekend. Claessen et al. (2018) benadrukken in hun burgerinitiatiefwetsvoorstel het belang van het stellen van kwaliteitseisen:

‘Mediation in strafzaken past goed binnen het streven om herstelgericht werken meer te verankeren in de samenleving en om burgers daarom meer verantwoordelijkheid te geven. Kwaliteitseisen stellen aan het mediationproces en de mediator is daar een essentieel onderdeel van. Kwaliteitseisen stellen aan strafrechtprofessionals en verwijzers om de meerwaarde en kansen van mediation in strafzaken te (h)erkennen en die adequate informatie daarover aan direct betrokkenen verstrekken, evenzeer.’

(Claessen et al., 2018, p. 9)

Zij stellen verder dat het noodzakelijk is voor de waarborging van de kwaliteit van het mediationtraject alleen MfN-mediators in te zetten die met succes de opleiding tot mediator in strafzaken hebben gevolgd (Claessen et al., 2018).

Onderzoek naar de eerder genoemde pilots die van 2014 tot 2016 plaatsvonden laat zien dat borging van de kwaliteit van het mediationtraject vooral ligt in de borging van de kwaliteit van mediators in strafzaken (Cleven et al., 2015). Opleiden, accrediteren, maar ook goede en doorlopende intervisie zijn daarin belangrijk, evenals een goede en correcte samenhang tussen mediation en het strafproces.

Het proces van mediation in strafzaken

Een proces van mediation in strafzaken verloopt in de volgende vier fasen:

fase 1: aanmelding Mediation in strafzaken

Aanmeldingen worden gedaan door de officier van justitie, door de rechter-commissaris of de rechter. Ook kunnen procespartijen en hun advocaten zelf de wenselijkheid van mediation tijdens de zitting aan de orde stellen. Alle binnenkomende en aangemelde strafzaken worden bij de rechtbank gescreend door een mediationfunctionaris⁷ op geschiktheid voor mediation in strafzaken. In pilots, uitgevoerd in zes rechtbanken, zijn daarvoor onderstaande selectiecriteria ontwikkeld (Verberk, 2011):

1. Er is een verdachte die schuld bekent;
2. De verdachte is een spijtoptant en wil een bijdrage leveren aan herstel;
3. Partijen komen elkaar in de toekomst weer tegen;
4. Er is sprake van materiële schade;
5. Er is sprake van immateriële schade, gekrenktheid;
6. Er is sprake van geweld tegen dienstverleners.

Op basis van ervaringen in de pilots wordt aan het eerste criterium minder strikt vastgehouden. Er blijken ook goede afspraken te maken te zijn voor een mediationtraject met een verdachte die niet volledig en op alle fronten schuld erkent.

fase 2: Verkennen mogelijkheden voor mediation

Hierna neemt het mediationbureau, in casu de mediationfunctionaris van de rechtbank, contact op met slachtoffer en verdachte om de mogelijkheid van mediation nader te verkennen. Partijen krijgen informatie over het verloop van de mediation. De mediationfunctionaris zal duidelijk benoemen dat deelname aan mediation niet betekent dat de strafzaak van tafel is, zelfs al zouden beide partijen dat te kennen geven. Wel dient bij de afdoeningsbeslissing rekening te worden gehouden met de uitkomst van de mediation als deze is geslaagd (art. 51h Sv). Slachtoffer en verdachte worden ook op de hoogte gesteld van de wijze waarop de mediator wordt geïnformeerd: die krijgt het proces-verbaal van aangifte en verhoor en de gegevens van de partijen. Dat kan alleen met uitdrukkelijke instemming van de partijen. Partijen die voor mediation kiezen doen dit dus altijd basis van *informed consent*.

⁷ Een mediationfunctionaris is werkzaam bij een rechtbank en regelt allerlei zaken met betrekking tot mediation in strafzaken, zoals het benaderen van partijen voor een intakegesprek en mediationgesprek, advies geven over te benaderen mediators, het regelen van een ruimte voor de gesprekken et cetera.

fase 3: Benaderen mediator en co-mediator

Vervolgens zoekt de mediationfunctionaris een (hoofd)mediator en een (co)-mediator bij de betreffende zaak. Mediators in strafzaken werken altijd in duo's vanwege de complexiteit van de zaken en vanuit de gedachte dat meer ervaren mediators minder ervaren mediators 'on the job' opleiden. De mediationfunctionaris zoekt bij voorkeur mediators met deskundigheid in de betreffende zaak, bijvoorbeeld op het gebied van familiezaken, jeugdzaken of schadeafwikkeling. De hoofdmediator ontvangt van de mediationfunctionaris de stukken, waaronder een eerste verhoor van beide partijen, gegevens van partijen en de informatie die nodig is om de zaak na afhandeling in het juiste dossier te kunnen voegen (een mediationnummer van de zaak en een zaaknummer van het parket). De mediationfunctionaris bepaalt in overleg met de mediators wanneer de gesprekken plaatsvinden en nodigt de partijen uit. Ook regelt de mediationfunctionaris een spreekkamer bij de rechtbank van waaruit de mediation is geïndiceerd.

fase 4: Het mediationproces

Intake

Het mediationproces begint met afzonderlijke intakegesprekken met de verdachte en het slachtoffer. In de intakegesprekken wordt met de verdachte gesproken over de feiten en gevoelens die bij hem speelden tijdens het delict en daarna en over de consequenties van het door hem gepleegde delict. Ook wordt er gevraagd wat hij zou willen doen om een en ander te herstellen voor het slachtoffer, diens familie of de samenleving. In het intakegesprek met het slachtoffer is er vooral aandacht voor de consequenties van het delict, de wensen en belangen van het slachtoffer inzake het herstel en de rol die de verdachte hierin zou kunnen vervullen. In beide gesprekken wordt ook de procedure besproken en een startovereenkomst mediation in strafzaken getekend (zie bijlage 1). Ook de mediators tekenen en zijn gebonden aan de afspraken over onder andere geheimhoudingsplicht aangaande nieuwe informatie, die tijdens de mediation ter sprake komt. Ook (eventuele) ondersteuners en adviseurs die bij de mediation aanwezig zijn, tekenen een geheimhoudingsverklaring.

Vervolgens wordt gevraagd of slachtoffer en dader een gezamenlijk gesprek willen voeren. Op basis van de separate intakes bepalen de mediators of een gezamenlijk gesprek tussen slachtoffer en verdachte een bijdrage aan het herstel kan leveren.

Gesprek(ken)

De gesprekken vinden in beginsel plaats in de mediationruimte van de rechtbank of van het Openbaar Ministerie die daartoe zijn aangewezen. Hiermee wordt gemarkeerd dat er sprake is

van een justitieel kader (een lopende strafzaak). Dit is tevens van belang uit oogpunt van veiligheid.

Soms hebben partijen aan één gesprek niet voldoende en worden meerdere gesprekken ingepland. Ook kan gekozen worden voor een pendelbemiddeling als blijkt dat het niet wenselijk of mogelijk is dat partijen gezamenlijk aan de tafel komen. Dat houdt in dat de mediators de partijen afzonderlijk spreken en dat zij de opbrengst van deze gesprekken weer bij de andere partij brengen. Er wordt naar gestreefd om, net als bij een mediation in strafzaken waarbij partijen wel met elkaar om de tafel gaan, tot gezamenlijke afspraken te komen.

Slotovereenkomst

Het resultaat van een Mediation in strafzaken (afspraken tussen verdachte en slachtoffer) wordt beschreven in een slotovereenkomst. Als beide partijen de overeenkomst hebben ondertekend wordt deze toegevoegd aan het strafdossier.

Op grond van het derde lid van artikel 51h Sv houdt degene die verantwoordelijk is voor de afdoening rekening met de uitkomst van de geslaagde mediation. In de overeenkomst kunnen verdachte en slachtoffer bijvoorbeeld opnemen hoe ze wensen dat de zaak wordt afgedaan. Maar uiteindelijk blijft de officier van justitie, rechter commissaris, rechter of raadsheer verantwoordelijk voor de eindbeslissing over de afdoening en/of de op te leggen straf.

1.2 Kwaliteitseisen mediators in strafzaken

Bestaande eisen

Wat is er nu al vereist betreffende kwaliteitseisen die worden gesteld aan mediators in strafzaken in Nederland? In het huidige artikel 51h van het wetboek van Strafvordering is niets opgenomen over kwaliteitseisen waar de mediation of mediators aan moeten voldoen. Kwaliteitseisen zijn wel te vinden bij de organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering van mediation en bij de rechtbank. Voor de rechtbank geldt dat een mediator die in mediation in strafzaken wil opereren dient te voldoen aan de volgende drie eisen:

1. Ingeschreven staan bij de Raad voor de Rechtsbijstand.
2. Ingeschreven staan in het MfN-register.
3. Een afgeronde specialisatiemodule 'mediation in strafzaken' hebben gevolgd. Op dit moment zijn er enkele commerciële opleidingen die deze opleiding verzorgen. Dat zijn (nog) geen geaccrediteerde opleidingen. De duur van deze opleidingen varieert van 3 tot 6 dagen.

Om 'volwaardig' strafmediator te worden, begint de startende mediator in strafzaken eerst met drie (onbetaalde) co-mediations en vervolgens zeven (betaalde)⁸ duo-mediations. Daarna worden

⁸ Per mediation wordt op dit moment (najaar 2019) – ongeacht de duur van de mediation – € 800,- excl. btw betaald. Dat is een landelijk tarief, dat geldt per zaak (mediationnummer), ook als de zaak met twee mediators wordt gedaan. Reiskosten en overige kosten worden niet vergoed.

ze als ervaren mediator ingeschakeld. Doorgaans wordt in de praktijk tien afgeronde mediations aangehouden alvorens een mediator als 'ervaren' wordt gekwalificeerd.

MfN register

Het register van de beroepsvereniging voor mediators (de Mediation federatie Nederland) is een kwaliteitsregister voor alle mediators. Specifiek voor mediators in strafzaken bestaat er (nog) geen register. De titel MfN-registermediator is een beschermde titel; alleen mediators die gekwalificeerd en erkend zijn door de Stichting Kwaliteit Mediators (SKM) mogen de titel voeren. Een MfN-registermediator is een gekwalificeerde mediator die:

- voldoet aan de [toetredingseisen](#) voor het MfN-register;
- voldoet aan het [beroepsprofiel](#) van een professionele mediator;
- werkt onder bepaalde [condities](#) vastgelegd in het mediationreglement en de gedragsregels voor de MfN-registermediator;
- valt onder een [klachtenregeling](#) en [tuchtrechtspraak](#);
- voldoende [ervaring](#) heeft;
- kennis en vaardigheden op het gebied van mediation continu op peil houdt ([permanente educatie](#)).

Het MfN-register (voormalig NMI register) is ondergebracht in een aparte kwaliteitsstichting, de Stichting Kwaliteit Mediators (SKM). De Stichting Kwaliteit Mediators houdt zich bezig met registerbeheer en de uitvoering van het kwaliteitsstelsel. Hieronder vallen: het in- en uitschrijven van MfN-registermediators; permanente educatie; erkenning en accreditatie van de opleidingen; peer review en condities (reglementen en modellen) waaronder de MfN-registermediator werkzaam is.

Voor toetreding tot het MfN-register moet de mediator voldoen aan de volgende eisen:

- een voor de MfN-registermediator erkende basisopleiding volgen;
- slagen voor het [theorie-examen](#);
- slagen voor het assessment;
- een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) inleveren;
- zich binnen twee jaar na afronden van de basisopleiding registreren bij de MfN.

MfN-registermediators moeten per periode van drie jaar voldoen aan de volgende onderhoudseisen⁹:

- minimaal negen mediations doen;
- deze negen mediations beslaan in totaal (aantoonbaar) minimaal 36 contacturen;
- in een jaar zijn minimaal twee mediations afgerond met gezamenlijk aantoonbaar minimaal acht contacturen;
- van de negen mediations zijn er minimaal drie met een schriftelijke overeenkomst afgerond;

⁹ <https://mfregister.nl/login-registermediator/onderhoudseisen/>. Geraadpleegd augustus 2019.

- van de negen mediations zijn maximaal drie mediations in deze periode een co-mediation;
- 48 Permanente Educatie (PE) punten met een verplichting tot intervisie conform het PE-reglement;
- Een maal deelnemen aan een Peer Review, het kwaliteitsinstrument waarbij een onafhankelijke en onpartijdige vakgenoot beoordeelt of mediationdiensten voldoen aan het gemiddelde niveau dat van een professional mag worden verwacht.

Kwaliteitseisen volgens de literatuur

In het Handboek Mediation (Brenninkmeijer et al., 2017) dat is opgesteld door experts op het gebied van mediation, staan de volgende standaardregels voor mediators:

- Een goede werkrelatie opbouwen (legitimering verwerven): vertrouwen wekken, beroepsethiek navolgen en een onafhankelijke, transparante en onpartijdige rol innemen.
- De deelnemers motiveren voor mediation: stimuleren tot samenwerking en zelfbeschikking van de deelnemers bevorderen.
- De kwaliteit van de communicatie tussen de deelnemers verbeteren: wederzijds begrip kweken en partijen productief laten omgaan met conflicten en emoties:
- Het mediationproces reguleren: agenda en procedures waarborgen.
- De conflictkwesaties behandelen: conflictkwesaties verhelderen en vaststellen, onderliggende belangen inventariseren en creatieve oplossingen laten zoeken en hierover besluiten laten nemen.

Dierx en Van Hoek (2012) betogen dat naast deze algemene eisen specifieke en aanvullende kennis en kunde noodzakelijk is voor mediators in strafzaken, zoals specifieke kennis over de strafrechtprocedure, slachtofferhulp, psychologische en maatschappelijke processen, intermenselijk communicatie, victimologie en criminologie. Daarnaast geven zij aan dat het belangrijk is dat mediators in strafzaken in duo's werken vanwege de kwaliteit en de snelheid waarmee mediations worden gestart en de meerwaarde van de combinatie van het werken met diverse disciplines, bijvoorbeeld een jurist en een psycholoog.

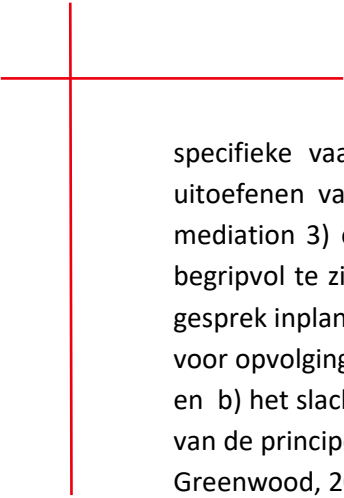
Mediators dienen verder kundig te zijn in het maken van een inschatting of verdachte en slachtoffer de verantwoordelijkheid kunnen dragen om het mediationproces succesvol aan te gaan. Ten aanzien van de verdachte moet worden ingeschat of hij de mediation niet alleen instrumenteel gebruikt (bijvoorbeeld omdat deelname aan de mediation een sepot of strafvermindering kan opleveren) en of hij een werkelijke bijdrage aan het herstel van het slachtoffer kan leveren. Dit houdt in dat hij verantwoordelijkheid moet nemen voor hetgeen er ten tijde van het delict is gebeurd en niet opnieuw het slachtoffer tot slachtoffer maakt. Dergelijke secundaire victimisatie dient te allen tijde voorkomen te worden (Dierx & Van Hoek, 2012). Voor het slachtoffer moet worden ingeschat of hij in staat is de confrontatie met de verdachte aan te

gaan zonder opnieuw beschadigd te worden (enkel door de confrontatie) vanwege bijvoorbeeld PTSS-stoornis, en of hij niet alleen uit is op vergelding of wraak.

Wat meer specifieke informatie over wat dat dan vraagt van mediators wordt deels gegeven in een themanummer van het Tijdschrift voor Herstelrecht uit 2016, waarin enkele ervaren Vlaamse bemiddelaars aan het woord komen. Zij benoemen energie en bedrevenheid van henzelf en hun vakgenoten als belangrijke aspecten in mediation in strafzaken. Goeman (2016) benadrukt het menselijke aspect van de bemiddelaar en dat je door fouten groeit in het vak. Van Eynde (2016) wijst op het belang van 'de aanvaarding van de mens voor ons, ook van zijn ongenoegen, verdriet, onmacht, boosheid, onbegrip'. Het vraagt ook: 'durven ingaan tegen de maatschappelijke druk en verwachtingen'. Het vraagt tevens tijd en afstand nemen en het zoeken naar openingen in een conflict. Concreet werkt de mediator aan sfeer neerzetten, zorgdragen voor een goede voorbereiding, transparant zijn in wat hij wel of niet doet, een bepaalde toon van rust, duidelijke afspraken. Vanspauwen (2016) stelt dat een bemiddelaar afhankelijk van de situatie verschillende invullingen kan geven aan zijn rol in het mediationtraject: van ideale ober tot de regisseur. Hij pleit voor een basishouding met 'onvoorwaardelijk respect voor het anders zijn bij je partijen, een oprechte en zuivere luisterhouding waarbij je telkens benieuwd bent naar het (unieke) verhaal van je partijen, en een zorgzaam confronterende houding, waarbij je partijen durft uit te dagen om naar hun eigen aandeel te kijken'. Het registreren van uitkomsten, verzamelen van cijfers en data over gedane bemiddelingen is van belang, maar iedere zaak kent ook zijn eigen verhaal en context waar aandacht voor moet zijn.

Van der Aa, Groenhuijsen en Pemberton (2013) stellen dat het bij mediation cruciaal is om de verschillen tussen het strafbaar feit (strafrecht: overheid en burger) en de civielrechtelijke situatie (privaatrecht: burger en burger) in het oog te houden. Een civielrechtelijke mediation verschilt van een strafrechtelijke mediation omdat er in het laatste geval een proces vooraf is gegaan waarbij aannemelijk is dat een strafbaar feit heeft plaatsgevonden en dat duidelijk is wie de verdachte en wie het slachtoffer is. Het strafrechtelijke karakter heeft een beperkende werking op de rechtvaardigingen ten aanzien van het gepleegde strafbare feit door de verdachte. Een voorwaarde van deelname aan bemiddeling is immers dat er overeenstemming en erkenning bestaat over de gepleegde feiten waartoe de bemiddeling dient. Ook speelt normbevestiging volgens hen een belangrijke rol in het strafrecht en daarbij hoort een zekere solidariteit met het slachtoffer. Het principe vrijwilligheid als kernvoorwaarde voor een bemiddelingstraject waarbij strafbare feiten spelen verdient bijzondere aandacht, met name in situaties waarin de verdachte in staat is druk uit te oefenen op het slachtoffer. Secundaire victimisering moet immers worden voorkomen, evenals vergelding ten opzichte van het slachtoffer.

Mediation in strafzaken vraagt dus om bijzondere kennis en vaardigheden van de mediator zoals bovenstaande auteurs aangeven. Er zijn echter weinig empirische studies naar de specifieke rol en vaardigheden van een herstelrecht mediator. Enkele internationale studies benoemen

specifieke vaardigheden en houdingsaspecten van een herstelrecht mediator zoals 1) het uitoefenen van een niet-directieve, niet opdringerige stijl 2) genoeg tijd inplannen voor de mediation 3) een 'achtergrond' rol vervullen door empathisch, respectvol, geduldig, rustig en begripvol te zijn waarbij de mediator goede luistervaardigheden laat zien; 4) in een individueel gesprek inplannen met beide partijen om deze goed voor te bereiden op de mediation; 5) zorgen voor opvolgingsgesprekken met a) de dader om ervoor te zorgen dat deze de afspraken na komt en b) het slachtoffer om te verzekeren dat aan zijn of haar behoeftes is voldaan; en 6) uitdragen van de principes van herstelrecht (Bazemore & Umbreit, 2003; Choi en Gilbert, 2010; Umbreit & Greenwood, 2000; Umbreit, Vos, & Coats, 2005).

Een studie die wel specifiek is ingegaan op de rol en functie van herstelrecht-mediators is een studie door Choi en Gilbert (2010). Deze onderzoekers hebben interviews afgenomen met daders, de familie van daders, slachtoffers, mediators en een aantal verwijzers na afloop van de mediation. De geïnterviewden zagen de volgende taken als belangrijk voor een mediator: 1) faciliteren van een gesprek tussen partijen (waarbij partijen zich veilig en op hun gemak voelen; 2) zaken onder controle houden; 3) bewaren van neutraliteit; 4) demonsteren van respect naar partijen toe; 5) creëren van een slachtoffer gevoelige omgeving; en 6) samenwerken met andere mediators. De geïnterviewden bevestigden het belang van een niet-directieve en niet opdringerige stijl.

1.3 Onderzoeksvragen

Mede vanwege de prille geschiedenis van mediation in strafzaken is er nog onvoldoende zicht op kwaliteitseisen die gesteld kunnen worden aan het mediationproces, de mediator en de uitkomst van het proces (de afspraken, die partijen met elkaar maken). Naar alle waarschijnlijkheid zullen bij de verschillende stakeholders daarover ook uiteenlopende opvattingen bestaan. Op hoofdlijnen zijn kwaliteitseisen voor mediators in strafzaken in geschetst. Meer specifieke invulling daarvan is gewenst. Doel van dit onderzoek is deze leemtes te vullen en te komen tot een pakket kwaliteitseisen voor de mediator in strafzaken die de verschillende stakeholders als uitgangspunt nemen voor mediation in strafzaken in Nederland. Tevens is onderwerp van onderzoek hoe dit te borgen is in de bestaande organisatiestructuur voor mediation in strafzaken en de opleiding van mediators in strafzaken.

Dat leidt tot de volgende hoofdvraag van dit onderzoek:

Aan welke kwaliteitseisen dient een mediator in strafzaken te voldoen en hoe kunnen deze worden geborgd?

De deelvragen luiden:

1. Wat is bekend over kwaliteitseisen die worden gesteld aan mediators in strafzaken in enkele ons omringende landen?
2. Wat zijn opvattingen van de verschillende stakeholders over te hanteren kwaliteitseisen voor mediators in strafzaken?
3. Hoe prioriteren mediators in strafzaken de gevonden kwaliteitseisen?
4. In hoeverre voldoen slotovereenkomsten aan de in dit onderzoek gevonden kwaliteitseisen?

Voordat deze vragen in de hierna volgende hoofdstukken worden beantwoord, in het volgende hoofdstuk eerst uitleg over de gehanteerde onderzoeksmethoden.

Hoofdstuk 2. Methode van onderzoek

Inleiding

Voor het beantwoorden van de centrale vraag hebben we vier deelvragen geformuleerd. In dit hoofdstuk is de methode van onderzoek per deelvraag nader toegelicht.

Deelvraag 1

Deelvraag 1: Wat is bekend over kwaliteitseisen die worden gesteld aan mediators in strafzaken in enkele ons omringende landen?

Wordt beantwoord in: Hoofdstuk 3.

Methode van onderzoek: voor het beantwoorden van deze vraag is relevante nationale en internationale literatuur bestudeerd. Gestart is met een zoektocht naar 'grijze' en gepubliceerde literatuur. Vervolgens zijn via enkele experts aanvullende literatuurverwijzingen verkregen. Naast Nederlandstalige en Engelstalige publicaties zijn enkele Duitstalige publicaties bestudeerd. In België, Oostenrijk, Engeland en Schotland is gericht gekeken naar regels voor mediators in strafzaken. De keuze voor deze landen is ingegeven door de beschikbaarheid en toegankelijkheid van documentatie.

Deelvraag 2

Deelvraag 2: Wat zijn opvattingen van de verschillende stakeholders over te hanteren kwaliteitseisen voor mediator in strafzaken?

Wordt beantwoord in: Hoofdstuk 4.

Methode van onderzoek: Semi-gestructureerde interviews met stakeholders.

Er zijn in de periode van april 2018 tot en met maart 2019 semigestructureerde interviews gehouden met 47 stakeholders van mediation in strafzaken (zie tabel 1).

Respondenten: Gekozen is voor vertegenwoordigers van de Medionsfederatie Nederland (MfN) en de Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ) en voor stakeholders met ervaring in mediation in strafzaken als rechter, officier van justitie, strafrechtadvocaat, mediationfunctionaris, mediator. Voorts zijn ook enkele slachtoffers en verdachten benaderd die een mediatontraject hebben ervaren. Werving geschiedde via de sneeuwbalmethode en stopte op het moment dat er geen nieuwe informatie meer op tafel kwam.

Tabel 1: Respondenten interviews

Vertegenwoordigers mediation verenigingen	4
Mediationfunctionarissen	6
Rechters	6
Officieren van Justitie	5
Beleidsmedewerker OM	1
Strafrechtadvocaten	6
Mediators	7
Slachtoffers	6

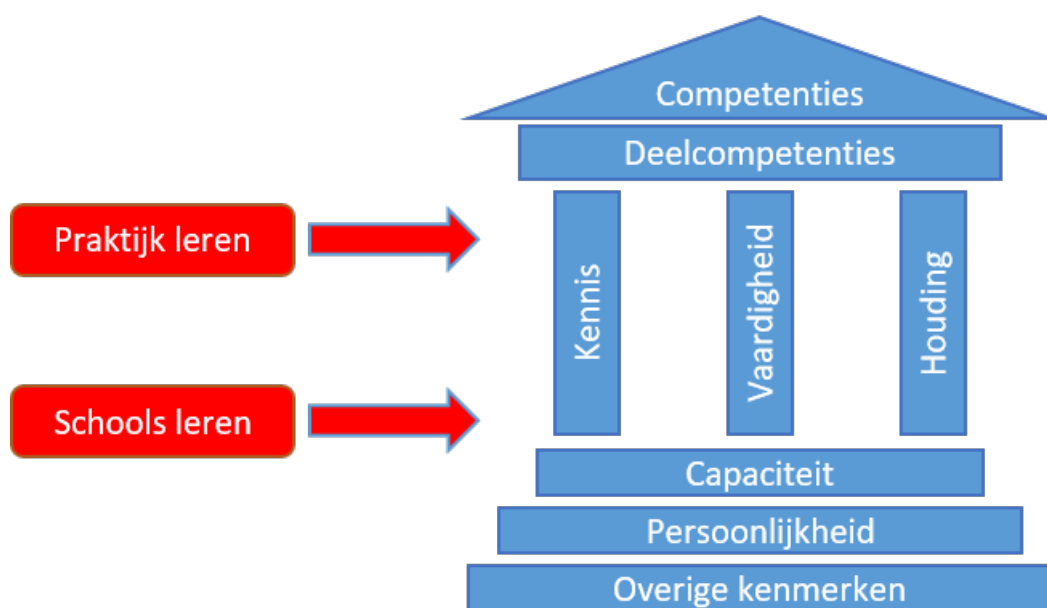
Verdachten	6
	47

Dataverzameling: Topiclijsten dienden als basis voor de interviews (zie bijlage 2 en 3). De meeste interviews zijn *face-to-face* afgenomen, op audio vastgelegd en getranscribeerd. De interviews met verdachten, slachtoffers en de strafrechtadvocaten zijn telefonisch afgenomen en waren minder uitgebreid dan die met de andere stakeholders.

Alle interviews zijn afgenomen door twee onderzoekers met ervaring als mediator in strafzaken (Uitslag & Van Mazijk). In het risico van bias is tegemoet gekomen door de instrumenten (topiclijst, analysekader) met anderen te ontwikkelen. Ook de analyse van de data is door de andere onderzoekers (Kalter, Geenen & Lamkaddem) uitgevoerd.

Data-analyse: Alle interviews zijn systematisch gecodeerd door verschillende onderzoekers. Voor deze codering is het competentiemodel van Roe (2002) als uitgangspunt genomen. Een competentie is volgens Roe's definitie 'een verworven vermogen om een taak, rol of missie adequaat uit te voeren' (2002, p. 203). Vanuit die gedachte is een competentie altijd verbonden aan een taak of rol (in dit verband het uitvoeren van mediation in strafzaken), wordt geleerd door training en door handelen in de praktijk en betreft het altijd een integratie van kennis, houding en vaardigheden. In zijn architectuurmodel van competenties (zie figuur 1) schetst Roe hoe competenties en deelcompetenties steunen op de pijlers kennis, houding en vaardigheden. Kennis, houding en vaardigheden worden op hun beurt weer (deels) bepaald door capaciteiten, persoonlijkheid en overige kenmerken van personen zoals waarden, interesses, motieven, gedragsstijlen.

Figuur 1: Competentiemodel van Roe (2002, p. 209)

In het analyseren van de uitgeschreven interviews is dit architectuurmodel van competenties van Roe (2002) gebruikt om de bevindingen te coderen naar de categorieën kennis, vaardigheden en houding en naar capaciteiten en persoonlijkheid en naar overige kenmerken die respondenten wenselijk achten bij mediators in strafzaken (hierna samengevat als 'persoonlijke kenmerken'). We hebben hieraan 'voorwaarden' toegevoegd, dat wil zeggen belangrijke condities voor mediators in strafzaken om hun werk kwalitatief goed uit te voeren. Na een eerste grove analyse leidde dat tot een indeling in hoofdcategorieën en subcategorieën, waarmee we de interviews opnieuw hebben gecodeerd (zie tabel 2).

Tabel 2: Codelijst interviews

Categorie	Subcategorie
a. Kennis	1. Juridisch
	2. Psychologisch
	3. Sociale kaart
	4. Cultuur/culturele verschillen
	5. Opstellen slotovereenkomst
b. Vaardigheden	1. Juridisch
	2. Psychologisch
	3. Communicatief
	4. Organisatorisch
	5. Reflectief
	6. Samenwerken met co-mediator
c. Houding	1. Neutraal
	2. (Pro)actief
	3. Dienstbaar
	4. Reflectief/lerend
	5. Zelfstandig
	6. Sensitief/empathisch
	7. Rustig
d. Persoonlijke kenmerken	
e. Voorwaarden	1. Startvoorwaarden
	2. Voorwaarden tijdens het mediationtraject
	3. Voorwaarden om een (kwalitatief goede) mediator in strafzaken te kunnen blijven

Deelvraag 3

Deelvraag 3: Hoe prioriteren mediators in strafzaken de gevonden kwaliteitseisen?

Wordt beantwoord in: Hoofdstuk 5.

Methode van onderzoek: Voor het beantwoorden van de derde onderzoeksvraag is de Delphi-methode gebruikt. Dat is een vorm van onderzoek die erop is gericht om tot een door deskundigen gedragen consensus te komen door de deelnemers bij elke nieuwe ronde te confronteren met elkaars ideeën en inzichten (Dalkey & Helmer, 1962). Men gaat er vanuit dat de onderzoeksgroep zelf in staat is de vereiste expertise in te brengen (Kieft, 2011). De meningen van deskundigen (in dit geval de mediators) worden verzameld, geïnventariseerd, geordend, uitgewisseld, gecombineerd en herzien in opeenvolgende ronden.

Respondenten: Aan dit Delphi onderzoek hebben 22 mediators in strafzaken deelgenomen. Er is gekozen om deze deelstudie onder (ervaren) mediators te houden, want zij zijn in staat om het relatief belang van de (deel)competenties te beoordelen als ook de haalbaarheid en de consequenties hiervan voor de dagelijkse praktijk. De twee onderzoekers (die ook mediator zijn) hebben op basis van hun eigen netwerk deelnemers benaderd. Inclusie van respondenten heeft plaatsgevonden op basis van ervaring met mediation in strafzaken. Er zijn dan ook alleen (ervaren) hoofd-mediators voor de Delphistudie geselecteerd.

Dataverzameling en -analyse: De dataverzameling heeft in drie rondes plaatsgevonden, via email, tussen mei 2019 en oktober 2019. Aan respondenten is tijdens de eerste ronde gevraagd om aan elke competentie en bijbehorende deelcompetenties een score te geven op een 5-punten Likert schaal (van 1: heel belangrijk tot 5: helemaal niet belangrijk). Men is tevens gevraagd hun mening over die (deel)competenties te verwoorden. Wanneer er minder dan 66,7% van de respondenten dezelfde score gaf aan een bepaalde (deel)competentie, is deze (deel)competentie in de volgende ronde opnieuw voorgelegd aan alle respondenten, deze keer met een samenvatting van de verschillende opmerkingen van alle respondenten. Na de tweede ronde is opnieuw gekeken naar de mate van overeenkomst voor elke (deel)competentie. De (deel)competenties waarvoor geen overeenkomst was, zijn opnieuw voorgelegd in een derde ronde, volgens dezelfde werkwijze als in ronde twee.

Hierna is gekeken welke competenties en deelcompetenties door tachtig procent of meer van de deelnemers aan de Delphistudie als belangrijk of heel belangrijk worden beschouwd. Deze zijn op basis van deze percentages gerangschikt. Ook deelcompetenties waarover geen consensus bestond (< 66,7% van de respondenten kozen voor precies dezelfde antwoordcategorie) zijn hier meegenomen, mits $\geq 80\%$ van de deelnemers de betreffende deelcompetentie belangrijk of zeer belangrijk achtte.

De keuze voor een consensus-grens van twee derde (66,7%) is gebaseerd op de literatuur (Van Alphen et al. 2010). De keuze voor een selectie-grens van 80% is eveneens gebaseerd op de literatuur voor het verwerken van Delphi resultaten in aanbevelingen voor de praktijk (Bruisten, Westen, Weijman, Peeters, 2018).

Deelvraag 4

Deelvraag 4: In hoeverre voldoen slotovereenkomsten aan de in dit onderzoek gevonden kwaliteitseisen?

Wordt beantwoord in: Hoofdstuk 6.

Methode van onderzoek: Dossieronderzoek. Dit dossieronderzoek is uitgevoerd bij de Rechtbanken Arnhem, Breda en Utrecht tussen 11 januari en 11 maart 2019. De keuze voor deze drie rechtbanken was puur pragmatisch: omwille van de tijd kon het onderzoek slechts op een beperkt aantal rechtbanken worden afgenomen en er waren goede contacten met mediationfunctionarissen van deze drie rechtbanken.

Er zijn 61 slotovereenkomsten aselect getrokken door mediationfunctionarissen. Het enige inclusiecriterium voor de slotovereenkomsten was dat deze recent moesten zijn, op basis van de

datum van het opstellen van de slotovereenkomst door de mediator(en) (max. één jaar vóór de datum van het dossier uitgevoerd bij de betreffende rechtbank). De slotovereenkomsten zijn vooraf geanonimiseerd door de mediationfunctionaris en de scoringslijst bevatte geen herleidbare informatie naar individuele personen.

Data-analyse: De slotovereenkomsten zijn gescoord op elf onderwerpen, met elk één tot zes dimensies. Deze onderwerpen en bijbehorende dimensies zijn verkregen uit de interviews met de verschillende stakeholders (zie deelvraag 2 en 3) en vervolgens omgezet in meetbare kwaliteitsindicatoren. Tabel 3 geeft een overzicht van de verschillende onderwerpen en dimensies. De volledige scoringslijst staat in bijlage 5.

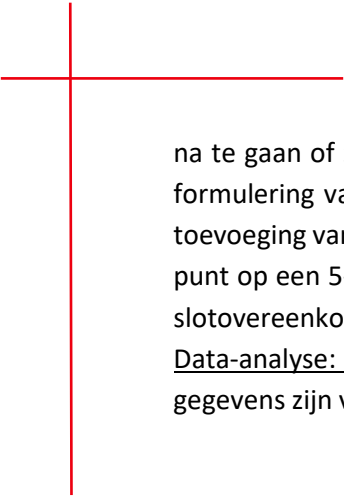
Tabel 3: onderwerpen en dimensies van scoringslijst

Onderwerp	Dimensies
Context incident	Onderlinge relatie/ voorgeschiedenis incident
Parket en mediationnummers	Vermelding
Proces mediation	Beschrijving betekenis voor partijen/sfeer/geuite emoties
Schuld	Geen uitspraken over schuld
Herstel	Beschrijving gevoel van verantwoordelijkheid dader/stappen naar herstel/resultaat herstel bij slachtoffer/ontstaan wederzijdse begrip/hoe partijen uit elkaar gingen
Afspraken/wensen	Geen toezeggingen van mediator/ beschrijving totstandkoming afspraken/betrokken hulpverlener/info rol rechter en officier van justitie in beslissing/wensen partijen in vervolg strafzaak/S.M.A.R.T. beschrijving eerste 3 afspraken
Lengte	Aantal bladzijden exclusief bijlagen
Taal	Juridisch kloppend/duidelijk/begrijpelijk/taalfouten/typefouten
Ondertekening	Beschrijving bedenktijd voor ondertekening/partijen in de mogelijkheid gesteld advocaat of adviseur te raadplegen
Vormgeving	Kwaliteit lay-out

Elke dimensie kon gescoord worden op een 5-punten schaal (Helemaal niet - Nauwelijks - In redelijke mate - In hoge mate - In zeer hoge mate), een dichotome schaal (ja-nee) of er kon een cijfer ingevoerd worden. Voor een aantal items kon de optie 'niet van toepassing' ook gekozen worden, of de optie 'anders, namelijk' ingevuld worden.

Naast deze onderwerpen is ook informatie over de achtergrondkenmerken van de slotovereenkomsten verzameld, namelijk de rechtbank (Arnhem, Breda, Utrecht), de soort zaak (mishandeling, poging tot doodslag, huiselijk geweld, wegenverkeerszaak, diefstal, burenruzie, vernieling, onbekend, anders, of een combinatie hiervan) en of de zaak betrekking had op minderjarige verdachten (t/m 17 jaar). Er is ook ruimte gelaten in de scoringslijst om opvallende zaken door de onderzoekers te laten registreren.

Voorafgaand aan de dataverzameling is een pilot uitgevoerd. Bij het invoeren van 5 slotovereenkomsten hebben de onderzoekers gelet op de bruikbaarheid van de scoringslijst: de onderwerpen en dimensies, hun formulering en de aansluiting van de antwoordcategorieën. Hiernaast hebben ze ook dezelfde 5 slotovereenkomsten onafhankelijk van elkaar gescoord, om

na te gaan of ze van elkaar afweken in hun scoring. Na de pilot is de scoringslijst aangepast, de formulering van de dimensies verfijnd en is er een aantal antwoordcategorieën gewijzigd (bijv. toevoeging van de optie 'niet van toepassing'). De onderzoekers bleken onderling minder dan één punt op een 5-punten schaal gemiddeld af te wijken in hun scores. Hierdoor is besloten dat elke slotovereenkomst door één onderzoeker gescoord kon worden.

Data-analyse: Dit heeft geresulteerd in een databestand van 61 slotovereenkomsten. Deze gegevens zijn vervolgens kwantitatief geanalyseerd met behulp van SPSS (IBM SPSS Statistics 24).

Hoofdstuk 3. Kwaliteitseisen mediation in strafzaken op Europees niveau

Inleiding

In dit hoofdstuk¹⁰ is beschreven welke regelgeving op Europees en internationaal niveau van belang is voor mediation in strafzaken (3.1). Verder is uiteengezet hoe in vier Europese landen mediation in strafzaken geregeld is (3.2). In 3.3. zijn de bevindingen uit dit hoofdstuk samengevat.

3.1 Internationale en Europese regelingen

Sinds 1999 heeft wet- en regelgeving gezorgd voor een impuls voor mediation in strafzaken binnen de EU-lidstaten. Er zijn internationale en Europese verplichtingen en aanbevelingen vastgelegd in mensenrechtelijke instrumenten van de Raad van Europa, de Europese Commissie en de Verenigde Naties. Achtereenvolgend is hierna beschreven wat bekend is vanuit de Raad van Europa, de Europese Slachtofferrichtlijn, de VN beginselen, het VN Handboek en het *European Forum for Restorative Justice*.

Raad van Europa

De *Recommendation No. R (99) 19 concerning mediation in penal matters* (verder te noemen Aanbeveling 1999) is erop gericht de lidstaten aan te zetten tot het ontwikkelen van herstelgerichte processen binnen hun strafrechtelijke systemen. Het is bedoeld voor alle private en publieke autoriteiten en instanties actief op het terrein van het strafrecht en die zaken aanleveren, behandelen of verwijzen naar herstelrecht.

Aanvullende implementatieregels zijn in 2017 opgesteld in de *Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning mediation in penal matters* van de European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)¹. De richtlijnen gaan over drie thema's: beschikbaarheid, toegankelijkheid en bekendheid. Ze bevestigen dat herstelrechtelijke processen gezien moeten worden als alternatief voor traditionele strafrechtssystemen en als een wijze van conflictresolutie in het strafrechtstelsel, maar tevens als een manier om schade en recidive te verminderen.

In 'Aanbeveling 1999' was reeds benoemd dat op nationaal niveau duidelijke standaards beschikbaar dienen te zijn voor de organisaties die de mediations uitvoeren. Die organisaties dienen tegelijkertijd voldoende autonomie te krijgen in de uitvoering van de taken. Ethische regels, richtlijnen voor competenties en procedures voor selectie, training en assessments van mediators dienen te worden ontwikkeld. Monitoring zal in handen van een onafhankelijke organisatie moeten liggen.

¹⁰ Dit hoofdstuk is een verkorte versie van hoofdstuk 1.4 en 1.6 uit het rapport 'Kwaliteit van mediation en mediators in strafzaken. Een literatuur- en documentenonderzoek naar kwaliteitseisen van mediation en mediators in strafzaken'. Deze studie is in opdracht van de HU in 2018 uitgevoerd door Annemieke Wolthuis en Britt van der Plas [niet gepubliceerd].

De 'Aanbeveling 1999' gaat ook in op de achtergrond en de persoonlijke skills van de mediator. Mediators (professionals of vrijwilligers) dienen zoveel mogelijk alle lagen van de maatschappij te vertegenwoordigen, voorts dienen ze een goede *all-round knowledge* te hebben.

Ondanks het feit dat het om een aanbeveling gaat, welke dus niet bindend is voor de lidstaten, is deze aanbeveling erg belangrijk gebleken. Pioniers en beleidsmakers gebruiken dergelijke Europese instrumenten om bij hun eigen overheid te laten zien dat er op Europees niveau al veel gaande is op het gebied van herstelrecht.

In 2018 is de Aanbeveling uit 1999 herzien. Deze nadruk daarin ligt op de 'ruimere en meer algemene toepassing van het herstelrecht en van het gebruik van herstelrechtelijke principes en benaderingen binnen het brede domein van de strafrechtsbedeling' (Aertsen, 2019, p. 45). Deze aangepaste Aanbeveling streeft er naar om het bewustzijn over en de ontwikkeling en het gebruik van herstelrecht in lidstaten te bevorderen. Het bevat concrete toepassingsmogelijkheden binnen en buiten het strafrecht. Het ondersteunt het pleidooi voor verschuiving van de strafrechtspleging naar een meer herstelrechtelijke cultuur en aanpak in de systemen van het strafrecht binnen Europa (Marder, 2018). Herstelrecht dient een algemene beschikbare dienst te zijn in alle fasen van strafrechtpleging (Aertsen, 2019).

Beginnelsen Verenigde Naties

De *Basic Principles on the use of restorative programmes in criminal matters* van 2002 van de Verenigde Naties¹¹ geven landen wereldwijd aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling van herstelrechtelijke praktijken. Het gaat over herstelrecht in allerlei soorten zaken, van licht tot zwaar. De beginselen zijn gebaseerd op de hierboven besproken *Recommendation* van de Raad voor Europa. Er wordt gesteld dat er regels en richtlijnen dienen te worden ontwikkeld, zo mogelijk met juridische autoriteit en deze dienen in elk geval te gaan over verwijzing, afhandeling van zaken die een mediationproces doorlopen, de kwalificaties, training en assessment van mediators, de administratieve kant van herstelrechtvoorzieningen en ethische regels.

De mediators dienen naast vergelijkbare regels als in de *Recommendation* van de Raad van Europa zoals diversiteit aan achtergronden en kennis van zaken, te voldoen aan het onpartijdig uitvoeren van de taken en met respect voor de waardigheid (*dignity*) van partijen. Ze dienen een veilige omgeving te creëren en oog te hebben voor kwetsbare situaties. Wat betreft scholing van mediators wordt gesteld dat deze naast vaardigheden en kennis over het mediationtraject ook basale kennis dienen te hebben van het strafrecht.

De Europese Slachtofferrichtlijn

In 2012 is door de Europese Unie een richtlijn vastgesteld met minimumnormen voor de rechten en bescherming van slachtoffers van misdrijven. Deze Slachtofferrichtlijn (Richtlijn 2012/29/EU van het Europese parlement en de Raad) gaat in op het belang van herstelrecht en de

¹¹ *Basic principles on the use of restorative justice programmes in criminal matters*, ECOSOC Res. 2000/14, U.N. Doc. E/2000/INF/2/Add.2 at 35 (2000).

beschermingsvoorschriften voor en rechten van slachtoffers. De Richtlijn verplicht de lidstaten om herstelbemiddeling binnen het strafproces onder de aandacht te brengen. Het potentieel van herstelrecht voor het slachtoffer wordt ook erkend in deze Richtlijn. Er wordt echter niet voorzien in een algemeen recht op toegang tot herstelvoorzieningen voor slachtoffers van misdrijven. De focus ligt enerzijds op waarborgen van de bescherming van het slachtoffer, zoals het voorkomen van secundaire victimisatie, anderzijds zijn de lidstaten gehouden de doorverwijzing van zaken te vergemakkelijken onder andere door het opstellen van procedures en richtlijnen, waarin de voorwaarden voor doorverwijzing zijn vastgelegd. Dit vereist veilige en competente herstelrechtorganisaties. Verder wordt nog gesteld dat volledige en duidelijke informatie gegeven moet worden over het hersteltraject. Erkenning van het feit door de dader, vrijwilligheid en vertrouwelijkheid zijn voorwaarden. Lid 2 wijst op het belang van nationale regels om de doorverwijzing van zaken naar herstelrechtorganisaties te vergemakkelijken.

In artikel 25 van de Slachtofferrichtlijn staan regels voor opleiding en training van rechters, officieren van justitie, advocaten en andere betrokken professionals in slachtoffergericht werken. Lid 4 stelt dat lidstaten via hun overheidsdiensten of door subsidiëring van slachtofferhulporganisaties initiatieven stimuleren, 'die er voor zorgen dat degenen die slachtofferhulp- en herstelrecht voorzieningen aanbieden, een passende opleiding krijgen op een niveau dat aangepast is aan hun contact met het slachtoffer en professionele normen in acht nemen waardoor gegarandeerd wordt dat zij hun werkzaamheden op een onpartijdige, respectvolle en professionele manier verrichten' (Publicatieblad van de Europese Unie, Richtlijn 2012/29 EU van het Europees Parlement en de Raad, 25 oktober 2012, L315 p.72).

De VN-beginselen en de Aanbeveling van de Raad van Europa zijn suggesties, de Slachtofferrichtlijn van de Europese Commissie is een bindend instrument: lidstaten dienen eraan te voldoen. Het biedt herstelrecht een serieuze plaats in artikel 12, dat tevens toeziet op waarborgen voor slachtoffers in het kader van herstelrechtvoorzieningen. Artikel 12 lid 2 wijst op het belang van nationale regels om de doorverwijzing van zaken naar herstelrechtorganisaties te vergemakkelijken. Dwingend is op basis van de Europese Slachtofferrichtlijn bijvoorbeeld dat secundaire victimisatie dient te worden voorkomen door veilige en competente herstelrechtorganisaties. Slachtoffers dienen volledig en duidelijk te worden geïnformeerd. Erkenning van het feit door de dader, vrijwilligheid en vertrouwelijkheid zijn voorwaarden. Wat betreft de onpartijdigheid van de mediator wordt duidelijk gewezen op verschillen tussen mediation in civiele zaken en in strafzaken en dat daar wel rekening mee gehouden dient te worden en kennis over het strafproces daarbij vanzelfsprekend dient te zijn.

Handboek Verenigde Naties

Vier jaar na het verschijnen van de VN beginselen bracht de VN een handboek uit waarin het belang van herstelrecht wordt benadrukt (United Nations, 2006). Het VN Handboek beschrijft verschillende bestaande programma's die ingezet kunnen worden. Voor wat betreft mediation ligt de focus op het aanpakken van de noden van de slachtoffers, waarbij belangrijk is dat de daders

verantwoordelijk worden gehouden voor hun gedrag. De te verwachten resultaten van mediation zijn volgens het VN Handboek hoger in het geval dader/verdachte en slachtoffer *face-to-face* met elkaar in gesprek komen, zodat zij hun gevoelens direct kunnen uiten en zo een nieuwe kijk op de situatie kunnen ontwikkelen. Wanneer een directe ontmoeting niet mogelijk is kan gebruik gemaakt worden van indirecte mediation, waarbij de mediator met elke partij afzonderlijk spreekt. Verder kunnen beide partijen zich gedurende de mediation laten bijstaan door een steunfiguur, zoals een vriend of een familielid.

Er zijn drie vereisten benoemd waaraan moet zijn voldaan voordat gestart kan worden met mediation: de verdachte dient verantwoordelijkheid te nemen voor de misdaad of zijn/haar verantwoordelijkheid in ieder geval niet ontkennen, ten tweede moet zowel het slachtoffer als de verdachte vrijwillig deelnemen aan de mediation en tenslotte moeten beide partijen zich veilig voelen om aan de mediation deel te nemen. Om de mediation in goede banen te leiden is er een getrainde mediator nodig, die partijen ondersteunt in het komen tot afspraken die tegemoetkomen aan de noden van beide partijen. Het VN Handboek stelt dat er richtlijnen beschikbaar dienen te zijn met betrekking tot vereisten, training en assessment van mediators. Mediators dienen kennis te hebben over de lokale cultuur en gemeenschappen en dienen partijdigheid en discriminatie te voorkomen. Het is belangrijk dat er bevoegdheidsstandaarden en gedragsregels worden vastgelegd die gelden tijdens een herstelrechtelijk proces. Het slagen van mediation is grotendeels afhankelijk van de vaardigheden en inzet van de mediator, zo stelt men in het handboek, maar in veel landen is nog maar weinig aandacht voor de accreditatie en certificering van mediators.

In hoofdstuk 4 van het VN Handboek zijn de volgende basisvaardigheden van mediators benoemd: leiderschapsvaardigheden (vooral wanneer de gemeenschap bij het proces wordt betrokken); vaardigheden om een zaak te behandelen en algemene organisatorische vaardigheden; kennis van beschikbare diensten en ondersteunende netwerken voor slachtoffers en daders; het vermogen om goede werkrelaties te onderhouden met rechtshandavings- en strafrechtfunctionarissen en het effectief kunnen communiceren met vertegenwoordigers van de media. Ieder herstelrechtelijk programma moet daarnaast bepalen welke vaardigheden voor een dergelijk programma nodig zijn en dat integreren in de selectie en training van mediators.

3.2 Uitwerkingen in enkele landen

Nu herstelrechtelijke praktijken meer voet aan de grond krijgen, wordt in diverse landen een roep om kwaliteitseisen gesignaleerd. Deze zijn per project of methode vaak neergelegd in scripts of richtlijnen, variërend van soorten gespreksmethodieken tot mogelijke interventies en de competenties van de mediators. In enkele van de ons omringende landen, te weten België, Oostenrijk, Engeland en Schotland is gekeken welke kwaliteitseisen voor mediators gelden. Daartoe zijn richtlijnen bestudeerd en enkele lokale experts benaderd. De keuze voor deze landen is ingegeven door de beschikbaarheid en toegankelijkheid van materiaal.

België

België kent zowel bemiddeling in als parallel aan het strafrecht. Bemiddeling in strafzaken is sinds 2005 wettelijk geregeld in artikel 216 Wetboek van Strafvordering. Het betreft bemiddelingen gedaan door zogenoemde justitieassistenten.¹² Moderator is de organisatie voor bemiddeling parallel aan het strafrecht in Vlaanderen. De organisatie is geïnspireerd door het herstelrecht en pleit voor 'een duurzame maatschappelijke reactie op criminaliteit die meer is dan een afhandeling door politionele en strafrechtelijke instanties'.¹³ De organisatie zegt te waken 'over de kwaliteit van het bemiddelingsaanbod vanuit een voortdurende zorg voor de neutraliteit van de bemiddelaar en de vrijwilligheid en vertrouwelijkheid van het proces'.¹⁴ Een beleidsmedewerker van Moderator geeft aan dat aan de volgende aspecten gewerkt wordt ter bevordering van kwaliteit:¹⁵

- Training en opleiding tijdens de dienstbetrekking (Vorming Training en Opleidingsbeleid) + eigen aanbod van vorming voor en door bemiddelaars.
- Methodiekverdieping en -uitbreiding (werkgroepen / draaiboeken / methodiektraining).
- Co-bemiddeling (*peer-review*).
- Terugkomdagen en denkdagen met de bemiddelaars (georganiseerd rond verschillende relevante thema's voor het bemiddelingswerk).
- Intervisie en supervisie m.b.t. het bemiddelingswerk.
- Functioneringsgesprekken met de leidinggevende.
- (Interne) klachtenprocedure voor ontevreden slachtoffers en daders die in contact komen met onze dienst.
- Deontologische gedragscode voor de bemiddelaars.

In deze deontologische gedragscode staan regels gericht op 'een kwaliteitsvolle uitoefening van het beroep van slachtoffer-dader bemiddelaar/herstelbemiddelaar en Moderator'.¹⁶ Het is een leidraad voor correct handelen en biedt bescherming aan de bemiddelaar. De code beschrijft onder andere de grondhouding van de bemiddelaar (respect, non-discriminatie, emancipatorische visie en transparantie), werkingsprincipes (vertrouwelijkheid, vrijwilligheid en neutraliteit), regels met betrekking tot informeren van partijen en de bemiddelingsovereenkomsten.

De deontologische adviescommissie verstrekt op basis van de deontologische code adviezen met betrekking tot alle deontologische vragen van de bemiddelaars en hun werkgevers. Verder waken

¹² De procureur des Konings, de Vlaamse officier van justitie, kan op grond van art. 216 ter Wetboek van Strafvordering de dader van een misdrijf voorstellen om de schade te vergoeden of te herstellen, een opleiding of behandeling te volgen of een dienstverlening te verrichten.

¹³ Zie: <http://moderator.be/wat-is-het-moderator-forum/> geraadpleegd februari 2018.

¹⁴ Zie noot 13.

¹⁵ Interview met beleidsmedewerker Pieter Verbeeck februari 2018.

¹⁶ Zie: <https://docplayer.nl/21147636-Deontologische-code-van-de-herstelbemiddelaar.html>, geraadpleegd februari 2018.

zij over de toepasbaarheid van de code en stimuleren zij de discussie met het oog op de actualisering van het document.

Beginnende bemiddelaars (eerste werkjaar) dienen verplicht deel te nemen aan activiteiten georganiseerd in het kader van het inwerken van nieuwe medewerkers. Daarnaast geldt voor elke bemiddelaar een verplichte deelname aan: functioneringsgesprekken; regioteam (met intervisie); terugkomdagen; denkdagen; studiereizen georganiseerd door Moderator; en arrondissementele stuurgroepen. Bemiddelaars kunnen facultatief gebruik maken van: supervisie; begeleidingsteams en methodiektrainingen. Deze laatste zijn voor nieuwkomers verplicht.

Oostenrijk

Oostenrijk is een van de voorlopers op het gebied van slachtoffer-daderbemiddeling: al in de jaren tachtig vonden de eerste experimenten met VOM (*Victim Offender Mediation*) plaats. Een wettelijke regeling van restorative justice in het Wetboek van Strafrecht volgde in 2000. Daarin is onder andere vastgelegd dat slachtoffers en daders gewezen dienen te worden op de mogelijkheid tot deelname aan mediation (Drost, Haller, Hofinger, Kooij, Lünemann & Wolthuis, 2015).

De verwijzer is in 85% van de zaken de officier van justitie, daarnaast kan alleen de rechter doorverwijzen. Al deze zaken komen terecht bij Neustart, de nationale organisatie voor justitieservices, zoals reclassering, nazorg en taakstraffen, gefinancierd door het Ministerie van Justitie. Alle negen provincies hebben een regionale afdeling en er zijn 35 kantoren in het hele land. Jaarlijks behandelen ze ongeveer 6000 verwijzingen. De bemiddelingsorganisatie Neustart werkt met zo'n 80 mediators. Het betreft sociaal werkers, juristen of psychologen met extra training en ervaring (Neustart, 2018).

Kwaliteitsstandaarden voor de mediator in strafzaken (*Konfliktregler*) zijn vastgelegd in de *Bewährungshilfegesetz* (in §29a BewHG zijn de verplichtingen voor mediators geregeld) en het interne handboek van de mediatorsorganisatie Neustart.

Paragraaf 29a van het wetboek beschrijft onder andere de rechten van verdachte en slachtoffer, geheimhouding van de mediator, inzage in stukken, de slotovereenkomst en de rapportage aan de rechter. Verplichtingen van mediators zijn beschreven in het handboek van Neustart. Het betreft met name de informatievoorziening, ondersteuning bij de problemdiagnose, maar ook wat nodig is bij het helder krijgen van de belangen en wensen van de deelnemers, bij het werk rondom de mediation, betreffende het mediationtraject zelf, en verdere doorverwijzing. Basisbeginselen als onpartijdigheid, vertrouwelijkheid en vrijwilligheid als ook belang van inschatting van gedachten en gevoelens partijen en het respecteren en waarborgen van de veiligheid van het slachtoffer. Ook is geheimhouding (met enige uitzonderingen) en de wijze van afspraken maken en delen met Justitie beschreven. Tot slot zijn naast de vereisten gesteld aan de mediator ook regels betreffende opleiding en intervisie opgenomen. Om de kwaliteit te garanderen moet bijvoorbeeld worden voldaan aan: toezicht en documentatie overeenkomstig de voorschriften; het volgen van een cursus over mediation en vakspecifieke trainingen en kennis van essentiële samenwerkingspartners ter plaatse.

Engeland

In Engeland wordt veel gewerkt met het *conferencing model*, waarbij het slachtoffer in principe face-to-face met de dader en mensen uit diens en het eigen netwerk praat. Als direct contact in een bepaald geval niet geschikt is, wordt er gecommuniceerd via brieven, opnames en video's. Deze interventie kan ingezet worden bij alle soorten misdaden en op ieder moment van het proces, ook tijdens detentie. De interventie is volledig vrijwillig en partijen kunnen er op ieder moment mee stoppen. Ook kan er gebruik worden gemaakt van steunfiguren, zoals een vriend of een familielid. Er zijn twee vereisten om mee te kunnen doen aan de conferentie, namelijk: bekentenis van de misdaad door de dader en vrijwillige deelname van zowel de dader als het slachtoffer.

De *Restorative Justice Council* (RJC) is de onafhankelijke ledenorganisatie op het brede terrein van herstelgerichte praktijken, waaronder ook strafzaken. Zij hebben veel ervaring met mediation en *conferencing*. Ook hebben zij diverse documenten gemaakt die hulp bieden aan de praktijkwerkers, zoals de accreditatie van medewerkers en betrokken organisaties die kwaliteit garanderen. De RJC's *Best Practice Guidance for Restorative Practice* levert standaards in de vorm van verkregen kennis en vaardigheden voor de herstelrechtpraktijk, ook voor sensitieve en complexe zaken, informele processen, samenwerking, supervisie en richtlijnen voor de betrokken professionals en de service aanbieders.

Er wordt binnen de RJC een onderscheid gemaakt tussen *associate practitioners* en *accredited practitioners*. Aan eerstgenoemde worden minder eisen gesteld en zij zijn vaak beginnelingen of mensen die herstelgerichte praktijken informeel inzetten en dit meer zien als een bijkomende vaardigheid waarover zij beschikken. De *accredited practitioners* hebben meer ervaring, voldoen aan meer eisen en kunnen dit ook aantonen. Om een *accredited practitioner* te worden, moet je eerst een *associate practitioner* zijn geweest. Het betreft dus een doorgroeimodel.

Beiden staan registreert in het *RJC Practitioner Register*. Om in dit register te mogen staan dient men te voldoen aan de *RJC Practitioner Code of Practice*, waarin onder andere staat dat zij een training hebben moeten volgen van minimaal twintig uur en moeten werken volgens de *RJC principles of restorative practice*. Iedere drie jaar wordt beoordeeld of hieraan wordt voldaan en als dit niet het geval is volgt schorsing of een permanente verwijdering uit het register.¹⁷

Schotland

Schotland kent ook een lange historie met herstelrechtelijke ervaringen. Het Schotse *Child Hearing System* zorgt er al sinds de jaren tachtig voor dat jongeren onder de 16 jaar die een strafbaar feit hebben begaan een herstelrechtelijke aanpak doorlopen (Wolthuis & Lünemann, 2017). Herstelrecht binnen het strafrechtstelsel wordt uitgevoerd door de organisatie *Sacro* (*Scottish Association for the Care and Resettlement of Offenders, Restorative Justice Service*). Deze biedt alternatieven voor vervolging zowel voor jongeren (tussen de 8 en 17 jaar) als volwassenen.

¹⁷ <https://restorativejustice.org.uk>, Geraadpleegd augustus 2019.

Strafzaken worden aangehouden door de zogenaamde *Procurators Fiscal*, vervolgens voert Sacro de mediation uit met betrokken partijen wat kan resulteren in een concreet actieplan. Deze herstelrechtelijke interventies kunnen op verschillende manieren worden vormgegeven, namelijk als conferenties, *face-to-face* ontmoetingen, indirecte ontmoetingen, programma's waarbij de dader een gesprek aangaat met medewerkers van Sacro en er kunnen herstelrechtelijke taken en programma's voor de dader worden ingezet.

Deelname aan deze interventies is vrijwillig en het staat de partijen vrij om gedurende het proces de instemming in te trekken. Verder moeten de partijen bereid zijn om het conflict op te lossen en op positieve voet verder te gaan.

Sacro stelt zelf geen aanvullende eisen aan de kwaliteit van de mediators. Door de Schotse overheid zijn daarentegen wel wettelijke richtlijnen opgesteld om te verzekeren dat herstelrecht wordt toegepast in een samenhangende, consistentie, slachtoffer-gerichte manier door heel Schotland en dat deze praktijken in lijn zijn met de besproken Slachtofferrichtlijn. Deze richtlijnen¹⁸ zijn opgesteld voor mediators en facilitators, maar ook dienstverleners zoals Sacro moeten hieraan voldoen.

De herstelrechtelijke services dienen uitgevoerd te worden door zorgvuldig getrainde en competente mediators. Als vaardigheden worden onder andere genoemd: vragen stellen die een beter begrip tot stand brengen; duiden van non-verbale communicatie; samenvatten en reflecteren; constructief en positief ingrijpen; partijen hun eigen keuzes laten maken; een veilige omgeving creëren; aandacht hebben voor discriminatie en mensenrechten; uitleg geven over herstelrecht en de belangen van deelname voor slachtoffers; de betreffende strafrechtscontext kennen.

3.3 Conclusies

De deelvraag die in dit hoofdstuk centraal staat is: Wat is bekend over kwaliteitseisen die worden gesteld aan mediators in strafzaken in enkele ons omringende landen?

Hieronder zijn de resultaten samengevat.

- *Algemene regels:* internationale en Europese instrumenten wijzen op het belang van een goed georganiseerde herstelbemiddeling en goed opgeleide mediators. De VN beginselen en de aanbeveling van de Raad van Europa roepen voorts op tot het maken van ethische regels, richtlijnen voor competenties en procedures voor selectie, training en assessments van mediators en monitoring door een onafhankelijke organisatie. De meeste regels zijn vrij algemeen van aard. Dat geeft ruimte en schept verplichtingen voor een nationale invulling van regels.

¹⁸ De gestelde eisen zijn vastgelegd in de *Guidance for the Delivery of Restorative Justice in Scotland, Published by The Scottish Government, October 2017*: www.gov.scot. Geraadpleegd februari 2018.

- *Slachtofferrichtlijn is bindend:* de Slachtofferrichtlijn van de Europese Commissie is een bindend instrument, waarin onder andere duidelijk is opgenomen dat secundaire victimisatie voorkomen dient te worden en dat slachtoffers volledig en duidelijk geïnformeerd dienen te worden en dat lidstaten dienen te zorgen voor opleiding en training van rechters, officieren van justitie, advocaten en andere betrokken professionals.
- *In regelingen en regels vastgelegd:* in de onderzochte landen zijn in navolging van de internationale standaards nationale regelingen getroffen betreffende de kwaliteitseisen. Vaak is er een algemene wettelijke regeling die mediation in strafzaken mogelijk maakt en zijn de regels voor de mediation en de mediators vastgelegd in lagere regelgeving of codes binnen de verantwoordelijke organisaties. Wat in alle herstelrechtelijke varianten in regels is vastgelegd aangaande kwaliteitseisen van mediators is: gedegen opleiding en training en het bijhouden daarvan, het werken met intervisie en met zorgvuldige registratie.

Hoofdstuk 4. Kwaliteitseisen volgens stakeholders

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de resultaten beschreven van het deelonderzoek onder stakeholders. Aan betrokkenen bij het traject van mediation in strafzaken is gevraagd wat vanuit hun optiek een mediator in strafzaken moet weten, kunnen en welke houding dit vereist (zie 4.1). In 4.2 zijn de accentverschillen van de subgroepen beschreven. De bevindingen zijn vervolgens vertaald in een set van negen competenties die in 4.3 uiteengezet zijn. Dit hoofdstuk sluit af met enkele samenvattende conclusies (4.4).

4.1 Resultaten interviews met stakeholders

Er zijn interviews afgenomen met 47 stakeholders, die betrokken zijn bij het mediationtraject (zie tabel 4). Dan zijn vertegenwoordigers van de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) en de Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ), rechters en officieren van justitie, de mediationfunctionarissen werkzaam bij de rechtbanken, strafrechtadvocaten, mediators en tot slot met slachtoffers en verdachten die ervaring hebben met mediation in strafzaken.

Tabel 4: Respondenten interviews

Vertegenwoordigers mediation verenigingen	4
Mediationfunctionarissen	6
Rechters	6
Officieren van justitie	5
Beleidsmedewerker OM	1
Strafrechtadvocaten	6
Mediators	7
Slachtoffers	6
Verdachten	6
	47

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven zijn de bevindingen geclusterd in vijf categorieën namelijk a. kennis; b. vaardigheden; c. houding; d. persoonlijke kenmerken en e. voorwaarden (gebaseerd op Roe 2002).

a. Kennis

Roe (2002, p. 208) definieert kennis als 'datgene wat iemand geleerd heeft over feiten en verhoudingen en over technieken en procedures binnen een bepaald domein'. Uit de interviews komen de volgende kennis-categorieën naar voren:

1. Juridische kennis
2. Psychologische kennis
3. Kennis van de sociale kaart
4. Kennis over cultuur/culturele verschillen
5. Kennis over het opstellen van een slotovereenkomst

1. Juridische kennis

Vrijwel alle geïnterviewden zijn het erover eens dat het hebben van deze juridische kennis essentieel is voor een mediator in strafzaken en dat het hen onderscheidt van mediators in andere zaken.

Kennis over het hele juridische proces

Naast basiskennis over het strafrecht (wat maakt iemand een verdachte, wat maakt iemand een slachtoffer, wat betekent vervolging) is kennis nodig over de verschillende stadia van het strafrechtproces en daarbij horende beslismomenten en de rollen van de verschillende actoren (rechter en officier van justitie) in dat proces. Rechters en officieren van justitie benadrukken dat de hoop of verwachtingen voorkomen moeten worden en dat een mediator aan partijen moet overbrengen dat het aan het Openbaar Ministerie of een rechter is om besluiten te nemen over wat er met de uitkomst van de mediation wordt gedaan.

Kennis over het juridisch proces is bovendien nodig om een goede inschatting te maken van de mogelijkheden in het mediationtraject. Het is belangrijk te weten in welk stadium van het strafrechtproces partijen verkeren en of er bijvoorbeeld nog een sepot mogelijk is. Dat helpt ook bij het maken van een inschatting van emoties: als iemand in voorarrest zit of in de executie van een bepaalde straf, kan de frustratie die dat oproept worden afgewenteld op het slachtoffer. Het is belangrijk dat een mediator dat kan duiden.

Strafrechtadvocaten benadrukken dat het belangrijk is dat mediators beseffen dat in het strafproces de zaak nog op zijn merites beoordeeld moet worden en dat dit op gespannen voet kan staan met datgene wat in een mediation gebeurt. Het is bijvoorbeeld nog niet duidelijk of er sprake is van een strafuitsluitingsgrond waardoor of het gepleegde feit niet strafbaar is of de verdachte niet schuldig wordt bevonden. Als een strafuitsluitingsgrond geaccepteerd wordt door de rechter, dan volgt er ontslag van alle rechtsvervolging en dus geen straf.

Ondanks dat mediators enige kennis over het strafrecht moeten hebben, zien advocaten ook een grote rol voor zichzelf wat juridische informatievoorziening betreft. Zij ondersteunen hun cliënt door informatie te geven en zien toe dat afspraken in de slotovereenkomst juridisch kloppen en er geen zaken in staan die nadelig zijn voor de cliënt.

Specifieke juridische kennis

Over het belang van specifieke juridische kennis op een bepaald terrein lopen de meningen uiteen. De een vindt brede juridische kennis voldoende en gespecialiseerd zijn op een specifiek terrein, zoals verkeer, huiselijk geweld, zeden, niet noodzakelijk. Anderen merken op dat specifieke juridische kennis wel degelijk van belang is om een goede inschatting van de mogelijkheden in de mediation te maken. Een van de geïnterviewde rechters illustreert dat met het volgende voorbeeld:

‘We hebben vaak genoeg gezien dat de verwachtingen torenhoog waren. Bijvoorbeeld in verkeerszaken. Dan is de opvatting dat wat die meneer heeft gedaan heel erg fout is. Maar artikel 6 van de Wegenverkeerswet is ingewikkeld. En dan haal je gewoon de drempel van

die 6 WVV niet. Dat moet je goed napluizen als mediator omdat je anders een mediationstraject afrondt met de verwachting bij een slachtoffer dat de verdachte 240 uur taakstraf krijgt en die er dan vanaf komt met 40 uur.'

Kennis over schadevergoeding

Een derde belangrijk aspect met betrekking tot juridische kennis is kennis over schadevergoeding. Weten wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van schadevergoedingen, hoe procedures werken bij afhandeling, de rol van het CJIB, werking van het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Deze informatie is van belang om beide partijen goed te kunnen informeren en met een adequaat voorstel in de slotovereenkomst te komen. Een mediator zegt daarover:

'Ik vind dat je in de basis moet weten hoe ver je kunt gaan met het afwikkelen van schade in de mediation. Of je nu inhoudelijk kennis van letselschade nodig hebt weet ik niet maar je hebt wel kennis nodig van wat je kan doen qua schadeafwikkeling in de mediation en als je het doet hoe dan. Ook daarin is verwachtingenmanagement belangrijk; mensen geen afspraken over schade laten maken waar ze achteraf spijt van kunnen krijgen of waar ze de consequenties niet van kunnen overzien.'

2. Psychologische kennis

Psychologische kennis is in te delen in drie subcategorieën: kennis over (interactie tussen) mensen; kennis over psychische problematiek en kennis over het fenomeen secundaire victimisatie.

Psychologie van de menselijke interactie

Het is belangrijk dat mediators inzicht hebben in de psychologie van de mens, in sociale psychologie (interactieprocessen) en meer specifiek in de interactie tussen verdachten en slachtoffers en vooral ook in emoties die daarin een rol spelen. Het belang van inzicht in dader-slachtoffer dynamiek is door veel respondenten benoemd.

Psychische problematiek

Ook kennis van psychische problematiek is een belangrijk aspect van de bagage van een mediator in strafzaken. Mediators in strafzaken komen hiermee, vaker dan reguliere mediators, in aanraking omdat bijvoorbeeld partijen verslaafd zijn, kampen met psychische problematiek of een verstandelijke beperking hebben.¹⁹ Kennis over de problematiek is belangrijk en met name over de mogelijke invloed daarvan op het delict en op de mediation.

Secundaire victimisatie

Een mediator in strafzaken dient goed geïnformeerd te zijn over slachtoffer, trauma, traumatisering en in het bijzonder over secundaire victimisatie en het risico dat mediation daaraan

¹⁹ Bij delictplegers is vaak sprake van complexe problematiek (Blaauw & Roozen, 2012).

kan bijdragen. Secundaire victimisatie houdt in dat een slachtoffer zich een tweede maal slachtoffer voelt van hetzelfde delict bijvoorbeeld doordat hij niet gehoord en erkend wordt in zijn slachtofferschap, de verdachte geen verantwoording wil nemen voor het gebeuren of dat hij een gebrek aan respect ervaart (Zehr, 2010). Alle geïnterviewden zijn het erover eens dat mediators te allen tijde secundaire victimisatie moeten zien te voorkomen en kennis hierover is daarom onontbeerlijk.

3. Kennis van de voorzieningen in de justitieketen

Kennis van de verschillende voorzieningen in de keten is belangrijk voor een mediator in strafzaken. Bijvoorbeeld weten wat de rol van reclassering kan zijn bij een voorwaardelijke straf. Of weten wat slachtofferhulp te bieden heeft aanvullend aan het mediationtraject. Die kennis kan de mediator meenemen in het mediationproces, met name om partijen te informeren.

4. Kennis over cultuur/culturele verschillen

Daarnaast is het van belang dat een mediator in strafzaken kennis heeft over cultuur en verschillen op grond van etnische herkomst of geloof en gebruiken of gewoontes die daarbij horen. Een mediator moet weten hoe over strafbare feiten in verschillende culturen wordt gedacht en hoe dit van invloed is op de beleving van het delict of de mogelijkheden voor een gesprek.

5. Kennis over het opstellen van een slotovereenkomst

Een mediator in strafzaken moet weten hoe een adequate slotovereenkomst op te stellen als slotstuk van een mediationtraject. Volgens enkele mediationfunctionarissen is dat het belangrijkste wat een mediator in strafzaken moet weten en kunnen. De slotovereenkomst is een privaatrechtelijke overeenkomst die onderdeel gaat uitmaken van het strafdossier. Mede op basis van de in dit document vastgelegde afspraken tussen twee private personen (in dit geval de verdachte en het slachtoffer) bepalen/beslissen OM of rechter wat er verder met de zaak gaat gebeuren. In hoofdstuk 6 is beschreven wat volgens de respondenten in een slotovereenkomst moet staan.

b. Vaardigheden

Volgens de Roe (2002, p. 208) zijn vaardigheden: 'Datgene wat iemand geleerd heeft door middel van oefening en in staat is om uit te voeren'. Kennis en vaardigheden hangen nauw met elkaar samen. Kennis heb je nodig om te weten 'waarom' of 'wanneer' een bepaalde vaardigheid ingezet kan of moet worden. Een vaardigheid houdt in 'hoe' je dat moet doen (Herrman, Hollett, Goettler Eaker, & Foster, 2002). Uit de interviews komen de volgende vaardigheden naar voren:

1. Juridische vaardigheden
2. Psychologische vaardigheden
3. Communicatieve vaardigheden
4. Organisatorische vaardigheden
5. Reflectieve vaardigheden
6. Co-mediation vaardigheden

N.B. Daarnaast dient een mediator in strafzaken een goede slotovereenkomst op te kunnen stellen. De kwaliteitseisen die daarover zijn genoemd in de interviews met stakeholders, zijn beschreven in paragraaf 6.1.

1. Juridische vaardigheden

Zoals eerder aangegeven is het belangrijk dat een mediator in strafzaken over genoeg juridische kennis beschikt. Mediators vinden het belangrijk dat zij partijen goed kunnen informeren en adviseren over (de fasering van) het strafproces. Zeker ook met het oog op 'verwachtingsmanagement' is het van belang partijen goed te informeren over het verloop van het proces na afloop van de mediation en dat het aan de rechter of de officier van justitie is om te beslissen over het vervolg van de zaak. Zij benadrukken dat zij partijen kunnen informeren, maar dat het aan de mensen zelf is om een keuze te maken.

2. Psychologische vaardigheden

Een mediator zal niet alleen kennis van de psychologie van de mens moeten hebben, maar dient deze ook om te kunnen zetten naar handelen. Dat betekent onder andere kunnen omgaan met emoties en met ongelijkwaardigheid en actief inzetten op voorkomen van secundaire victimisatie.

Hanteren van (heftige) emoties

Uiteraard geldt dat alle mediators emoties moeten kunnen hanteren (Jones & Bodtker, 2001). Voor mediators in strafzaken is dat extra belangrijk schetsen de respondenten: emoties kunnen hoog oplopen en het is noodzakelijk dat de mediator desalniettemin een veilige omgeving weet te creëren en behouden. Dat betekent onder andere.:

- Zorgen dat emoties boven tafel komen door vragen te stellen en aan te moedigen dat emoties worden geuit en besproken.
- Ruimte geven aan emoties en deze ook begrenzen als de veiligheid in het geding komt.
- Doorvragen op emoties.
- Het benoemen en spiegelen van emoties.
- Emoties vertalen en verduidelijken zodat er wederzijds begrip ontstaat.

Omgaan met emoties betekent ook kunnen omgaan met eigen emoties; als de mediator wordt overvallen door eigen emoties, is het belangrijk daar op een professionele manier mee om te gaan bijvoorbeeld door dit bijvoorbeeld te benoemen. Dat kan partijen bovendien helpen eigen emoties te benoemen.

Hanteren van ongelijkwaardigheid

Een uitgangspunt van mediation is dat partijen vanuit een zekere mate van gelijkwaardigheid aan een mediationstraject deelnemen (Moore, 2014). Bij mediation in strafzaken is er juist soms sprake van ongelijkwaardigheid. Het doel van mediation in strafzaken is dat het slachtoffer tijdens de mediation weer macht terug kan pakken, waar hij zich tijdens het incident machteloos heeft gevoeld, bijvoorbeeld door de verdachte om uitleg te vragen. De geïnterviewden zijn het erover

eens dat een mediator een gesprek zo moet kunnen leiden dat zowel verdachte als slachtoffer volwaardig aan het mediationproces deelnemen. Daarbij is het belangrijk dat ze goed kunnen inschatten hoe de verhouding tussen partijen is. Soms is deze namelijk niet evident. Een mediationfunctionaris zegt hierover:

‘In heel veel zaken is het zo is dat het slachtoffer ook maar toevallig het slachtoffer is. Degene die als eerste is gaat rennen is het eerst bij de politie, dus dat is het slachtoffer. Je moet kijken naar wat het conflict is. Bij langdurige conflicten hebben partijen vaak over en weer schuld en is de situatie in die zin eigenlijk heel gelijkwaardig.’

Mediators geven aan dat ook als er sprake is van disbalans, ze neutraal in het contact willen staan. Een mediator verwoordt het als volgt:

‘Ik voel me als mediator meerzijdig partijdig. Ik heb altijd het gevoel dat ik voor beide partijen werk en dat ik met beiden het beste uit de situatie probeer te halen. Dus ik probeer hen allebei te versterken om er met elkaar uit te komen. Ik denk wel dat het slachtoffer iets meer nodig heeft dan een verdachte. Dus daar ben ik wel bewust mee bezig; dat ik de ene op een andere manier in zijn kracht probeer te zetten dan de ander.’

Specifieke manieren die genoemd zijn door mediators en mediationfunctionarissen om met ongelijkwaardigheid om te gaan:

- Het gebruik van neutrale terminologie, bijvoorbeeld ‘betrokkenen bij gebeurtenissen’ of ‘incidenten’ en bijvoorbeeld niet spreken over ‘daders’.
- Het laten meenemen van een steunfiguur. Dit kan bijvoorbeeld een ouder zijn of een partner.
- Het verschil in positie van slachtoffer en verdachte erkennen en benoemen.
- Partijen uit hun ‘comfortabele’ rol halen als ze hier te lang in blijven hangen. Bijvoorbeeld een slachtoffer uit zijn slachtofferrol halen.
- Het laten verstrekken van informatie over elkaar.
- Empoweren van minder sterke partij door: a) gevoel geven dat er naar hem/haar geluisterd wordt b) laten zien dat hij/zij zelf beslissingen kan nemen.
- Afbreken van de mediation als ongelijkwaardigheid te groot is/wordt.
- Bespreekbaar maken van de ongelijkwaardigheid.

Voorkomen van secundaire victimisatie

Het voorkomen van secundaire victimisatie, ook wel hernieuwd slachtofferschap genoemd, hangt nauw samen met het hierboven besproken ‘hanteren van ongelijkwaardigheid’ en wordt door veel geïnterviewden in een adem genoemd. Slachtoffers hebben over het algemeen een kwetsbaardere positie en hier moeten mediators op bedacht zijn (zonder dat ze hierbij hun neutraliteit verliezen). Alle geïnterviewden geven aan dat secundaire victimisatie absoluut

voorkomen moet worden. In de voorfase van het traject is daar al aandacht voor. Allereerst onderzoeken mediationfunctionarissen of een verdachte en slachtoffer openstaan voor mediation. Als beide partijen akkoord gaan, voeren mediators eerst gesprekken met beide partijen afzonderlijk en onderzoeken opnieuw of partijen openstaan voor een mediationtraject. Tijdens deze gesprekken dient een mediator alert te zijn op het risico van secundaire victimisatie. De mediator checkt in hoeverre partijen zich daadwerkelijk in willen zetten voor de mediation (commitment aan de mediation) en of de motieven om aan de mediation deel te nemen zuiver zijn. Dit doet een mediator door vragen te stellen en door te vragen.

Met het oog op het voorkomen van secundaire victimisatie is het belangrijk dat de mediator onderzoekt wat het slachtoffer wil bereiken met de mediation. De mediator bewaakt dat vervolgens tijdens het gezamenlijke gesprek. Ook hier is verwachtingsmanagement belangrijk. Een mediator zegt hierover:

‘Maar je hebt tijdens het individuele gesprek wel goed aan het slachtoffer gevraagd van ‘Stel dat hij geen excuses maakt, stel dat hij geen schadevergoeding wil betalen, stel dat hij toch zegt ... Dan weet je ook dat het slachtoffer zegt van ‘Als hij dat zou zeggen dan zou ik geen mediation gesprek willen’ of: ‘Dan niet, ik wil toch mijn verhaal vertellen’. Je checkt dus bij het slachtoffer wat zijn grenzen zijn en jij als mediator bent er om te zorgen dat daar niet overheen gegaan wordt. Je borgt dus de autonomie van het slachtoffer en daar empower je hem ook mee. Het slachtoffer bepaalt zelf wat hij of zij kan of niet aan kan of wel en niet wil.’

De mediator dient het besluit om naar aanleiding van de intakegesprekken al dan niet tot een gezamenlijk gesprek over te gaan zorgvuldig te nemen. Als de mediator van mening is dat een van de partijen het traject niet aankan of dat hernieuwd berokkenen van schade het effect zou kunnen zijn, dan vindt er geen gezamenlijk gesprek plaats.

Vindt er wel een gemeenschappelijke gesprek plaats, dan is het belangrijk dat de mediator een veilige sfeer creëert waarin zowel verdachte als slachtoffer met elkaar in gesprek durven te gaan. Er zal in het gesprek ruimte moeten zijn voor het slachtoffer om gevoelens naar de verdachte uit te spreken en antwoord te krijgen op vragen en de mogelijkheid voor verdachte om het eigen verhaal te vertellen en verantwoordelijkheid te nemen en dit uit te spreken naar het slachtoffer. Indien secundaire victimisatie toch dreigt plaats te vinden, dan kan een mediator dit voorkomen, door de mediation af te kappen, te onderbreken of te schorsen en in een individueel gesprek de verdachte te confronteren met wat er gebeurt.

3. Communicatieve vaardigheden

Een wezenlijk deel van algemene mediationvaardigheden betreffen schriftelijke en mondelinge vaardigheden (Oyen & de Waart, 2017). Voor het voeren van een gesprek, en vooral het op gang brengen van een gesprek tussen verdachte en slachtoffer dient een mediator in strafzaken een aantal specifieke gesprekstechnieken bezitten.

Luisteren en (door)vragen

LSD (luisteren, samenvatten, doorvragen) is een basis mediationstechniek (Kalff & Uitslag, 2007) en is essentieel voor alle soorten mediations (Moore, 2014). Zowel rechters, officieren van justitie, mediationfunctionarissen als mediators oordelen dat dit vaardigheden zijn die een mediator in strafzaken tot in de puntjes moeten beheersen. Mediators in strafzaken moeten vooral ook goed kunnen luisteren omdat partijen zich vaak niet begrepen voelen en het belangrijk is om te achterhalen wat de onderliggende pijnpunten zijn.

Doorvragen is een voorwaarde om meer te durven en 'scherper' te mediaten om zo bepaalde emoties boven tafel te krijgen, een *reality-check* te geven aan partijen, of ervoor te zorgen dat een verdachte verantwoordelijkheid neemt. Tijdens de intake is dit doorvragen essentieel om secundaire victimisatie te voorkomen zoals hiervoor is beschreven. Juist omdat het om een kort lopende interventie gaat is het extra belangrijk dat een mediator goed doorvraagt. Een mediator verwoordt dat als volgt:

'Je kunt interventies niet uitstellen dus je moet wat scherper mediaten. Maar het zijn dezelfde vaardigheden die je in andere mediations gebruikt. Als je bijvoorbeeld merkt dat een verdachte een verhaal heel klein begint te vertellen, van 'ik was daar, ik liep erlangs en toen lag hij op de grond' is het belangrijk dat je scherp doorvraagt. In de zin van 'waar is dan het verband van dat jij daar was en dat de ander op de grond lag?' Dus dat je wel echt inzoomt op waar ligt het stukje waar hij verantwoordelijkheid voor moet nemen of wil nemen.'

Taal spreken van de ander/aansluiten bij partijen

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan dat een mediator in strafzaken moet kunnen aansluiten bij het taalgebruik van partijen, zowel in de gesprekken als in het schrijven van de slotovereenkomst. Hij dient niet te ingewikkeld communiceren, zeker als hij te maken krijgt met sociaal zwakkeren, mensen met een licht verstandelijke beperking of jongeren.

Verbindend taalgebruik

Een mediator in strafzaken dient niet alleen de taal spreken van partijen, maar zal ook verbindend moeten zijn in taalgebruik. Er is een verschil tussen 'dus jij geeft aan dat hij dit nooit had mogen doen en jij geeft aan dat dit je hartstikke verkeerd zat' en 'dus als jullie beiden de tijd terug konden draaien dan zouden jullie dit allebei nu heel anders aanpakken'.

Een mediationfunctionaris zegt daarover:

'Dus nooit zeggen bij een conceptovereenkomst "Wat zijn je bezwaren?". Dan weet je al bijna zeker dat iemand met die bezwaren komt. Je kunt beter zeggen "Dit is het concept, kun je je daarin vinden?".'

4. Organisatorische vaardigheden

Organisatorische vaardigheden waarover een mediator in strafzaken dient te beschikken hebben te maken met het plannen en faciliteren van de gesprekken en op de juiste wijze aanleveren van de stukken zowel voor de gesprekken als voor de verdere afwikkeling van de strafzaak.

Vooraf mediationfunctionarissen hameren op het belang van een goede voorbereiding. Zij dragen een zaak over aan een mediator en willen dat dit dan in goede handen is. Zij verwachten dat mediators de dossiers die zij doorsturen goed doorlezen en vooral ook goed nagaan of alle relevante stukken aanwezig zijn.

Zowel mediationfunctionarissen als mediators benoemen dat het belangrijk is dat mediators in strafzaken zich aan de termijnen houden, die vanuit de rechtbank gesteld worden: er is weinig speelruimte in het strafrechtproces, termijnen staan vast.

5. Reflectieve vaardigheden

Onder reflectieve vaardigheden verstaan wij vaardigheden in reflecteren over eigen gedachten, gevoelens, intenties en gedragingen en die van de partijen en daarvan kunnen leren (Geenen, 2017). Verscheidene geïnterviewden benoemen reflectievaardigheden expliciet als een belangrijk onderdeel van de toolbox van een mediator in strafzaken. Zij benoemen met name het belang van bewustzijn van het eigen (moreel) oordeel en een modus van blijvend leren.

Bewust zijn van eigen (moreel) oordeel

Geïnterviewde mediators en mediationfunctionarissen geven aan dat specifiek bij mediation in strafzaken het van belang is dat mediators bewust zijn van hun eigen moreel oordeel over misdaden en criminaliteit en in staat zijn dat oordeel buiten de mediation te laten. Ook rechters en officieren van justitie benoemen het belang van een open, onbevooroordeelde, neutrale houding. Een mediationfunctionaris geeft aan:

‘Soms hoor je hele absurde dingen. Maar je persoonlijk oordeel doet er niet toe. Die mensen zitten in die situatie en daar probeer je gewoon het beste uit te halen voor betrokkenen.’

Jezelf blijven ontwikkelen en leren

Enkele mediators benoemen dat het belangrijk is jezelf te blijven ontwikkelen en koppelen dat aan het ‘gewicht’ dat mediation in strafzaken heeft voor slachtoffers en verdachten. Een mediator vertelt daarover:

‘Als iemand betrokken is bij een ernstig geweldsdelict en het risico loopt op een langdurige gevangenisstraf dan is dat toch een ander traject dan outplacement. Dus het belang is ook veel groter, dat vraagt ook een grotere toewijding maar ook kennis van jezelf als instrument en dat je je steeds moet blijven ontwikkelen bij een casus die je tegenkomt.’

6. Co-mediation vaardigheden

In Nederland wordt mediation in strafzaken altijd door twee mediators - in steeds wisselende samenstelling - gedaan. Het idee hierachter, volgens mediationfunctionarissen is dat a) expertises worden gebundeld op een complementaire manier (bijvoorbeeld juridisch en psychologisch); b) onervaren mediators kunnen leren van ervaren mediators en c) bij escalatie mediators met z'n tweeën kunnen opereren. Vooral dat men elkaar kan aanvullen op expertise wordt door mediationfunctionarissen en mediators als meerwaarde gezien.

Een goede samenwerking tussen co-mediators is van essentieel belang omdat dit een mediation kan maken of breken. Daarbij moeten mediators 'in sync' opereren. Daarvoor is het belangrijk dat:

- De ene mediator op het spoor blijft van de andere mediator.
- Beide goed aanvoelen wat nodig is en ruimte geven aan de ander waar nodig en passend.
- Beide ruimte nemen om zaken aan de orde te stellen als de ander dat niet heeft gezien.

c. Houding

Houding (of attitude) is hier opgevat zoals Roe (2002, p. 208) het omschrijft: '(...) hoe men zich opstelt ten opzichte van personen of zaken. Daarbij gaat het steeds om de combinatie van weet hebben van (cognitief aspect), iets doen aan (actie-aspect), en leuk vinden van (affectief aspect).' Van een mediator wordt een veelzijdige houding verwacht: hard en zacht, sturend en begrijpend, verbindend en voortvarend. Een mediator verwoordt dat als volgt:

'Ik moet regie nemen en confronterend zijn maar tegelijkertijd ook zachtaardig zijn en een veilige setting creëren, zodat ze open en eerlijk met elkaar in gesprek gaan.'

Ten aanzien van een passende houding voor een mediator in strafzaken zijn de volgende categorieën te onderscheiden in de antwoorden van respondenten:

1. Neutraal
2. (Pro)actief
3. Dienstbaar
4. Reflectief en lerend
5. Zelfstandig
6. Sensitief/empathisch
7. Rustig

1. Neutraal

Meervoudig partijdig

Neutraliteit wordt gezien als een van de basisprincipes van mediation (Astor, 2001). Een neutrale houding betekent allereerst een meerzijdig partijdige houding. Dat wil zeggen dat de mediator steeds vanuit het perspectief van beide partijen blijft kijken en uitgaat van gelijkwaardigheid van

beide partijen. Dit betekent dat de mediator niet uitgaat van dader/slachtofferschap, maar van twee partijen die zo worden gestimuleerd dat ze 'toegroeien naar een gesprek waar ze van mens tot mens met elkaar spreken' zoals een van de respondenten het verwoordt.

'Het gesprek kan eigenlijk pas plaatsvinden als mensen zich ook een beetje safe voelen en daar hoort geen afkeuring of voorkeur bij. Daar hoort bij dat mensen kunnen zijn wie ze zijn.'

Verdachten en slachtoffers zijn gevoelig voor een neutrale opstelling van de mediator tijdens het gezamenlijk gesprek. Zij vinden het vooral belangrijk dat beide partijen evenredig aan het woord gelaten worden. Ook strafrechtadvocaten noemen neutraliteit als een van de belangrijkste voorwaarden waaraan een mediator in strafzaken moet voldoen. Aan beide partijen moet recht worden gedaan. Hier spreekt ook vooral een zorg uit naar de verdachte toe. Deze moet niet het gevoel krijgen dat hij dubbel bestraft wordt voor hetzelfde feit, mediation mag geen tweede strafproces worden.

Je plaats kennen als mediator

Neutraal zijn betekent ook voorkomen dat een mediator op de stoel van de officier van justitie gaat zitten. Een mediator mag best een beetje sturen en adviseren en 'achterhalen wat beide partijen als hun aandeel zien', zo is de opvatting, maar doet niet aan waarheidsvinding. De mediator neemt een neutrale positie in en is onafhankelijk, dat wil zeggen heeft geen belangen bij de mediation en geen banden met een van de partijen. Een van de respondenten:

'Je moet niet van justitie zijn, niet van de rechtbank zijn en het liefst ook niet van een organisatie, maar gewoon een zelfstandig mediator die op geen enkele manier belang kan hebben bij de uitkomst van de mediation.'

Onbevooroordeeld

Een mediator is onbevooroordeeld, of zet in ieder geval zijn eigen vooroordelen aan de kant (Prein, 2017). 'De mediator moet zijn oordelen, vooroordelen, aannames bij de deur achter kunnen laten' stelt een van de respondenten 'en niet mee gaan procederen, niet gaan veroordelen'. Dat vraagt dat je onder ogen kunt zien dat mensen af en toe dingen doen die niet door de beugel kunnen maar dat het ook mogelijk is dat weer recht te zetten. Juist die open en onbevooroordeelde houding zal beide partijen vertrouwen geven om zelf open te zijn over hun eigen aandeel in de zaak, zo is de opvatting. Een rechter verwoordt het als volgt:

'Het is bijna een pastorale grondhouding. Net zoals je in de biecht het gevoel hebt dat je alles mag vertellen waar je je voor schaamt en waar je je schuldig over voelt. Dat iemand dat vertrouwen uitstraalt, dat is denk ik het belangrijkste basis-ingrediënt voor een mediator.'

Dit wordt zeker onderstreept door een advocaat die zegt:

‘Ik vind echt de volledige onpartijdigheid heel belangrijk. Hoe ernstig het feit ook is, als men kiest voor mediation, dan moet je als mediator weg blijven van beschuldiging en veroordeling. Ik denk dat ik dat het belangrijkste vind.’

2. Pro-actief

Met lef

In verschillende interviews komt terug dat mediation in strafzaken lef vraagt en de moed om door te vragen, de vinger op de zere plek te leggen. Meer dan in andere mediationsituaties, omdat het mediationtraject in een relatief korte tijd moet worden doorlopen en je redelijk snel tot een resultaat moet komen. Dat vraagt om ‘scherper mediaten’ en betekent ook soms het lef hebben om te zeggen ‘dan mediaten we niet’ als een mediator merkt dat een van de partijen geen verantwoordelijkheid voor het eigen handelen wil of kan nemen. Mediation in strafzaken gaat niet alleen om het komen tot goede afspraken, partijen en dan met name verdachten, moeten ook hun aandeel in de zaak erkennen en daarvoor verantwoordelijkheid nemen.

Voortvarend en Vasthoudend

Een mediator in strafzaken moet stevig in zijn schoenen staan, want af en toe komen absurde of vreselijke dingen voorbij. Vaak gaat het om kwetsbare mensen, die veel hebben meegemaakt, niet altijd even communicatief zijn, de deur soms gesloten houden. En het gaat vaak om complexe zaken die niet zo eenduidig te beschouwen zijn. Dat vraagt doorzettingsvermogen, vasthoudendheid en volharding. Een van de geïnterviewde mediators:

‘Als je al bij de eerste tegenslag de handdoek in de ring gooit begin er dan niet aan. Dit is gewoon ingewikkeld. Mensen met toch wel vaak een draadje los, sorry dat ik het zeg, en ook wel mensen die communicatief niet de meest handige personen zijn.’

Directief

Mediation in strafzaken is een korte oplossingsgerichte interventie, waarin niet heel veel tijd is voor het proces. ‘Je hebt een intake en één gezamenlijk gesprek en in principe is het dan meestal klaar’, zo stelt een van de respondenten. Juist om dat alles vaak in één gesprek moet (in tegenstelling tot familiezaken of arbeidszaken) dien je ook directiever te zijn in het begeleiden van het proces.

‘Ik ben in strafrecht directiever dan in andere mediations, en dat heeft te maken met de compactheid van het proces. Je hebt een intake en één gezamenlijk gesprek en in principe is het dan klaar. Soms niet maar meestal wel. Dus je hebt ook niet de tijd, zoals in een familiezaak of een arbeidszaak, om te denken van nou dat pak ik volgende keer wel aan, of dat komt wel in het derde gesprek.’

3. Dienstbaar

Een mediator dient zich bewust te zijn van zijn positie: hij zit er niet voor zichzelf maar voor beide partijen. Dat vraagt om een dienstbare, flexibele, niet dwingende houding.

De mediator zorgt wel dat hij de regie houdt en stuurt, opties aanreikt, doorvraagt, maar zal de verdachte niet onder druk zetten of pushen tot erkennen van zijn verantwoordelijkheid. Een afgedwongen excuus of erkenning van eigen aandeel heeft geen enkele zin. Dat betekent ook dat een mediator niet dwingend op weg gaat naar een slotovereenkomst maar het accepteert als dat er niet in zit.

4. Reflectief en lerend

Het is niet alleen belangrijk dat de mediator mensenkennis heeft, maar ook inzicht heeft in zichzelf en in het eigen handelen en zich open en lerend kan opstellen.

Het gaat vaak over pittige casuïstiek bij mediation in strafzaken. 'Een mediationstraject waarbij iemand voor dood is achtergelaten is van een andere orde dan een mediation waarin twee partijen samenwerkingsproblemen hebben', stelt een van de respondenten. Het belang is vaak groter, dat vraagt ook dat een mediator steeds naar het eigen handelen kijkt, maar ook naar eigen overtuigingen en naar gevoelens die de zaak oproept. Het is belangrijk om daarin niet verstrikt te raken. Een mediator moet eigen valkuilen en gevoeligheden kennen om zo eigen emoties zo veel mogelijk buiten spel te laten.

5. Zelfstandig

Mediation in strafzaken is altijd maatwerk. De mediator zal keuzes moeten maken, binnen het gegeven kader en steeds een inschatting moeten maken van de situatie en wat daarin wel en niet past. 'Er mag niks en er mag alles' schetst een mediationfunctionaris, 'maar de mediator is verantwoordelijk voor de mediation en het is de taak van de mediator om te zien hoe hij of zij de mediation moet gaan begeleiden.' Mediationfunctionarissen geven aan dat ze het fijn vinden als een mediator af en toe overlegt met hen over een bepaalde zaak, als dit maar niet continu het geval is. Zij waarderen een grote mate van zelfstandigheid van de mediator.

6. Sensitief/empathisch

Een mediator dient zich te kunnen inleven in beide partijen en in de situatie. Dat vraagt oprechte interesse voor zowel verdachte als slachtoffer. Daarbij stelt een mediator dat 'je vooral aanvoelt wat iemand nodig heeft om emotioneel verder te komen'. Ook een gevoel voor verhoudingen hebben, weten hoe iemand aan te spreken en welke toon op welk moment past is belangrijk. Een mediationfunctionaris:

'Ik vind dat je in gewone mediations met alle partijen alles in CC moet mailen. In 'strafrechtzaken' moet je dat expliciet niet doen omdat jouw verhouding met Pietje anders is dan je verhouding met Jantje en dat is functioneel. Als mediationfunctionaris doe ik dat heel bewust. Dan is het wel dezelfde inhoud maar net met een andere toon, een andere nuance.'

7. Rustig

Vooral slachtoffers en verdachten noemen het belang van een rustige uitstraling van de mediator. Dat heeft een positieve uitwerking op het verloop van het gesprek en op het hanteren van de emoties van de partijen. Hierdoor worden slachtoffer en verdachte zelf ook rustig, waardoor het gesprek makkelijker loopt. Een slachtoffer vertelt:

‘Ja, zij waren zelf zo rustig en ik was zenuwachtig en daardoor werd ik rustiger.’

d. Persoonlijke kenmerken

Persoonlijkheid en capaciteiten dragen volgens Roe (2002) bij aan het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en houding. Deze liggen wat minder aan de oppervlakte en worden daardoor ook minder vaak genoemd door geïnterviewden. Er is bovendien in de interviews niet rechtstreeks gevraagd naar gewenste persoonlijke kenmerken of capaciteiten van een mediator in strafzaken. Toch worden er een aantal zaken genoemd die hieronder te scharen zijn.

Zo is in de interviews intelligentie genoemd als belangrijke capaciteit voor mediators. Andere persoonlijke kenmerken die genoemd zijn: authenticiteit, vriendelijkheid, openheid, sterk in je schoenen staan, doortastendheid, empathisch, wereldwijd en creatief, toewijding, betrokkenheid bij mensen die in een lastig parket zitten. Verder zijn levenservaring en mensenkennis als belangrijke aspecten benoemd. Een rechter hierover:

‘Het ook heel belangrijk dat je mensenkennis en levenservaring hebt, zeker in grotere zaken. En dat je toch wel een bepaalde mate van persoonlijke ontwikkeling hebt meegemaakt. Dat je je eigen valkuilen kent, en dat je kunt onderzoeken wat hier aan de hand is en op de juiste wijze kunt doorvragen zonder dat je emoties daarin een rol spelen. Wat dat betreft vind ik het verplicht voor alle mediators in grotere zaken om een bepaalde mate van persoonlijke ontwikkeling te hebben meegemaakt’.

e. Voorwaarden

Voorwaarden waaraan een mediator in strafzaken volgens de respondenten moet voldoen zijn onder te brengen in de volgende categorieën:

1. Startvoorwaarden
2. Voorwaarden tijdens het mediationtraject
3. Voorwaarden om een (kwalitatief goede) mediator in strafzaken te kunnen blijven

1. Startvoorwaarden

Er zijn enkele harde voorwaarden voor het mogen uitoefenen van de functie van mediator in strafzaken. Dat is allereerst registratie bij de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) en daarmee voldoen aan de MfN kwaliteitseisen (zie daarover ook paragraaf 1.2). Dat wil zeggen een algemene mediation opleiding met goed gevolg afgerond en geslaagd voor kennistoets en assessment.

Een tweede (harde) voorwaarde is dat de mediator is aangesloten bij de Raad voor de Rechtsbijstand om te kunnen mediaten op toevoegingsbasis (gesubsidieerde rechtsbijstand). Hoewel de mediator in strafzaken niet uit dit budget wordt betaald, is dit toch door mediationbureaus van de rechtbanken als voorwaarde gesteld om op de lijst van de rechtbanken te komen en in strafzaken te mogen fungeren als mediator.

De meeste respondenten vinden de algemene opleiding en registratie in een beroepsregister onvoldoende waarborg voor voldoende kwaliteit. Zij pleiten voor een gedegen opleiding specifiek voor mediation in strafzaken, met aandacht voor strafrecht als ook voor: slachtoffer-dader dynamiek; trauma; secundaire victimisatie; psychologie; huiselijk geweld; vechtscheiding; psychiatrische problematiek; verstandelijke beperking; autisme; diversiteit; verkeerszaken. Een mediationfunctionaris daarover:

‘Bij mediation in strafzaken is het geen burencollict, familiecollict of arbeidscollict meer; het is een strafzaak geworden. Vanuit dat oogpunt vind ik het van belang dat mediators sowieso al ervaring hebben met mediation. Daarnaast vind ik het echt van belang dat ze geschoold zijn in het strafrecht. Je moet weten hoe het strafrecht in elkaar zit, je moet weten hoe het strafproces in elkaar zit. Dus in welke fase stroom je in, aan wie koppel je terug, in welke fase kun je wat doen met de schade.’

Sommigen pleiten voor specialistische kennis, zoals deze mediationfunctionaris:

‘We hadden laatst een zaak waarbij een zoon zijn moeder bij de keel gepakt en geslagen. Moeder had aangifte gedaan. Deze puber van 16 bleek klem te zitten tussen zijn gescheiden ouders. Dan ligt er wel een aangifte maar is er juridisch niks te willen. Daar heb ik twee strafrechtmediators gespecialiseerd in familiezaken op gezet. Eentje is gespecialiseerd in dit soort kinderen die klem zitten tussen vader en moeder. Die hebben een extra gesprek met ouders gepland om dit te bespreken. De officier van justitie belde me later en vond het een perfecte oplossing. Het werd een sepot.’

Anderen geven aan dat specifieke zaken niet moeten leiden tot mediators die gespecialiseerd zijn in één gebied, zoals bijvoorbeeld huiselijk geweld of jeugd. Een mediator zegt:

‘Als je het bijvoorbeeld hebt over huiselijk geweld dan kan ik me voorstellen dat mensen zeggen van ik specialiseer me echt op huiselijk geweld. Maar ik vind dat je daarnaast generalist moet blijven. Ik word ingezet voor jeugdzaken omdat ik goed met jeugd kan werken en ik daar makkelijk een klik mee heb. Maar ik moet in alle soorten strafzaken inzetbaar zijn vind ik.’

Verschillende rechters geven ook aan dat het niet reëel is om over te gaan tot mediators die gespecialiseerd zijn in één rechtsgebied, zoals bijvoorbeeld wegenverkeerswetzaken. Een van de rechters merkt op dat dat commercieel waarschijnlijk ook niet interessant is en niet haalbaar.

‘Als jij jezelf op de kaart zet als wegenverkeerswetmediator en jij kunt daarmee een goede boterham verdienen, lijkt me dat prima. Maar ik denk dat het commercieel niet haalbaar is en dus vind ik ook niet dat je op een soort wettelijke basis kwaliteitseisen moet maken en moet zeggen jij mag alleen mediaten in wegenverkeerswetzaken en jij alleen in zedenzaken en jij alleen in mensenhandel. Dan gaat er dus niemand mediaten want daar kun je geen droog brood mee verdienen. En uiteindelijk hoort dat er nou eenmaal wel bij.’

2. Voorwaarden tijdens het traject

Ervaring, zo is al eerder aangegeven, is belangrijk voor een mediator in strafzaken. Mediation in strafzaken heeft een ‘eigen dynamiek’ en onderscheidt zich van andere vormen van mediation: er moet in relatief korte tijd resultaat geboekt worden, er is sprake van ongelijkheid en het resultaat (de slotovereenkomst) gaat onderdeel uitmaken van de stukken die in de (vervolg)strafrechtprocedure worden gebruikt. Deels kan een mediator zich hierin bekwamen door scholing, maar veel respondenten geven aan dat de beste leerschool die van de praktijk is: door het doen en daarop te reflecteren vergroot de mediator gaandeweg zijn bekwaamheid in het begeleiden van het proces van mediation in strafzaken. Een mediator zegt daarover:

‘Ik vind mezelf een betere mediator worden door meer zaken te voeren. Ik heb al ruim 200 zaken gedaan en ik weet dat elke zaak anders is en ik vind het nog steeds niet makkelijk. Dan denk ik: hoe kun je als je een paar zaken hebt gedaan zeggen dat je een volwaardig mediator in strafzaken bent?’

Verschillende respondenten kwalificeren mediation in strafzaken als ‘mediation plus’ en verwachten dat deze mediators eerst ook ervaring hebben opgedaan in ‘gewone’ mediations. Ervaring doet een mediator in eerste instantie op als co-mediator. De landelijke norm is dat een co-mediator minimaal tien keer meeloopt met een mediation in strafzaken voordat hij zelf eerstverantwoordelijk mediator wordt. Dat gebeurt bij voorkeur met verschillende mediators met uiteenlopende achtergronden (bijvoorbeeld meer psychologisch of juist meer juridisch geschoold).

3. Voorwaarden om mediator in strafzaken te kunnen blijven

Om geregistreerd te blijven moet een mediator op dit moment jaarlijks PE-punten halen, deelnemen aan intervisie en in drie jaar tijd tenminste negen mediations doen. Het MfN voert eens in de drie jaar een peerreview uit, waarbij er een gesprek met een peerreviewer plaatsvindt, die tevens bekijkt of er aan de formele eisen wordt voldaan.

Uit de interviews komt naar voren dat mediationfunctionarissen goed zicht hebben op geleverde kwaliteit in mediationtrajecten of gebrek aan kwaliteit. Klachten of complimenten vanuit partijen,

advocaten, rechters en officieren van justitie vormen daarvoor informatiebronnen. Die kunnen gaan over de kwaliteit van de slotovereenkomst, over communicatie of over de bejegening van partijen. Mediationfunctionarissen laten zich daardoor in het benaderen van mediators ook leiden.

Om de ervaring op peil te houden is het belangrijk dat de mediator in strafrecht meerdere zaken per jaar kan doen. Over het minimum aantal worden verschillende indicaties gegeven door geïnterviewden. Een mediator:

‘Er wordt wel eens gesproken over de vraag hoeveel zaken moet je per jaar gedaan hebben om op de lijst van een rechtbank te mogen staan. Wij proberen op tien te zitten per jaar maar daar moeten we veel moeite voor doen, terwijl ik denk dat moet minimaal zo zijn. Dan heb je elke maand minimaal één zaak.’

De andere kant is dat er ook niet te veel zaken op iemands bord moeten liggen. ‘Dan word je er murw van’ zegt een van de mediationfunctionarissen en kun je er niet meer helder naar kijken. Ook daarvoor is geen exacte maat te geven. Het gaat er om dat de mediator voelt wanneer het even genoeg is.

4.2 Opvattingen per subgroep

In deze paragraaf zijn de opvattingen van de verschillende stakeholders afzonderlijk beschreven.

Mediators

In vergelijking met rechters of officieren van justitie benoemen mediators veel meer de vaardigheden en houding die van belang zijn in het traject. Zij zetten de gewenste kwaliteiten van een mediator in strafzaken vaak af tegen die van een mediator in reguliere zaken en benoemen wat mediation in strafzaken anders maakt. Men legt de lat hoog. Een mediator in strafzaken wordt een ‘mediator plus’ genoemd, suggererend dat een mediator in strafzaken over meer kennis en vaardigheden moet beschikken dan een mediator in andere zaken. Misschien ook dat het een ‘betere’ mediator moet zijn, maar in elk geval een mediator met heel veel ervaring. Mediators in strafzaken zijn kritisch naar hun collega’s. Een mediator zegt bijvoorbeeld ‘het aantal goede mensen waarmee ik heb samengewerkt is op twee handen te tellen’. Mediation in strafzaken is wezenlijk een andere tak van sport in hun optiek. Mediators moeten ‘zowel het psychologische als het emotionele stuk tussen verdachte en slachtoffer kunnen pakken’ en daarbij ook grote juridische kennis hebben om partijen te kunnen begeleiden.

Mediationfunctionarissen

Mediationfunctionarissen zijn de spin in het web bij het mediationtraject. Zij zijn degenen die het eerste telefonische contact hebben met slachtoffer en verdachte om te bekijken of mediation geschikt is. Zij maken vervolgens een match tussen mediators en partijen, zijn (meestal)

beschikbaar om te sparren met een mediator gedurende het proces en koppelen de uitkomst van de mediation naar OM/rechter. Ook bespreken ze de mediation soms na met de mediators.

Mediationfunctionarissen fungeren daarbij als poortwachter: zij bepalen de inzet van mediators. Zij zien dit als 'maatwerk'. Zij koppelen de expertise van een bepaalde mediator aan een bepaalde type zaak. Bijvoorbeeld een mediator die veel weet over jeugdrecht of 'goed is met jongeren' gaat jongeren mediaten. Dit betekent dus ook dat zij op deze manier al (deels) de kwaliteit van mediators borgen: mediators waarover men tevreden is worden opnieuw ingezet.

Omdat mediationfunctionarissen zo nauw betrokken zijn bij de mediations hebben zij een goed beeld van wat er in een mediation gebeurt en wat een mediator hierin moet laten zien. Zij hechten veel belang aan een ruime ervaring, vermogen om verbinding te leggen tussen partijen en bij hen aan te sluiten, regie voeren over het proces, daarbij empathisch, dienstbaar en neutraal zijn, maar ook voortvarend en nauwkeurig. Nauwkeurigheid vinden mediationfunctionarissen bijvoorbeeld erg belangrijk: dat een mediator checkt of documenten compleet zijn en op tijd bij het OM liggen. Ook aan een juridisch juiste slotovereenkomst hechten zij veel waarde, een goed opgestelde slotovereenkomst is immers het visitekaartje naar het OM.

Mediationfunctionarissen spreken hun zorg uit over de wildgroei aan commerciële opleidingen voor mediators in strafzaken. Zij hebben geen zicht op de kwaliteit die dergelijke opleidingen bieden (wat hebben deelnemers daar geleerd, hoe lang duurde het, moest men een examen afleggen?). Ze vinden ook dat deze opleidingen de valse schijn ophouden dat het voor iedereen mogelijk is om te mediaten in strafzaken. Er zijn momenteel meer mediators dan aantal zaken. Liever zien zij één geaccrediteerde officiële opleiding bij een Hogeschool, een Universiteit of een ander algemeen erkend opleidingsinstituut.

Rechters

De geïnterviewde rechters staan open voor mediation en zijn bereid om te bekijken of mediation mogelijk is. Het hoort volgens hen bij de moderne strafrechtpleging, waarbij niet alleen een proces wordt gevoerd tegen verdachten en daders, maar waarin slachtoffers ook een stem wordt gegeven. Volgens een geïnterviewde rechter biedt het strafrecht vaak niet de oplossing voor relationele conflicten (zoals een burenruzie): 'Het maakt niet uit of je zegt dat iemand schuldig is, of je hebt je niet aan de wet gehouden. Dat lost de problemen die bestaan tussen partijen niet op'.

Sommige rechters geven aan niet zo goed zicht te hebben op wat een goede mediator doet omdat dit buiten hun gezichtsveld valt. Vanuit hun optiek hechten zij vooral belang aan juridische basiskennis en begrip van het strafproces en belangrijke beslismomenten in dat proces. Een geïnterviewde rechter omschrijft dat als 'weten hoe de hazen lopen in het strafrecht'.

Rechters vinden vooral verwachtingsmanagement essentieel: een mediator moet duidelijk maken dat hoewel partijen in de overeenkomst kunnen weergeven wat hun wensen aangaande het strafproces zijn, het aan de autoriteiten is om de uiteindelijke beslissing te nemen. Rechters geven verder aan beducht te zijn voor motieven van partijen. Het mag niet zo zijn dat de mediation bijvoorbeeld wordt ingezet als middel tot strafverlaging. Wat de slotovereenkomst betreft vinden

rechters het vooral belangrijk dat het feitelijk blijft: de indrukken van mediator hoeven er wat hen betreft niet in. Het moet geschreven zijn in klare taal en daarin moet naar voren komen waar beide partijen het over eens zijn. Daarnaast geven de meeste rechters aan het prettig te vinden als er concrete afspraken in de slotovereenkomst staan, bijvoorbeeld over bereidheid om een agressietraining te volgen. Dit kunnen ze dan meenemen in hun uitspraak als bijvoorbeeld een voorwaarde voor sepot. Rechters geven aan dat de slotovereenkomst van invloed is op het verdere verloop van de zaak, al betekent dat niet altijd dat wordt opgevolgd wat partijen aangeven.

Officieren van justitie

Officieren van justitie zien de meerwaarde van mediation en zullen deze waar mogelijk inzetten. Wat hen aanspreekt is dat partijen echt met elkaar in gesprek gaan over datgene wat is gebeurd en de mogelijkheid krijgen tot herstel (zowel verdachte als slachtoffer) zodat ze weer verder kunnen. Officieren selecteren die zaken voor mediation waarin de verdachte verantwoordelijkheid neemt voor het gebeurde. Ook geven zij slachtoffers die zij zelf spreken de optie van mediation in overweging, als zij denken dat dit 'helend' zou kunnen zijn voor het slachtoffer.

Ook officieren van justitie geven aan het lastig te duiden of iemand een goede mediator in strafzaken is, omdat ze geen direct contact met mediators hebben. Mediationstrajecten verlopen over het algemeen goed, maar zij hebben niet zo'n zicht of dat samenhangt met de kwaliteit van de mediator. Toch geven zij desgevraagd een duidelijk beeld van wat zij verwachten van een mediationstraject en dat de mediator in staat moet zijn 'het ingewikkelde proces van enorme emotionaliteit en verschillende zienswijzen zo te redigeren en te begeleiden dat die mensen elkaar ergens gaan vinden'.

Officieren van justitie geven aan dat schadevergoeding soms ingewikkeld is. De een vindt dat een mediator zich daar niet aan moet branden, ook omdat partijen de gevolgen niet kunnen overzien. Anderen zijn juist van mening dat schadevergoeding zo uitgebreid en concreet mogelijk in de mediation en de overeenkomst moet terugkomen.

Waar alle officieren het over eens zijn is dat een mediator niet op de stoel moet gaan zitten van officier of rechter en geen toezeggingen moet doen aan partijen. Dit moet ook duidelijk naar partijen gecommuniceerd worden en het liefst terugkomen in de slotovereenkomst.

Zij vinden het belangrijk in de slotovereenkomst ieders invalshoek naar voren komt en duidelijk wordt beschreven hoe partijen eruit zijn gekomen. Daarbij vinden officieren van justitie het fijn als partijen duidelijke afspraken hebben gemaakt en hun wensen uitspreken (bijvoorbeeld 'geen strafvervolging' of de wens tot het volgen van een agressieregulatie training) zodat ze eventueel een sepot kunnen opzetten of in een voorwaardelijk sepot een agressieregulatietraining als voorwaarde kunnen opleggen.

Officieren van justitie geven aan dat ze de uitkomst van een mediation doorgaans mee laten wegen in hun oordeel over wat er verder met de zaak moet gebeuren (ook al verschilt dat soms per zaak) als mensen hebben laten zien dat ze er samen uit willen komen. Meestal eindigt het dan

in een (voorwaardelijk) sepot of bepaalt de uitkomst van de mediation de mate of hoogte van de straf.

Strafrechtadvocaten

Waar rechters en officieren van justitie overwegend positieve ervaringen hebben met mediationtrajecten, hebben strafrechtadvocaten wisselende ervaringen. Enkele advocaten dragen mediation in strafzaken een warm hart toe, anderen laten zich kritischer uit. Daarbij gaat het niet zozeer over de mediators, maar over het systeem. Zij vinden dat er te snel gewerkt wordt, waardoor sommige cliënten het gevoel hebben dat ze niet gehoord zijn. Dit is ook een zorg die terugkomt in sommige wetenschappelijke studies (e.g. Bazemore & Schiff, 2005). Door een te snel mediationtraject (vaak ingegeven door bureaucratische druk) vinden sommige slachtoffers en verdachten/daders dat er niet genoeg ruimte was om informatie uit te wisselen, emoties te uiten en problemen op te lossen.

Naast de basale kenmerken van een goede mediator in strafzaken zoals ook door andere stakeholders aangegeven, benoemen advocaten dat het belangrijk is dat een mediator in strafzaken goed kan samenwerken met een advocaat en deze waar mogelijk betreft bij het proces. Het bezitten van enige juridische kennis vinden de advocaten net als andere stakeholders belangrijk, maar zij dichten zichzelf daarin ook een taak toe: zij kunnen cliënten ook van juridisch advies voorzien (bv adviseren bij een slotovereenkomst).

Slachtoffers en verdachten

Slachtoffers en verdachten kunnen goed verwoorden welke kwaliteit zij hebben ervaren bij mediators in strafzaken, maar hebben (meestal) geen vergelijkingsmogelijkheid. Slachtoffers kozen meestal voor mediation omdat ze graag wilden begrijpen wat er was gebeurd, vragen konden stellen aan de verdachte en zelf konden uitleggen wat het incident met hun gedaan had. Verdachten kozen voor mediation om excuses aan te kunnen bieden, de zaak op te lossen en af te kunnen sluiten.

Slachtoffers en verdachten vinden met name houdingsaspecten van een mediator belangrijk. Ze vinden het belangrijk dat een mediator vriendelijk is, geïnteresseerd (dat wordt zichtbaar in goed luisteren en doorvragen), rustig en niet oordelend/neutraal. Verdachten willen het gevoel hebben dat ze niet worden afgewezen en vooral niet als verdachte worden behandeld. Zij vinden het belangrijk dat er ruimte is voor emoties. Zij hechten belang aan een goede voorbereiding zodat ze weten waar ze aan toe zijn. Ze vinden het belangrijk dat het gesprek goed wordt geleid zodat elk zijn zegje kan doen.

Slachtoffers en verdachten hechten belang aan een duidelijke slotovereenkomst. Enkele slachtoffers en verdachten geven wel aan dat ze bedenkingen hebben of officier of rechter er wat mee doet. Een slachtoffer geeft bijvoorbeeld aan dat hij had aangegeven dat strafvervolgning niet meer nodig was omdat het geen meerwaarde had. Dit werd echter niet overgenomen door de officier van justitie wat teleurstellend voor hem was. In de rechtszaal heeft hij nog gepleit voor de verdachte en toen werd de verdachte wel vrijgesproken. 'Die jongen hoefde niet nog eens

veroordeeld te worden. Voor mij was het belangrijker dat hij begreep wat hij had aangericht en dat hij dit niet nog eens zou doen’.

Slachtoffers en verdachten waarderen het heel erg als er aandacht is van mediators na het proces. Dat kan al door een e-mail of een telefoontje waarbij gevraagd wordt hoe het gaat en of de afspraken worden nagekomen.

Verenigingen

Alle geïnterviewde vertegenwoordigers van de verenigingen zijn tevens mediator. Aangezien de mediators van de VMSZ ervaring hebben als mediator in strafzaken en die van de MFN niet, zijn hun antwoorden vaak wat specifiek. Zij benadrukken dat mediation in strafzaken zich onderscheidt van reguliere mediation en dat er ‘zwaardere’ kwaliteitseisen aan hangen. Zij zien het als ‘Mediation plus’ omdat er een groot risico voor partijen (en dan met name het slachtoffer) aan vasthangt als het traject niet goed verloopt. Zij vinden een goede specialistische opleiding dan ook een vereiste en een ervaring een must voor een mediator in strafzaken.

Geïnterviewden van beide verenigingen zijn het erover eens dat per zaak gekeken moet worden of deze geschikt is voor mediation in strafzaken en dat vooral commitment van partijen daarin bepalend is. Zij vinden het niet wenselijk om kwaliteitseisen toe te spitsen op verschillende zaken.

4.3 Vertaling naar competenties

Een competentie is ‘een verworven vermogen van een persoon (of groep of organisatie) om een taak, rol of missie adequaat uit te voeren’ (Roe, 2002). Competenties zijn specifiek voor een bepaalde functie en uiten zich in waarneembaar gedrag (Toolsema, 2003; Van Merriënboer, Klink, & Hendriks, 2002). Of een professional specifieke competenties bezit wordt zichtbaar in het concrete gedrag van iemand en wordt bepaald door onderliggende kennis, vaardigheden en houding. De in voorgaande paragraaf benoemde kennis, vaardigheden, houding en persoonlijke kenmerken zijn in deze paragraaf vertaald naar negen competenties. De mediator moet in staat zijn om:

1. dader-slachtoffer dynamiek te hanteren;
2. communicatie tussen partijen te reguleren;
3. partijen te informeren;
4. houdbare afspraken te garanderen;
5. een slotovereenkomst op te stellen;
6. samen te werken met een co-mediator;
7. op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren;
8. een goede administratie te voeren;
9. te communiceren met de advocaat van de partijen.

Deze negen competenties zijn onderverdeeld in deelcompetenties (zie tabel 5).

Tabel 5: Competenties van de mediator in strafzaken²⁰

Competenties	Deelcompetenties
1. <i>De mediator moet in staat zijn om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren.</i>	• De mediator moet in staat zijn om een veilige sfeer te creëren. • De mediator moet in staat zijn om zowel slachtoffers als verdachten te empoweren. • De mediator moet kunnen inspelen op ongelijkheid tussen partijen. • De mediator moet heftige emoties weten te hanteren. • De mediator moet in staat zijn om psychische problematiek te herkennen en hiermee om te gaan in het kader van steun en veiligheid. • De mediator moet in staat zijn om secundaire victimisatie te voorkomen. • De mediator moet kunnen zorgen dat beide partijen volwaardig aan het mediation proces kunnen deelnemen. • De mediator moet in staat zijn om partijen te confronteren (hiermee wordt geen waarheidsvinding bedoeld).
2. <i>De mediator moet in staat zijn om communicatie tussen partijen te reguleren.</i>	• De mediator moet in staat zijn om een veilige sfeer te creëren. • De mediator moet in staat zijn om socioculturele verschillen te hanteren. • De mediator moet kunnen zorgen dat beide partijen volwaardig aan het mediation proces kunnen deelnemen. • De mediator moet in staat zijn om de mediation te structureren.
3. <i>De mediator moet in staat zijn om partijen te informeren.</i>	• De mediator moet in staat zijn om verwachtingen van partijen te managen betreffende de verdere invloed van mediation op het verloop van het strafproces en de (beslissende) rol van rechters en officier van justitie 's hierbij. • De mediator moet een goede inschatting kunnen maken van de mogelijkheden in het mediation proces. • De mediator moet partijen een realistisch beeld kunnen schetsen over juridische fasering, schadevergoeding (mogelijkheden, procedures, werking CJIB, Schadefonds) en mogelijkheden sociale kaart. • De mediator moet in staat zijn om partijen de consequenties van gemaakte afspraken te laten zien al dan niet met behulp van een externe juridische adviseur.
4. <i>De mediator moet in staat zijn condities te scheppen die bijdragen aan houdbare afspraken.</i>	• De mediator moet in staat zijn om informatie te verstrekken over hulpverlening/sociale kaart. • De mediator moet in staat zijn om de omgeving te betrekken.
5. <i>De mediator moet in staat zijn om een slotovereenkomst op te stellen.</i>	• De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven: – die administratief juist is (nummer van parket en mediation); – die inzicht biedt in de voorgeschiedenis van het incident en de onderlinge relatie tussen partijen; – die weergeeft hoe het mediationproces is verlopen (betekenis incident voor partijen, geuite emoties, sfeer tijdens de mediation);

²⁰ Twee deelcompetenties (veilige sfeer creëren en zorgen dat beide partijen volwaardig deel kunnen nemen) zijn zowel bij competentie 1 als bij competentie 2 ondergebracht.

	– waarin aangegeven is hoe gewerkt is aan <i>herstel</i> (gevoel van verantwoordelijkheid verdachte, resultaat herstel bij slachtoffer, wederzijds begrip, hoe partijen uit elkaar gingen); – waarin de totstandkoming van het resultaat is beschreven; – waarin afspraken S-M-A-R-T zijn beschreven (Specifiek – Meetbaar – Acceptabel – Realistisch – Tijdgebonden); – waarin duidelijk wordt dat partijen zijn geïnformeerd over de rol van de rechter en de officier van justitie in de strafrechtelijke beslissing (er staat geen uitspraken in over schuld en er worden geen toezeggingen gedaan); – die juridisch kloppend is; – in een voor alle partijen begrijpelijke, concrete taal, zonder spelling-, typ- of taalfouten; – met een duidelijke en verzorgde lay-out; – met een vermelding van een bedenktijd vóór de ondertekening door partijen.
6. <i>De mediator moet in staat zijn om samen te werken met een co-mediator.</i>	• De mediator moet op het spoor kunnen blijven van de co-mediator • De mediator moet verbinding kunnen maken met de co-mediator • De mediator moet goede afspraken kunnen maken over de rolverdeling met de co-mediator. • De mediator moet goed aan kunnen voelen wat nodig is en ruimte kunnen geven aan de co-mediator. • De mediator moet ruimte kunnen nemen om zaken aan de orde te stellen als hij ziet dat de co-mediator dit niet heeft gezien.
7. <i>De mediator moet in staat zijn om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren</i>	• Een mediator moet in staat zijn advies in te winnen bij externen. • De mediator moet in staat zijn om te reflecteren op het eigen moreel oordeel. • De mediator moet in staat zijn om zichzelf te blijven ontwikkelen en te leren.
8. <i>De mediator moet in staat zijn om een goede administratie te voeren.</i>	• De mediator moet in staat zijn om de mediation voor te bereiden. • De mediator is in staat om zich te houden aan de termijnen van het strafrecht.
9. <i>De mediator moet in staat zijn om te communiceren/overleggen met de advocaat van de partijen</i>	• De mediator moet in staat zijn tot een vooroverleg met de advocaat, waarbij de advocaat kan aangeven waarom hij de zaak geschikt vindt voor mediation. • De mediator moet in staat zijn om tijdens de mediation advocaten goed te informeren (bijvoorbeeld stukken doorsturen/concept slotovereenkomst doorsturen). • De mediator moet in staat zijn om na afloop van de mediation een advocaat uitleg te geven hoe de mediation is verlopen.

4.4 Conclusies

In dit hoofdstuk is een antwoord gegeven op deelvraag 2: wat zijn opvattingen van de verschillende stakeholders over te hanteren kwaliteitseisen voor mediators in strafzaken?

Hieronder zijn de resultaten samengevat.

- *Geen grote verschillen:* alle stakeholders gaan uit van een mix van kennis, vaardigheden, houding, persoonlijkheid en ervaring als indicaties voor de kwaliteit van een mediator in strafzaken. Daarbij valt op dat er geen (zeer) grote verschillen zijn in opvattingen tussen stakeholders (en binnen stakeholders groepen). Respondenten spreken elkaar niet tegen over wat een mediator in strafzaken moet kennen, kunnen en welke houding hij moet laten zien.
- *Wel verschillende accenten:* stakeholders verschillen wel in wat ze belangrijk vinden als het om kwaliteit gaat, afhankelijk van de rol die zij hebben en de manier waarop ze te maken hebben met de mediation. Zo vinden bijvoorbeeld rechters en officieren van justitie het zeer belangrijk dat een mediator aan verwachtingsmanagement doet. Volgens hen moet een mediator aan partijen duidelijk kunnen maken dat zij wel hun wensen kunnen vastleggen in de overeenkomst, maar dat het uiteindelijk aan rechter of OM is om te beslissen wat daarmee gebeurt. Zij maken namelijk in de praktijk mee dat dit soms fout loopt en dat verdachten en slachtoffers teleurgesteld zijn als de afspraken en wensen uit het mediationtraject niet (allemaal) meegenomen worden in de uitspraak of dat er toch tot vervolging wordt overgegaan. Verdachten en slachtoffers aan de andere kant, hechten vooral belang aan houdingsaspecten bij een mediator zoals een niet-veroordelende, vriendelijke en geïnteresseerde houding omdat zij zich veilig willen voelen om het gesprek met de ander aan te gaan.
- *Hogere verwachting:* veel van de kwaliteitseisen die stakeholders noemen, komen overeen met de gedragsregels die het MfN aan registermediators stelt.²¹ Stakeholders (en dan met name de mediators zelf en de beroepsvereniging voor strafrechtmediators) geven echter aan dat zij van een mediator in strafzaken meer verwachten dan van een mediator die andere zaken behandelt. Dit omdat de context van het strafrecht anders is (gebonden aan regels van het strafproces), het een kortdurend proces is (vaak alleen maar één separaat intakegesprek met verdachte en met slachtoffer) en daarna één gezamenlijke bijeenkomst, de verhouding tussen partijen op voorhand ongelijkwaardig is, er vaak heftige emoties spelen en het vaak complexe zaken zijn. Daarbij moeten mediators bedacht zijn op secundaire victimisatie: zij dienen te allen tijden zien te voorkomen dat het slachtoffer opnieuw slachtoffer wordt. Kennis en vaardigheden die

²¹ Zie:

https://mfregister.nl/content/uploads/sites/3/2014/02/Gedragsregels_voor_de_MfN-registermediator.pdf Geraadpleegd augustus 2019.

stakeholders noemen als specifiek voor de mediator in strafzaken zijn bijvoorbeeld kennis over het strafrecht en het strafrechtproces, kennis over dader-slachtofferdynamiek, het kunnen hanteren van ongelijkwaardigheid en goed kunnen aansluiten bij partijen, bewustzijn van eigen moreel oordeel hebben en goed kunnen samenwerken met een co-mediator. Daarbij geven stakeholders aan dat mediators in strafzaken een pro-actieve, rustige, dienstbare, open houding moeten laten zien waarbij een mediator tegelijkertijd lef heeft en sterk in zijn schoenen staat.

- *Internationale verschillen en overeenkomsten*: de door stakeholders genoemde kwaliteiten van een mediator in strafzaken en de daaruit voortvloeiende competenties sluiten over het algemeen goed aan bij de internationale studies die specifiek ingaan op de bijzondere rol en functie van herstelrecht mediators (Bazemore & Umbreit, 2003; Choi & Gilbert, 2010; Umbreit & Greenwood, 2000; Umbreit, Vos, & Coats, 2005). Alhoewel uit deze studies blijkt dat het wenselijk is dat een mediator neutraal is en respect toont naar zowel dader als slachtoffer, wordt wel voornamelijk vanuit het slachtoffer geredeneerd: een mediator moet bijvoorbeeld zorgen voor een 'slachtoffer gevoelige omgeving' (Choi & Gilbert, 2010). Uit deze studie blijkt dat diverse stakeholders ook belang hechten aan aandacht voor de verdachte: hoe kan deze zich op zijn gemak gesteld worden dat hij het gesprek met het slachtoffer durft aan te gaan en ook verder komt met zijn verwerkingsproces.

Hoofdstuk 5. Prioritering competenties

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de Delphistudie beschreven. In 5.1 is kort de wijze van onderzoeken uiteengezet. In 5.3 zijn de resultaten van de studie per competentie uiteengezet. In 5.4. is het competentieprofiel beschreven dat daaruit voortvloeit. In 5.4. tot slot, zijn enkele samenvattende conclusies gegeven.

5.1 Methode van onderzoek

Middels de Delphi-methode zijn de competenties en deelcompetenties die geformuleerd zijn naar aanleiding van de interviews met stakeholders (zie paragraaf 4.3) ter prioritering voorgelegd aan mediators (N=22). In drie rondes is aan deelnemers gevraagd om competenties en deelcompetenties te scoren naar mate van belangrijkheid voor de kwaliteit van mediation in strafzaken. Daarbij konden zij scoren op een schaal van 1 – 5 (zie bijlage 4 voor invulformulier).

Consensusproces

Alle (9) competenties en (43) deelcompetentie zijn in de eerste ronde voorgelegd. Die competenties en deelcompetenties waarvoor geen consensus bereikt werd (minder dan 66,7% met dezelfde score), zijn in de volgende ronde opnieuw voorgelegd inclusief een samenvatting van de verschillende opmerkingen van alle respondenten, met de vraag of de respondenten hun eigen score wilden herzien in het licht van de scores en opmerkingen van alle deelnemers. Datzelfde gebeurde in de derde en laatste ronde.

Selectieproces

Het consensusproces gaf inzicht in de consensus onder de deelnemers aan de Delphi-studie over de mate van belangrijkheid, niet over de mate van belangrijkheid zelf. Na het consensusproces volgde het selectieproces: alle (deel)competenties die door 80% of meer van de deelnemers 'belangrijk' of 'heel belangrijk' worden gevonden, zijn geselecteerd en gerangschikt naar mate van belangrijkheid.

5.2 Resultaten Delphi-studie

In deze paragraaf is per competentie beschreven in welke mate de respondenten het met elkaar eens waren in elke ronde van het Delphi-proces. Ook is beschreven welke opmerkingen en aanvullingen deelnemers gaven bij de (deel)competenties.

Over de hoofdcompetenties was al in de eerste ronde consensus. De respons was wel lager, omdat ongeveer een derde van de respondenten het scoren van deze competenties in ronde 1 over het hoofd heeft gezien en alleen heeft gescoord op de deelcompetenties.

Competentie 1: 'De mediator moet in staat zijn om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren'.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet in staat zijn om een veilige sfeer te creëren
- B. De mediator moet in staat zijn om slachtoffers te empoweren
- C. De mediator moet kunnen inspelen op ongelijkheid tussen partijen
- D. De mediator moet heftige emoties weten te hanteren
- E. De mediator moet in staat zijn om psychische problematiek te hanteren
- F. De mediator moet in staat zijn om secundaire victimisatie weten voorkomen
- G. De mediator moet kunnen zorgen dat beide partijen volwaardig aan het mediationproces kunnen deelnemen
- H. De mediator moet in staat zijn om partijen te confronteren

Tabel 6: Resultaten Delphi-studie – competentie 1

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
1	Heel belangrijk	16	87,5% (14)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
Deelcompetenties												
1A	Heel belangrijk	20	95,0 (19)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
1B	Belangrijk	22	45,5 (10)	I	Belangrijk	21	61,9 (13)	I	Belangrijk	18	55,6 (10)	NC
1C	Heel belangrijk	21	66,7 (14)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
1D	Heel belangrijk	22	86,4 (19)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
1E	Belangrijk	22	54,5 (12)	I	Belangrijk	22	77,3 (17)	NI	-	-	-	-
1F	Heel belangrijk	22	81,8 (18)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
1G	Heel belangrijk	21	76,2 (16)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
1H	Heel belangrijk	22	54,5 (12)	I	Heel belangrijk	21	71,4 (15)	NI	-	-	-	-

* I=Iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

Al in de eerste ronde is consensus bereikt over de hoofdcompetentie (het kunnen hanteren van de dader-slachtoffer dynamiek). 88% vindt dit heel belangrijk. Wat betreft de deelcompetenties is ook al in de eerste ronde consensus bereikt over het creëren van een veilige sfeer (1A), het kunnen inspelen op ongelijkheid (1C), het hanteren van heftige emoties (1D), het voorkomen van secundaire victimisatie (1F) en het garanderen van volwaardige deelname voor beide partijen (1G). Ook deze deelcompetenties worden allemaal als heel belangrijk ervaren door de deelnemers. Na de tweede ronde is consensus bereikt (belangrijk) over het kunnen hanteren van psychische problematiek (1E), en over het in staat zijn om partijen te confronteren (1H), die heel belangrijk werd gevonden.

Het selectieproces laat de volgende rangschikking zien voor de deelcompetenties:

- 1A het creëren van een veilige sfeer (100%)*
- 1G het garanderen van volwaardige deelname voor beide partijen (100%)
- 1D het hanteren van heftige emoties (100%)
- 1B het kunnen empoweren van zowel verdachte als slachtoffer (100%)
- 1E het kunnen hanteren van psychische problematiek (95,5%)
- 1F het voorkomen van secundaire victimisatie (95,5%)
- 1C het kunnen inspelen op ongelijkheid (95,2%)
- 1H het in staat zijn om partijen te confronteren (90,5%)

* Het percentage tussen haakjes verwijst naar de score op 'belangrijk' en/of 'heel belangrijk'. In het selectieproces zijn alleen die items meegenomen waarop minimaal 80% van de respondenten 'belangrijk' of 'heel belangrijk' scoorde.

Bij de deelcompetenties 1B en 1E zijn de meeste opmerkingen gezet. De oorspronkelijke formulering van competentie 1B was 'het kunnen empoweren van het slachtoffer'. Veel respondenten gaven aan dat het gaat om het kunnen empoweren van beide partijen. De formulering is daarop in ronde 2 aangepast naar 'het kunnen empoweren van zowel verdachte als slachtoffer'.

Een deel van de respondenten vindt hanteren van psychische problematiek (1E) belangrijk als het gaat over het herkennen van bepaalde psychische problemen. Anderen geven aan dat de mediator ervoor moet waken in de rol van een psycholoog/psychotherapeut te stappen of zelf te willen diagnosticeren. Deelnemers zijn het eens over het feit dat hanteren niet reguleren betekent.

'Onder hanteren versta ik dat je het moet herkennen en ernaar moet kunnen handelen. Het is niet zo dat de mediator exact moet kunnen aangeven wat er aan de hand is, dat is werk voor psychologen of psychiaters. De mediator moet goed in kunnen schatten of deze partij in staat is om aan de mediation volledig te kunnen bijdragen en in staat is afspraken te maken en zich daaraan te houden.'

(Mediator 3, ronde 1)

Bij 1A (het creëren van een veilige sfeer) is opgemerkt dat dit nog meer duidelijkheid mag krijgen, dat nog beter gedefinieerd mag worden wat 'veilig' in dit verband inhoudt en vooral dat er meer methoden/technieken voor ontwikkeld/aangereikt dienen te worden.

Competentie 2: 'De mediator moet in staat zijn om communicatie tussen partijen te reguleren'.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet in staat zijn om een veilige sfeer te creëren
- B. De mediator moet in staat zijn om socioculturele verschillen te hanteren
- C. De mediator moet kunnen zorgen dat beide partijen volwaardig aan het mediationproces kunnen deelnemen
- D. De mediator moet in staat zijn om de mediation te structureren

Hier ook is meteen consensus bereikt voor de hoofdcompetentie over het reguleren van communicatie tussen partijen dat als heel belangrijk wordt ervaren. Onderdelen 2A (het creëren van een veilige sfeer) en 2C (het garanderen van volwaardige deelname voor beide partijen) zijn al in de eerste ronde als heel belangrijk ervaren door twee-derde van alle deelnemers. Deze twee deelcompetenties waren overigens ook al onderdeel van de vorige competentie.

In ronde 2 is consensus bereikt voor het hanteren van socioculturele verschillen (2B) en het kunnen structureren van mediation (2D). Hoewel het hanteren van socioculturele verschillen als belangrijk wordt gezien, is dit minder belangrijk dan alle andere deelcompetenties, die als 'heel belangrijk' worden ervaren. Voor deze competentie was geen derde ronde nodig.

Tabel 7: Resultaten Delphi-studie – competentie 2

Competentie	Ronde 1				Ronde 2			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
2	1 Heel belangrijk	15	86,7% (13)	NI	-	-	-	-
Deelcompetenties								
2A	1 Heel belangrijk	21	85,7 (18)	NI	-	-	-	-
2B	2 Belangrijk	21	47,6 (10))	I	2 Belangrijk	21	66,7 (14)	C
2C	1 Heel belangrijk	21	66,7 (14)	NI	-	-	-	-
2D	1 Heel belangrijk	21	57,1 (12)	I	1 Heel belangrijk	22	68,2 (15)	C

* I=Iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

De prioritering van de deelcompetenties voor deze competentie is als volgt:

- 2C het garanderen van volwaardige deelname voor beide partijen (100%)
- 2D het kunnen structureren van de mediation (95,5%)
- 2A het creëren van een veilige sfeer (95,2%)
- 2B het hanteren van socioculturele verschillen (95,2%)

Bij het hanteren van socio-culturele verschillen (2B) zijn de meeste opmerkingen en aanvullingen gegeven. Deze kunnen in de volgende punten samengevat worden: 1) het bestaan van socioculturele verschillen die in de weg van de mediation zouden kunnen staan moeten eerst teruggelegd worden aan de partijen. Deze moeten aangeven of ze denken dat dit het geval is. 2) er zijn zowel culturele als sociale verschillen, allebei kunnen in de weg staan 3) hoe moet er dan hiermee omgegaan worden, naast het bewust maken van de partijen? Moet de mediator een 'tolk' worden, of moet hij/zij nagaan of een andere mediator dit beter zou kunnen? Het 'hanteren' kan dus verschillende gradaties hebben. In ieder geval onderstrepen de meeste deelnemers het belang van het bewust zijn van verschillen

Competentie 3: *'De mediator moet in staat zijn om partijen te informeren'*.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet in staat zijn om verwachtingen van partijen te managen over de verdere invloed van mediation op het verloop van het strafproces en de beslissende rol van rechters en officieren van justitie hierbij.
- B. De mediator moet een goede inschatting kunnen maken van de mogelijkheden in het mediation proces.
- C. De mediator moet partijen een realistisch beeld kunnen schetsen over juridische fasering, schadevergoeding (mogelijkheden, procedures, werking CJIB, Schadefonds) en mogelijkheden sociale kaart.
- D. De mediator moet in staat zijn om partijen de consequenties van gemaakte afspraken te laten zien al dan niet met behulp van een externe juridische adviseur.

Deze hoofdcompetentie is ook al in ronde 1 als heel belangrijk ervaren door meer dan twee derde van de respondenten. Voor de deelcompetenties is hier minder snel consensus bereikt. Slechts de deelcompetentie over het managen van de verwachtingen van de partijen wat betreft de invloed van mediation op het strafproces (3A) wordt al in de eerste ronde door 77% van de respondenten als heel belangrijk ervaren. In de tweede ronde wordt het laten inzien van de consequenties van de gemaakte afspraken (3D) als heel belangrijk ervaren door 73% van de deelnemers.

Tabel 8: Resultaten Delphi-studie – competentie 3

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
3	1 Heel belangrijk	16	68,8% (11)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
Deelcompetenties												
3A	1 Heel belangrijk	22	77,3 (17)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
3B	2 Belangrijk	21	52,4 (11)	I	2 Belangrijk	22	59,1 (13)	I	2 Belangrijk	17	64,7 (11)	NC
3C	1 Heel belangrijk	22	50,0 (11)	I	1 Heel belangrijk	22	59,1 (13)	I	1 Heel belangrijk	16	50,0 (8)	NC
3D	1 Heel belangrijk	20	55,0 (11)	I	1 Heel belangrijk	22	72,7 (16)	NI	-	-	-	-

* I=iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

De prioritering van de deelcompetenties voor deze competentie over het informeren van de partijen is als volgt:

-
 - 3A het managen van de verwachtingen over de rol van de rechter, officier van justitie. (95,5%)
 - 3D de consequenties van de gemaakte afspraken te laten inzien (90,9%)
 - 3C een realistisch beeld schetsen over de juridische fasering, schadevergoeding etc. (87,5%)
 - 3B goede inschatting maken over de mogelijkheden van de mediation proces (82,4%)

De opmerkingen die gemaakt zijn managen van de verwachtingen over de rol van de rechter en officier van justitie (3A) bekrachtigen vooral het belang van deze deelcompetentie.

‘Transparantie en vooral: niets beloven of zeggen wat je niet (kunt) weten of waar je niet over gaat. Eerlijk zijn, Niet op de stoel van de verwijzer of beslisser gaan zitten’.
(Mediator 14, ronde 1)

Over het kunnen laten inzien van de consequenties van de gemaakte afspraken (3D) benadrukt de ene groep dat dit niet de primaire taak van de mediator is maar dat deze vooral bij een externe (juridisch) adviseur ligt. De mediator moet daar vooral niet ‘tussen gaan zitten’. De andere groep benadrukt juist dat het kunnen laten inzien van hoe reëel afspraken zijn en hierdoor niet wekken van valse hoop, juist een taak van de mediator is. Een respondent vat beide antwoordrichtingen samen:

‘Ik vind het belangrijk dat de mediator in staat is om de consequenties van gemaakte afspraken te laten zien. Echter nooit als vervanging van een extern juridisch adviseur. Het raadplegen van een derde blijft een belangrijke mogelijkheid waarin de deelnemers zelf een keuze maken’. (Mediator 20, ronde 1)

Over het kunnen inschatten van de mogelijkheden van mediation (3B), wordt vaak opgemerkt dat dit vooral vóór het mediationtraject dient plaats te vinden. Een belangrijk criterium hierbij is het risico op secundaire victimisatie.

‘Dan nog moet de mediator wel vooraf kunnen inschatten of men er niet slechter uitkomt’. (Mediator 1, ronde 3)

Deelcompetentie 3C valt eigenlijk in twee delen uiteen: een realistisch beeld kunnen schetsen over juridische fasering en schadevergoeding (mogelijkheden, procedures, werking CJIB, Schadefonds) en kennis hebben van de sociale kaart.

De discussie hierover in de verschillende rondes was of deze kennis van schadevergoeding bij de mediator hoort of dat het een gedeelde taak is die ook geldt voor slachtofferhulp, politie en advocaten. Reacties daarop waren dat schadevergoeding uiteindelijk opgeschreven/correct verwoord moet worden in de slotovereenkomst en dat hierdoor kennis hiervan sowieso noodzakelijk is.

Een deel van de respondenten geeft aan het niet nodig te vinden om kennis te hebben van de sociale kaart met als argument dat ze geen doorverwijzers zijn en ook geen hulpverleners. Een ander deel vindt juist dat deze kennis helpt bij het begrijpen van de context van de partijen, bij het stellen van passende vragen als iemand iets benoemt over zijn/haar begeleider en bij het opstellen van de slotovereenkomst. Over de haalbaarheid van kennis van de sociale kaart geven verschillende respondenten aan dat lastig is. Toch vindt een deel van de respondenten dat de mediator zich hiervoor moet inspannen (*‘Dan ga je maar bellen’* – respondent 3, ronde 3) en tenminste in grote lijnen een (landelijk) overzicht moet hebben van relevante voorzieningen.

Competentie 4: ‘De mediator moet in staat zijn om houdbare afspraken te garanderen’.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet in staat zijn om informatie te verstrekken over hulpverlening/sociale kaart.
- B. De mediator moet in staat zijn om de omgeving te betrekken.

Over deze hoofdcompetentie is pas in de tweede ronde consensus bereikt, met de score ‘belangrijk’. Deze scoort ook minder hoog dan de eerder genoemde competenties. Over de deelcompetenties ‘het verstrekken van informatie over de hulpverlening/sociale kaart’ (4A) en ‘het kunnen betrekken van de omgeving’ (4B) is pas na de derde en laatste ronde consensus bereikt, met ‘belangrijk’ als meest gekozen antwoordcategorie.

Tabel 9: Resultaten Delphi-studie – competentie 4

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
4	2 Belangrijk	16	43,8% (7)	I	2 Belangrijk	21	71,4 (15)	NI	-	-	-	-
Deelcompetenties												
4A	2 Belangrijk	22	50,0 (11)	I	2 Belangrijk	21	57,1 (12)	I	2 Belangrijk	19	68,4 (13)	C
4B	2 Belangrijk	21	38,1 (8)	I	2 Belangrijk	20	60,0 (12)	I	2 Belangrijk	16	81,3 (16)	C

* I=iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

De deelcompetentie over het verstrekken van informatie over de hulpverlening/sociale kaart is door minder dan 70% als (heel) belangrijk gevonden, en is hierdoor niet meegenomen.

4B Omgeving betrekken (87,5%)

Bij de discussie over het verstrekken van informatie over de hulpverlening/sociale kaart' (4A), is genoemd dat dit niet als een primaire taak van de mediator in strafzaken wordt beschouwd. Ook de praktische haalbaarheid van deze deelcompetentie is besproken: de geografische spreiding van de hulpverlening en lokale organisatie maakt het onmogelijk voor de mediator om deze kennis in huis te hebben, gezien zijn/haar eigen brede werkgebied. Er zijn ook voorbeelden gegeven waarin de mediator het als zijn/haar morele verantwoordelijkheid zag om partijen te verwijzen.

Over het betrekken van de omgeving bij de afspraken (4B) is opgemerkt dat het type zaak belangrijk is: bij jeugdzaken/minderjarigen vindt men dit noodzakelijk. Verder is over het algemeen vooral voor maatwerk gepleit: deze competentie inzetten hangt af van de casus, de onderlinge relatie tussen de partijen en van hun wensen.

Competentie 5: 'De mediator is in staat om een correcte en volledige slotovereenkomst op te zetten'.

Deelcompetenties:

- De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven die administratief juist is (nummer van parket en mediation).
- De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven die inzicht biedt in de voorgeschiedenis van het incident en de onderlinge relatie tussen partijen.
- De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven die weergeeft hoe het *mediationproces* is verlopen (betekenis incident voor partijen, geuite emoties, sfeer tijdens de mediation).

- D. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven aangegeven is hoe gewerkt is aan herstel (in welke mate voelt verdachte zich verantwoordelijk, hoe ziet het herstel er concreet uit, sfeer einde mediation).
- E. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven waarin de totstandkoming van de afspraken is beschreven.
- F. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven waarin de afspraken S-M-A-R-T zijn beschreven.
- G. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven waaruit blijkt dat alle partijen geïnformeerd zijn over de rol van de rechter en de officier van justitie in de strafrechtelijke beslissing; er staan geen uitspraken in over schuld, er worden geen toezeggingen worden gedaan.
- H. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven die geen juridische onjuistheden bevat.
- I. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven waarvan de taal duidelijk en begrijpelijk is voor een breed publiek en de geen typ- of taalfouten bevat.
- J. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven die een vermelding bevat dat partijen in de gelegenheid zijn gesteld een advocaat of adviseur te raadplegen.
- K. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven waarin staat vermeld dat er een bedenktijd was vóór de ondertekening door beide partijen.
- L. De mediator moet in staat zijn een slotovereenkomst te schrijven met een duidelijke en verzorgde lay-out.

Deze hoofdcompetentie is al in de eerste ronde als heel belangrijk ervaren door meer dan 2/3 van de deelnemers. Voor zeven van de 12 deelcompetenties is ook al in de eerste ronde consensus bereikt, met elke keer 'heel belangrijk' als uitkomst. In de tweede ronde is consensus bereikt voor de deelcompetenties 5F en 5L, allebei 'heel belangrijk' gevonden door de deelnemers. In de laatste ronde is consensus bereikt voor 5E (belangrijk) en 5K (heel belangrijk).

Tabel 10: Resultaten Delphi-studie – competentie 5

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
5	1 Heel belangrijk	14	100% (14)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
Deelcompetenties												
5A	1 Heel belangrijk	22	86,4 (19)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
5B	1 Heel belangrijk	21	52,4 (11)	I	1 Heel belangrijk & 2 Belangrijk	21	Beide 47,6 (10)	I	1 Heel belangrijk	18	55,6 (10)	NC
5C	1 Heel belangrijk	22	72,7 (16)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-

5D	1 Heel belangrijk	22	81,8 (18)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
5E	2 Belangrijk	22	50,0 (11)	I	2 Belangrijk	21	57,1 (12)	I	2 Belangrijk	18	66,7 (12)	C
5F	1 Heel belangrijk	22	63,6 (14)	I	1 Heel belangrijk	21	66,7 (14)	NI	-	-	-	-
5G	1 Heel belangrijk	22	72,7 (16)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
5H	1 Heel belangrijk	21	95,2 (20)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
5I	1 Heel belangrijk	22	77,3 (17)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
5J	1 Heel belangrijk	22	81,8 (18)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
5K	1 Heel belangrijk	22	50,0 (11)	I	1 Heel belangrijk	22	63,6 (14)	I	1 Heel belangrijk	15	86,7 (13)	C
5L	1 Heel belangrijk	21	61,9 (13)	I	1 Heel belangrijk	22	68,2 (15)	NI	-	-	-	-

* I=iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

Gerangschikt zijn deze deelcompetenties over het kunnen opstellen van een correcte en volledige slotovereenkomst als volgt:

De slotovereenkomst...

- 5A is administratief juist (100%)
- 5L de lay-out is duidelijk en verzorgd (100%)
- 5I [...] duidelijke, begrijpelijke taal (95,5%)
- 5D geeft aan hoe er gewerkt is aan herstel (95,5%)
- 5F afspraken zijn S-M-A-R-T beschreven (95,2%)
- 5H bevat geen juridische onjuistheden (95,2%)
- 5B biedt inzicht in de voorgeschiedenis [...] en onderlinge relatie tussen partijen (94,4%)
- 5E De totstandkoming van de afspraken is beschreven (94,4%)
- 5K vermeldt een bedenktijd vóór ondertekening door de partijen (93,3%)
- 5C geeft inzicht in hoe de mediation verlopen is (90,9%)
- 5J vermelding dat partijen in staat zijn gesteld een advocaat/adviseur te raadplegen (90,9%)
- 5G vermeldt dat partijen geïnformeerd zijn over de rol van de rechter en officier van justitie [...] (86,4%)

De opmerkingen van respondenten laten zien dat zij een administratief juiste slotovereenkomst (5A) vanzelfsprekend vinden, evenals een verzorgde lay-out (5L). Een (landelijke) richtlijn zou daarbij nuttig zijn, zo is opgemerkt. Over het belang van toegankelijke taal in de slotovereenkomst (5I) zijn de respondenten het eens is, maar ze geven ook aan dat dat bemoeilijkt wordt door het ter plekke onder tijdsdruk opstellen van de slotovereenkomst. Geopperd is om in dat verband systematisch te laten dubbelchecken op taal door beide mediators.

‘De slotovereenkomst moet van de partijen zijn. Dus in de taal van de partijen, heel belangrijk!! Niet te juridisch! Vooral zo dat betrokkenen goed begrijpen wat erin staat en zich erin herkennen.’

(Mediator 8, ronde 1)

Over het beschrijven van hoe er gewerkt is aan herstel (5D) merken enkele respondenten op dat er ook gevaar bestaat dat deze beschrijving op een oordeel of zelfs bewijsvoering gaat lijken. De overgrote meerderheid is wel met deze deelcompetentie eens.

Bij 5H (de slotovereenkomst bevat geen juridische onjuistheden) merkt een respondent het volgende op:

‘[...] dit betekent (juist) niet dat de slotovereenkomst een juridisch stuk moet worden.’

(Mediator 20, ronde 1)

Een ander vult aan:

‘Ja. Nogmaals: schrijf niets op wat je zelf niet begrijpt of niet uit kunt leggen. Bij twijfel niet opschrijven of je laten adviseren.’

(Mediator 14, ronde 1)

Ten aanzien van inzicht bieden in de voorgeschiedenis (5B) zetten enkele deelnemers vraagtekens bij de mate waarin dit het herstel dient. Zulke opmerkingen zijn ook gemaakt over de beschrijving van de totstandkoming van de afspraken (5E). *‘Niet alles hoeft opgeschreven te worden [...] uiteindelijk is het een overeenkomst van en voor de partijen’* (Mediator 13, ronde 3). Daartegenover staat een opmerking uit ronde 2 waarin juist gepleit wordt voor het bieden van inzicht in het verloop van het mediationproces:

‘Omdat verwijzer/rechter of officier van justitie na de mediation de verantwoordelijkheid heeft om te beslissen over het vervolg, moet zij kunnen begrijpen/inzien hoe betrokkenen tot het eindresultaat van de mediation gekomen zijn.’

(Mediator 8, ronde 2)

Over de bedenktijd vóór het ondertekenen van de slotovereenkomst door de partijen (5K) waren relatief veel opmerkingen, variërend van ‘mits nodig of relevant’ tot dat er in de praktijk weinig gebruik van gemaakt wordt. Andere deelnemers benadrukken juist het belang hiervan en vinden dat het aanbieden van deze mogelijkheid verplicht moet zijn.

Uit de analyses van de opmerkingen bij de competentie over het stellen van een correcte en volledige slotovereenkomst, vallen de volgende punten op: ten eerste is er behoefte aan een instrumentarium en technieken voor de deelcompetenties (bijv. taalcheck, modelovereenkomst), zeker gezien het moment waarop het opstellen van een slotovereenkomst plaatsvindt (ter plekke,

onder tijdsdruk). Ten tweede beredeneren veel mediators wat betreft inhoud en vorm van de slotovereenkomst vanuit hun eigen taken en verplichtingen en vanuit het belang van de partijen en pas in tweede instantie vanuit de behoeften van de andere stakeholders van de mediation.

Competentie 6: ‘De mediator moet in staat zijn om samen te werken met een co-mediator’.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet op het spoor kunnen blijven van de co-mediator.
- B. De mediator moet verbinding kunnen maken met de co-mediator.
- C. De mediator moet goede afspraken kunnen maken over de rolverdeling met de co-mediator.
- D. De mediator moet goed aan kunnen voelen wat nodig is en ruimte kunnen geven aan de co-mediator.
- E. De mediator moet ruimte kunnen nemen om zaken aan de orde te stellen als hij ziet dat de co-mediator dit niet heeft gezien.

Voor deze hoofdcompetentie is consensus pas bereikt in de tweede ronde, met ‘belangrijk’ als uitkomst. De enige deelcompetentie waarvoor consensus bereikt is in de eerste ronde gaat over het ‘ruimte kunnen nemen om zaken aan de orde te stellen als hij ziet dat de co-mediator dit niet heeft gezien’ (6E), oftewel het kunnen aanspreken van de co-mediator op inhoudelijke zaken. Deze deelcompetentie wordt als ‘heel belangrijk’ ervaren. In de tweede ronde is consensus (‘belangrijk’) bereikt over het kunnen maken van afspraken rond de rolverdeling tussen de mediators (6C). In de laatste ronde is er consensus bereikt over de overige deelcompetenties.

Tabel 11: Resultaten Delphi-studie – competentie 6

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
6	2 Belangrijk	15	60,0 (9)	I	2 Belangrijk	21	76,2 (16)	NI				
Deelcompetenties												
6A	2 Belangrijk	22	59,1 (13)	I	2 Belangrijk	21	61,9 (13)	I	2 Belangrijk	19	89,5 (17)	C
6B	1 Heel belangrijk / 2 Belangrijk	22	45,5 allebei (10)	I	1 Heel belangrijk	21	47,6 (10)	I	1 Heel belangrijk	16	68,8 (11)	C
6C	2 Belangrijk	22	54,5 (12)	I	2 Belangrijk	21	76,2 (16)	NI	-	-	-	-
6D	1 Heel belangrijk	22	50,0 (11)	I	1 Heel belangrijk en 2 Belangrijk	21	Beide 42,9 (9)	I	2 Belangrijk	15	66,7 (10)	C
6E	1 Heel belangrijk	21	66,7 (14)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-

* I=Iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

De gerangschikte deelcompetenties zijn als volgt:

	6E zaken aan de orde stellen als hij ziet dat de co-mediator dit niet heeft gezien (100%)
	6A op het spoor kunnen blijven van de co-mediator (100%)
	6D aanvoelen wat nodig is en ruimte kunnen geven aan de co-mediator (100%)
	6B verbinding kunnen maken met de co-mediator (93,8%)
	6C afspraken kunnen maken rond de rolverdeling tussen de mediators (90,5%)

Over het aan de orde kunnen stellen van zaken als de co-mediator dit niet heeft gezien (6E) is opgemerkt dat dit vooral het belang van de partijen moet dienen. Bij het op het spoor blijven van de co-mediator (6A) is in de eerste ronde is de volgende opmerking gemaakt, die in de volgende rondes is bevestigd door andere respondenten:

‘Goede samenwerking is belangrijk voor een zorgvuldig proces. Daarbij moet je elkaar niet in de wielen rijden en ruimte bieden om een spoor te verkennen. Juist verschil in stijl kan prikkelend en functioneel zijn.’
(Mediator 1, ronde 1)

Bij het kunnen maken van verbinding met de co-mediator (6B) is opgemerkt dat het ook belangrijk is dat het voor de partijen duidelijk is dat de mediator en co-mediator samenwerken en de ene mediator kan ingrijpen als de ander fouten maakt.

Uit deze analyses blijkt verder dat het werken in duo's gezien wordt als verrijkend en noodzakelijk, maar dat vele mediators verschillen in deskundigheid en ervaring ook als storend of ronduit slecht voor de kwaliteit van de mediation ervaren.

Competentie 7: ‘De mediator moet in staat zijn om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren’.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet in staat zijn advies in te winnen bij externen.
- B. De mediator moet in staat zijn om te reflecteren op het eigen moreel oordeel.
- C. De mediator moet in staat zijn om zichzelf te blijven ontwikkelen en te leren.

Voor de hoofdcompetentie en de meerderheid van de deelcompetenties over reflectie op het eigen professioneel handelen is al consensus bereikt in de eerste ronde, met telkens ‘heel belangrijk’ als meest gekozen categorie. Voor de deelcompetentie ‘de mediator moet in staat zijn om advies in te winnen bij externen’ (7A), als onderdeel van reflectie over het eigen professioneel handelen, is daarentegen geen consensus bereikt in de twee eerste rondes. Bij de derde ronde is consensus bereikt, met ‘belangrijk’ als uitkomst.

Tabel 12: Resultaten Delphi-studie – competentie 7

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus% (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
7	1 Heel belangrijk	16	75,0% (12)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
Deelcompetenties												
7A	1 Heel belangrijk	19	42,1 (8)	I	2 Belangrijk	22	45,5 (10)	I	2 Belangrijk	18	66,7 (12)	C
7B	1 Heel belangrijk	22	86,4 (19)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
7C	1 Heel belangrijk	21	95,2 (20)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-

* I=Iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

Bij het rangschikken van de deelcompetenties valt deelcompetentie 7A (de mediator moet in staat zijn om advies in te winnen bij externen') net af (78% van de deelnemers vinden deze deelcompetentie belangrijk of heel belangrijk). Blijven de volgende twee deelcompetenties over:

7B de mediator moet in staat zijn om te reflecteren op het eigen moreel oordeel (100%)
 7C de mediator is in staat om zichzelf te blijven ontwikkelen en leren (100%)

Dat de mediator in staat moet zijn om advies in te winnen bij externen (7A) is opgevat als advies inwinnen bij collega's, mediators of derden. De ene mediator is van mening dat je advies bij externen best mag inwinnen als je de specifieke kennis niet in huis hebt, waarop de andere mediator beantwoordt dat je in dat geval deze type zaken niet moet aannemen.

Bij het kunnen reflecteren over het eigen moreel oordeel (7B) voegen mediators toe dat ze zaken waarvan ze bewust zijn dat hun moreel oordeel zou kunnen beïnvloeden, niet moeten aannemen.

'Absoluut. Als voor de mediator een zaak te grensoverschrijdend is waardoor sprake gaat zijn van tegenoverdracht of (ver)oordeling: terugtreden en/of in ieder geval bespreekbaar maken, kan soms zelfs waar partijen bij zijn, hangt af van de zaak.'

(Mediator, ronde 1)

Het in staat zijn om zichzelf te blijven ontwikkelen en leren (7C) wordt als vanzelfsprekend gezien. Over de precieze invulling hiervan wordt de volgende suggestie door een mediator gedaan:

'[...] verplichte intervisie en een evaluatie geïnitieerd door Ministerie van Justitie met terugkoppeling van de uitkomsten naar [de] mediator, zou ik zeeeeeer wenselijk vinden. Dat zorgt mede ervoor dat je jezelf kunt blijven ontwikkelen en leren'.

(Mediator 13, ronde 1)

Competentie 8: 'De mediator moet in staat zijn om een goede administratie te voeren'.

Deelcompetenties:

- A. De mediator moet in staat zijn om de mediation voor te bereiden.
- B. De mediator is in staat om zich te houden aan de termijnen van het strafrecht.

In de twee eerste rondes is geen consensus bereikt voor zowel de hoofdcompetentie als één van de twee deelcompetenties. De deelcompetentie waarvoor meteen consensus bereikt is, gaat over het in staat zijn om de mediation voor te bereiden (heel belangrijk). Consensus voor de hoofdcompetentie is bereikt na de derde ronde, met 'heel belangrijk' als uitkomst. De deelcompetentie over het zich kunnen houden aan de termijnen van het strafrecht (8B) heeft na twee rondes geen consensus weten te bereiken. Door een technische fout is maar twee rondes voor deze deelcompetentie gehouden.

Tabel 13: Resultaten Delphi-studie – competentie 8

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus% (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
8	1 Heel belangrijk	15	46,7% (7)	I	1 Heel belangrijk	22	54,5 (12)	I	1 Heel belangrijk	18	72,2 (13)	C
Deelcompetenties												
8A	1 Heel belangrijk	21	71,4 (15)	NI	-	-	-	-	-	-	-	-
8B	1 Heel belangrijk	22	50,0 (11)	I	Missing			I	1 Heel belangrijk	16	62,5 (10)	NC

* I=Iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

Beide deelcompetenties zijn door alle deelnemers als belangrijk of heel belangrijk gevonden:

8A De mediator moet in staat zijn de mediation voor te bereiden (100%)

8B De mediator is in staat om zich aan de termijnen van het strafrecht te houden (100%)

Over het zich kunnen houden aan de termijnen van het strafrecht (8B), worden de volgende nuancerings aangebracht: het in de gaten houden van de termijnen is niet de kerntaak van de mediator, maar van het OM. Bepaalde (ingewikkelde) zaken kunnen ook wat meer tijd vragen om tot houdbare resultaten te leiden. In dat geval wordt door de respondenten aangegeven dat afstemming met het mediationbureau en de partijen even noodzakelijk is als het zich bewust zijn van de strafrechtelijke context en zijn termijnen. Over het kunnen voorbereiden van de mediation (8A) zijn vooral opmerkingen gemaakt over hoe essentieel en vanzelfsprekend deze deelcompetentie is:

‘Basisvaardigheid! De mediator moet de stukken kunnen lezen, begrijpen wat het belang daarvan is en de benodigde documenten kunnen opstellen.’

(Mediator, ronde 1)

‘Ook dit vind ik geen competentie, je bent een certificaat mediator in strafzaken niet waard als je dit niet kunt doen vanuit een cursusbeschrijving. Wellicht moet de Raar voor de Rechtspraak dit gewoon ontwikkelen, een test die iemand moet doen om überhaupt te kunnen mediaten.’

(Mediator, ronde 1)

Bovenstaande opmerkingen laten ook zien dat mediators het belang van de strafrechtelijke termijnen willen afwegen tegen het belang van de mediationuitkomst.

Competentie 9: ‘De mediator moet in staat zijn om te communiceren met de advocaat van de partijen’.

Deelcompetenties:

- De mediator moet in staat zijn tot een vooroverleg met de advocaat te komen, waarbij deze advocaat kan aangeven waarom de zaak geschikt is voor mediation.
- De mediator moet in staat zijn om tijdens de mediation advocaten goed te informeren (bijvoorbeeld stukken/concept slotovereenkomst doorsturen).
- De mediator moet in staat zijn om na afloop van de mediation een advocaat uitleg te geven hoe de mediation verlopen is.

De laatste competentie en bijbehorende deelcompetenties gaat over de communicatie met de advocaat van de partijen. De eerste ronde heeft hiervoor geen consensus opgeleverd. In de tweede ronde is consensus bereikt over de hoofdcompetentie, met ‘belangrijk’ als uitkomst, maar niet over de deelcompetenties. Ook na de derde ronde is geen consensus bereikt over de deelcompetenties. Alle drie werden op z’n hoogst ‘belangrijk’ gescoord, maar ook vaak lager.

Tabel 14: Resultaten Delphi-studie – competentie 9

Competentie	Ronde 1				Ronde 2				Ronde 3			
	Meest gekozen categorie	N	Consensus% (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing*	Meest gekozen categorie	N	Consensus % (n)	Beslissing**
9	2 Belangrijk	14	57,1% (8)	I	2 Belangrijk	20	75,0 (15)	NI	-	-	-	-
Deelcompetenties												
9A	2 Belangrijk	21	52,4 (11)	I	2 Belangrijk	20	40,0 (8)	I	2 Belangrijk	18	55,6 (10)	NC
9B	1 Heel belangrijk	21	42,9 (9)	I	2 Belangrijk	22	36,4 (8)	I	2 Belangrijk	17	47,1 (8)	NC
9C	2 Belangrijk	21	38,1 (8)	I	2 belangrijk	22	45,5 (10)	I	2 Belangrijk	15	46,7 (7)	NC

* I=Iteration, NI = no iteration (if < 66,7% agreement) ** C=consensus, NC= no consensus

Bij deze laatste competentie is geen enkele deelcompetentie belangrijk genoeg gevonden. Hoewel de hoofdcompetentie over het kunnen communiceren met de advocaat van de partijen wel meer dan 80% haalde, was dit voor geen van de deelcompetenties het geval. Vooral 9C, het kunnen geven van uitleg aan de advocaat over hoe de mediation verlopen is, is slechts voor 47% van de deelnemers belangrijk of heel belangrijk. Het vooroverleg met de advocaat, om samen te kijken of een zaak geschikt is voor mediation (9A), is voor 56% van de respondenten belangrijk/heel belangrijk. Het goed kunnen informeren van de advocaat tijdens de mediation (9B) is door 59% van de respondenten als belangrijk/heel belangrijk gezien.

Het kunnen geven van uitleg aan de advocaat over hoe de mediation verlopen is (9C) is onder andere gezegd dat 1) dit geen taak van de mediator is en 2) geen specifieke competentie van de mediator moet zijn, want een heldere communicatie *an sich* is al voldoende om uitleg aan een advocaat te geven.

Over 9A, het vooroverleg met de advocaat, wordt hierbij vooral benadrukt dat dit een taak is die bij het mediationbureau ligt.

Over het goed kunnen informeren van de advocaat tijdens de mediation (9B) stellen respondenten voorop dat het contact met de advocaat via de cliënt moet lopen, en dat overleg met de advocaat tijdens de mediation mogelijk is, maar enkel indien expliciet aangegeven wordt door de partijen. En dat het zelf contact leggen of betrekken van de advocaat niet als taak van de mediator moet worden gezien.

Uit deze analyses blijkt dat, hoewel deelnemers vinden dat het kunnen communiceren met de advocaat van de partijen een belangrijke competentie is, er geen overeenkomst bestaat over hoe en wanneer dit plaats dient te vinden.

5.3 Competentieprofiel mediator in strafzaken

Het Delphi-onderzoek heeft geleid tot een selectie en prioritering van competenties en deelcompetenties.

Competenties

Alle competenties worden door meer dan 80% van de deelnemers als 'belangrijk' of 'heel belangrijk' gevonden. Voor de meeste competenties was dit voor 100% van de deelnemers het geval. Vervolgens is gekeken naar de mate waarin deelnemers de verschillende competenties 'heel belangrijk' vinden. Dat leidt tot de volgende prioritering:

Competentie 5 (wordt A): 100%

Competentie 1 (wordt B): 87,5%

Competentie 2 (wordt C): 86.7%

Competentie 7 (wordt D): 75%

Competentie 4 (wordt E): 75%

Competentie 8 (wordt F): 72%
Competentie 3 (wordt G): 68,8%
Competentie 6 (wordt H): 19 %
Competentie 9 (wordt I): 15%

Deelcompetenties

Voor wat betreft de deelcompetenties zijn alleen die deelcompetenties geselecteerd die door tachtig procent of meer van de deelnemers 'belangrijk' of 'heel belangrijk' worden gevonden. De mate van belangrijkheid heeft geleid tot een prioritering van de deelcompetenties die in voorgaande paragraaf is weergegeven.

Competentieprofiel

Dat leidt tot het volgende competentieprofiel voor mediators in strafzaken:

Competentie A: De mediator is in staat om een correcte en volledige slotovereenkomst te schrijven.

De mediator is in staat om een slotovereenkomst te schrijven:

- die administratief juist is
- waarvan de lay-out duidelijk en verzorgd is
- die geschreven is in (voor een breed publiek) duidelijke, begrijpelijke taal
- die aangeeft hoe gewerkt is aan herstel
- waarin de afspraken S-M-A-R-T zijn beschreven
- die geen juridische onjuistheden bevat
- die inzicht biedt in de voorgeschiedenis van het incident en onderlinge relatie tussen partijen
- waarin de totstandkoming van afspraken is beschreven
- waarin staat vermeld dat er een bedenktijd was vóór ondertekening door partijen
- die inzicht geeft in hoe het mediationproces is verlopen
- waarin staat vermeld dat partijen in staat zijn gesteld een advocaat/adviseur te raadplegen
- waarin staat vermeld dat partijen geïnformeerd zijn over de rol van de rechter en de officier van justitie in de strafrechtelijke beslissing

Competentie B: De mediator is in staat om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren.

De mediator is in staat:

- een veilige sfeer te creëren
- volwaardige deelname voor beide partijen te garanderen
- heftige emoties te hanteren
- zowel verdachte als slachtoffer te empoweren
- psychische problematiek te hanteren

- secundaire victimisatie te voorkomen
- in te spelen op ongelijkheid
- partijen te confronteren

Competentie C: De mediator is in staat om communicatie tussen partijen te reguleren.

De mediator is in staat:

- volwaardige deelname voor beide partijen te garanderen
- de mediation te structureren
- een veilige sfeer te creëren
- socioculturele verschillen te hanteren

Competentie D: De mediator is in staat om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren.

De mediator is in staat:

- te reflecteren op het eigen moreel oordeel
- zichzelf te blijven ontwikkelen en te blijven leren

Competentie E: De mediator is in staat om houdbare afspraken te garanderen.

De mediator is in staat:

- waar nodig de omgeving te betrekken bij het mediationproces

Competentie F: De mediator is in staat om een goede administratie te voeren.

De mediator is in staat:

- de mediation voor te bereiden
- zich te houden aan de termijnen van het strafrecht

Competentie G: De mediator is in staat om partijen te informeren.

De mediator is in staat:

- verwachtingen over de rol van rechter, officier van justitie te managen
- de consequenties van de gemaakte afspraken te laten inzien
- een realistisch beeld te schetsen over de juridische fasering, schadevergoeding et cetera
- een goede inschatting te maken over de mogelijkheden van het mediationproces

Competentie H: De mediator is in staat om samen te werken met een co-mediator.

De mediator is in staat:

- zaken aan de orde te stellen als hij ziet dat de co-mediator die niet heeft gezien
- op het spoor te blijven van de co-mediator
- aan te voelen wat nodig is en ruimte te geven aan de co-mediator
- verbinding te maken met de co-mediator
- afspraken te maken over de rolverdeling tussen de mediators

Competentie I: De mediator is in staat om te communiceren met de advocaat van de partijen.

5.4 Conclusies

In dit hoofdstuk is een antwoord gegeven op de deelvraag 3: Hoe prioriteren mediators in strafzaken de gevonden kwaliteitseisen?

- *Over meeste (deel)competenties consensus:* Op alle competenties en deelcompetenties is consensus bereikt binnen drie rondes. Het niet bereiken van consensus binnen drie rondes hangt samen met de scores: lager scorende (deel)competenties zijn vaak (deel)competenties waarop pas later in het proces consensus bereikt is, of waar geen consensus over bereikt is.
- *De meeste (deel)competenties belangrijk/heel belangrijk:* Alle (deel)competenties zijn met 'belangrijk' of 'heel belangrijk' gewaardeerd. In totaal geldt voor slechts drie van de 43 deelcompetenties dat er minder dan tachtig procent gescoord was op belangrijk/heel belangrijk. De oorspronkelijke lijst van (deel)competenties is dus breed gedragen.
- *Prioritering competenties en deelcompetenties:* De Delphistudie laat zien dat het kunnen schrijven van een procedureel en inhoudelijk kloppende slotovereenkomst, als eindresultaat van het mediationtraject, als een belangrijke competentie wordt beschouwd.
Al met al levert het een competentieprofiel op dat als startpunt kan dienen voor bestaande en toekomstige opleidingen voor mediators in strafzaken.
- *Knelpunten:* De analyse van de op- en aanmerkingen in deze Delphistudie levert ook inzicht in enkele knelpunten. Zo is het soms de vraag bij wie een bepaalde taak thuishoort. Dit laat zien dat er nog geen volledige overeenstemming is over takenpakket en taakinvulling van de mediator in strafzaken.
Ook was er discussie over de grenzen van het handelen: tot waar moet je gaan in het informatie verstrekken, kennis hebben over bepaalde (juridische) aspecten of betrekken van andere partijen? Tevens kwam aan het licht dat praktische en organisatorische aspecten een belangrijke rol spelen in het mediationproces. Bijvoorbeeld de tijdsdruk en de geografische spreiding van de cliënten maken zaken rond de kwaliteit van de slotovereenkomst en het verstrekken van correcte informatie lastig. Een derde punt dat naar voren komt is dat het samenwerken in duo's praktische beperkingen kan hebben, of meer tijd kosten dan verwacht.
Deze inzichten bieden mogelijkheden voor verbeteringen, zowel voor de eigen praktijk voor mediators, als voor de organisatie van de keten rond mediation in strafzaken.

Hoofdstuk 6. Kwaliteit van slotovereenkomsten

Inleiding

In dit hoofdstuk is het onderzoek naar de kwaliteit van slotovereenkomsten beschreven. In 6.1. allereerst een overzicht van de kwaliteitseisen zoals zijn benoemd in de interviews met stakeholders (zie daarover verder hoofdstuk 4). In een zestigtal slotovereenkomsten, opgesteld ten behoeve van zaken in drie verschillende rechtbanken, is gekeken in welke mate zij voldoen aan deze kwaliteitseisen. De resultaten zijn beschreven in 6.2. In 6.3 tot slot enkele conclusies met betrekking tot de kwaliteitseis van slotovereenkomsten.

6.1 Kwaliteitseisen slotovereenkomsten volgens stakeholders

Op de vraag waaraan een goede slotovereenkomst moet voldoen hebben stakeholders in interviews (zie hoofdstuk 4) de volgende indicatoren aangegeven:

- Er wordt een beeld geschetst van de voorgeschiedenis van het incident en de onderlinge relatie tussen partijen.
- Parketnummers en mediationnummers zijn vermeld.
- Wat betreft het mediationproces staat duidelijk omschreven:
 - a) wat de betekenis van het incident is voor partijen;
 - b) wat de geuite emoties zijn;
 - c) hoe de sfeer tijdens de mediation was.
- Wat *herstel* betreft staat omschreven:
 - a) in welke mate de verdachte zich verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van het incident;
 - b) welke stappen zijn gezet om herstel te bevorderen;
 - c) in welke mate er begrip voor de andere partij is ontstaan;
 - d) hoe dit herstel er concreet uit ziet bij het slachtoffer (bijvoorbeeld het slachtoffer durft weer over straat);
 - e) hoe het herstel er concreet uit ziet tussen partijen (bv excuses, samen iets doen of de intentie daartoe);
 - f) wat de sfeer was aan het einde van de mediation (bijvoorbeeld hoe gingen partijen uit elkaar).
- Er staan geen uitspraken in over schuld.
- Wat *afspraken en wensen* betreft staat beschreven:
 - a) zijn er geen toezeggingen gedaan door de mediator;
 - b) is de totstandkoming van afspraken beschreven;
 - c) is beschreven dat een hulpverlener (bijvoorbeeld wijkagent, reclasseringswerker) is geïnformeerd indien van toepassing;
 - d) is de schadevergoeding besproken;
 - e) zijn wensen van *beide* partijen ten aanzien van het vervolg van de strafzaak beschreven;

f) is beschreven dat beide partijen geïnformeerd zijn over het feit dat rechter/officier van justitie de uiteindelijke beslissing nemen wat betreft afspraken en wensen.

- Er staat beschreven dat partijen bedenktijd hebben gehad voor ondertekening van de slotovereenkomst [of voordat deze wordt ingezonden naar Justitie] en dat ze de mogelijkheid hebben gekregen om het concept voor te leggen aan een juridisch adviseur.
- De afspraken van partijen zijn SMART omschreven, dat wil zeggen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden.
- De lengte van de slotovereenkomst is niet te lang, maar ook niet te kort (+/- 3 pagina's), zolang als nodig.
- De slotovereenkomst is juridisch kloppend (geen 'domme' fouten).
- Het taalgebruik is duidelijk (niet te wollig, man en paard noemend).
- Het taalgebruik is voor iedereen begrijpelijk (juridische termen zijn vertaald/uitgelegd), geen complexe zinnen, voorkeur voor de actieve vorm).
- Geen taal- en typefouten in de tekst.
- De kwaliteit van de lay-out is goed.

Bovenstaande eisen zijn vertaald in een scoringslijst (zie bijlage 5) waarmee een zestigtal slotovereenkomsten is onderzocht.

6.2 Resultaten onderzoek slotovereenkomsten

Soort zaak en doelgroep

Er zijn 61 slotovereenkomsten onderzocht: 20 van de rechtbank Breda, 20 bij de rechtbank Arnhem en 21 bij de rechtbank Utrecht. In een kwart van de gevallen betrof het een zaak met een of meerdere minderjarige(n) (t/m 17 jaar).

In tabel 15 zijn de soorten delicten/zaak waarop het mediationtraject betrekking had weergegeven. Per zaak konden meerdere delicten aangegeven worden. Van alle zaken kon in 15% van de gevallen geen delict uit de slotovereenkomst gehaald worden. Hierdoor zijn de resultaten in tabel 15 gebaseerd op 49 slotovereenkomsten. De delicten zijn gecategoriseerd naar vaak voorkomende soorten delicten in trajecten mediation in strafzaken.

Tabel 15: Soorten zaken/delicten (meerderen antwoorden mogelijk), n=49

		N	Percentage van de antwoorden
Delict/zaak	Mishandeling	25	29,1%
	Diefstal	2	2,3%
	Huiselijk geweld	2	2,3%
	Burenruzie	15	17,4%
	Wegenverkeerszaak	2	2,3%
	Vernieling	11	12,8%

	Onbekend	13	15,1%
	Anders	16	18,6%
Totaal		86	100,0%

Het vaakst genoemde soort delict/zaak is mishandeling (29% van de antwoorden), gevolgd door burenruzie (17%) en vernieling (13%). De optie 'anders, nl' werd voor bijna één vijfde van de antwoorden ingevuld, met verschillende beschrijvingen (bijv. film ongewenst geplaatst op sociale media).

Context incident

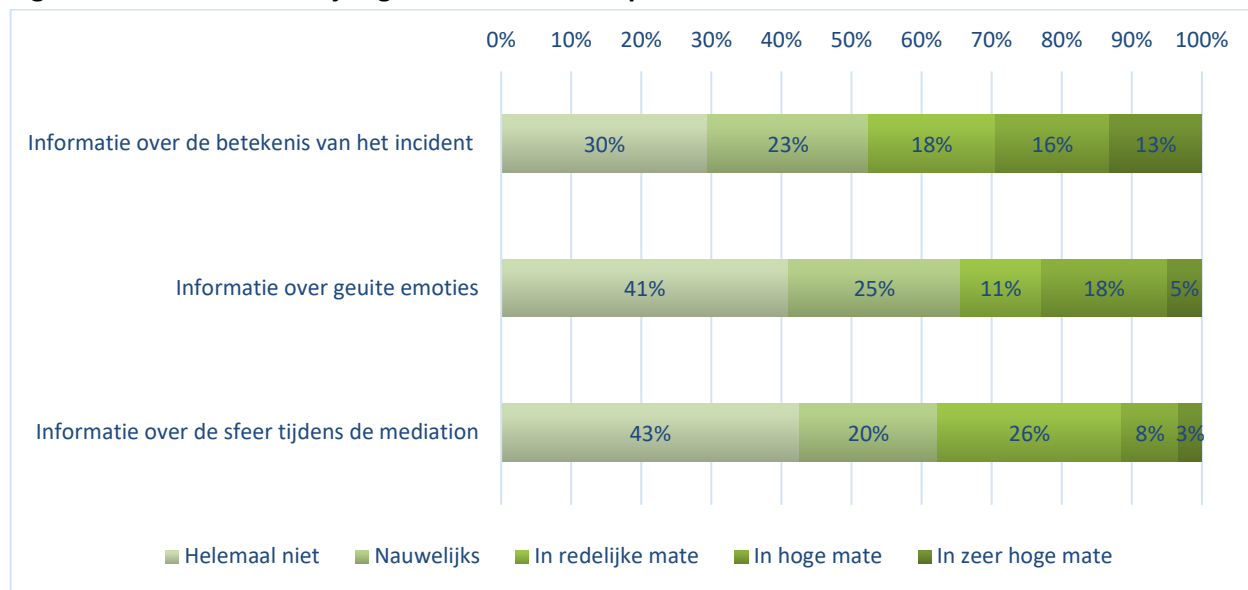
In de helft van de slotovereenkomsten is informatie gevonden over de context van het incident. In 46,7% daarvan was dat een beschrijving van de onderlinge relatie tussen partijen, bij 50% een beschrijving van de voorgeschiedenis van het incident.

Of er wel of niet sprake was van een voorgeschiedenis of bestaande relatie tussen partijen, is onbekend als het niet nadrukkelijk geregistreerd staat in de slotovereenkomst. Geen beschrijving van de context kan dus ook betekenen dat partijen elkaar wellicht kenden/een voorgeschiedenis hadden, maar dat het niet expliciet in de slotovereenkomst staat.

Proces van de mediation

Er wordt weinig informatie over het proces van de mediation vastgelegd in de slotovereenkomsten. Specifiek is er gekeken naar de mate waarin beschreven staat wat partijen verteld hebben over de betekenis van het incident, de mate waarin geuite emoties beschreven staan en de mate waarin de algemene sfeer van de ontmoeting(en) beschreven staat (zie figuur 2).

Figuur 2: Mate van beschrijving van het mediation proces

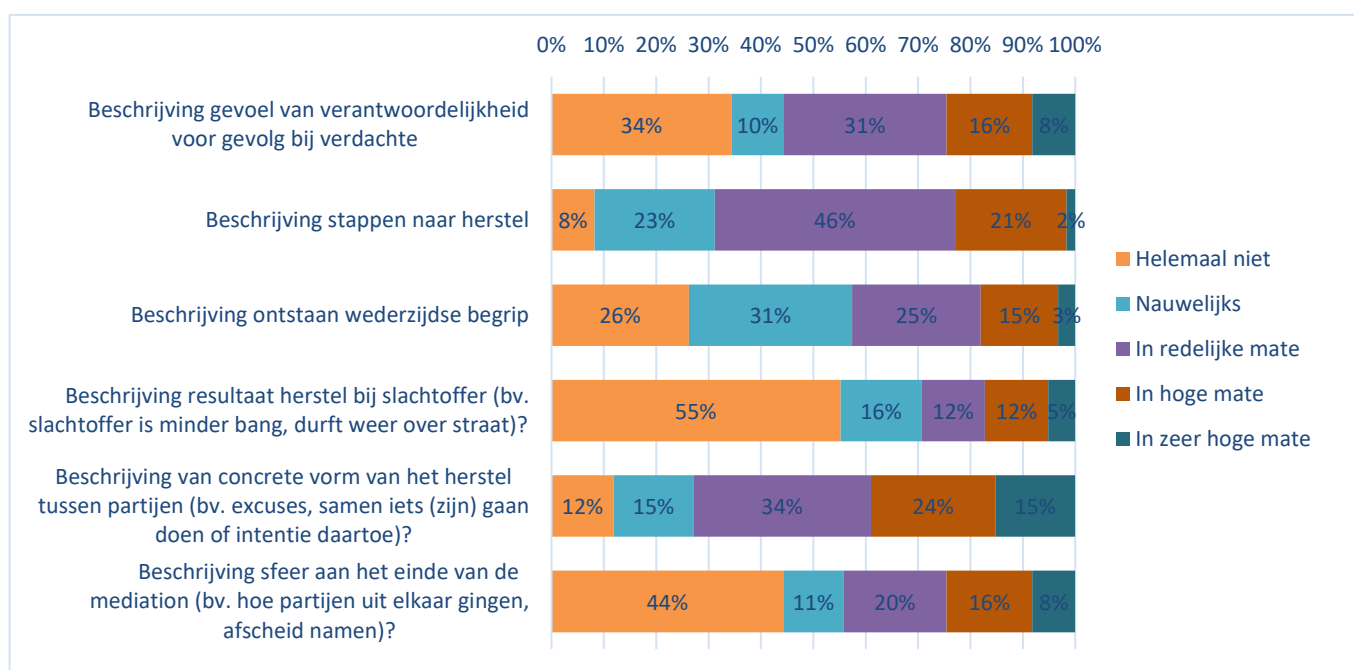

Figuur 2 laat zien dat in ongeveer de helft van de gevallen, de slotovereenkomsten nauwelijks tot geen informatie bevatten over de betekenis van het incident voor de partijen. Als het gaat om de emoties die geuit zijn tijdens de ontmoeting(en) bij het mediationtraject, zien we dat de meerderheid van de slotovereenkomsten nauwelijks of geen informatie hierover bevatten (65%). Ook de sfeer die deze ontmoeting(en) heeft gekenmerkt wordt in 62% van de gevallen niet beschreven.

Beschrijving van het herstel in de slotovereenkomsten

Naast informatie over het proces van de mediation is ook gekeken naar informatie over (de stappen naar) herstel in de slotovereenkomsten. Verschillende mogelijke vormen van herstel zijn meegenomen: het gevoel van verantwoordelijkheid aan de kant van de verdachte, de concrete stappen die ondernomen zijn door de partijen, de invloed hiervan op het slachtoffer, het ontstaan van wederzijds begrip, en de manier waarop partijen uit elkaar gingen na afloop van de mediation. Voor elk van deze indicatoren is gekeken naar de mate waarin hier informatie over te vinden was in de slotovereenkomst (figuur 3).

Figuur 3: Mate van registratie van herstelindicatoren (n=58)

De beschrijving van de stappen die ondernomen zijn door de partijen en de beschrijving van de vorm die het herstel aannam zijn het beste geregistreerd. Respectievelijk 69% en 73% van de slotovereenkomsten bevatten daar informatie over, in redelijke tot zeer hoge mate.

De beschrijving van het gevoel van verantwoordelijkheid van de verdachte ten opzichte van de gevolgen van het incident is in iets meer dan de helft van de slotovereenkomsten in redelijke tot zeer hoge mate aanwezig.

De sfeer aan het einde van de mediation en het ontstaan van wederzijds begrip staan in vergelijkbare mate beschreven in de slotovereenkomsten (in redelijke tot zeer hoge mate bij resp. 44% en 43% van de slotovereenkomsten).

De mate waarin het resultaat van het herstel bij de slachtoffer aangegeven is (met als voorbeeld 'minder bang zijn') is het laagst: in slechts 29% van de gevallen wordt dit in redelijke tot zeer hoge mate teruggevonden in de dossiers.

Uitspraken over schuld

Uitspraken over schuld zijn in géén enkele slotovereenkomsten terug te vinden. De slotovereenkomsten zijn op dit onderwerp gescoord omdat de slotovereenkomst niet mag bijdragen aan het bewijzen van de delictsomschrijving waardoor verdachte in een ongunstige(re) positie komt te verkeren.

Afspraken en wensen van partijen

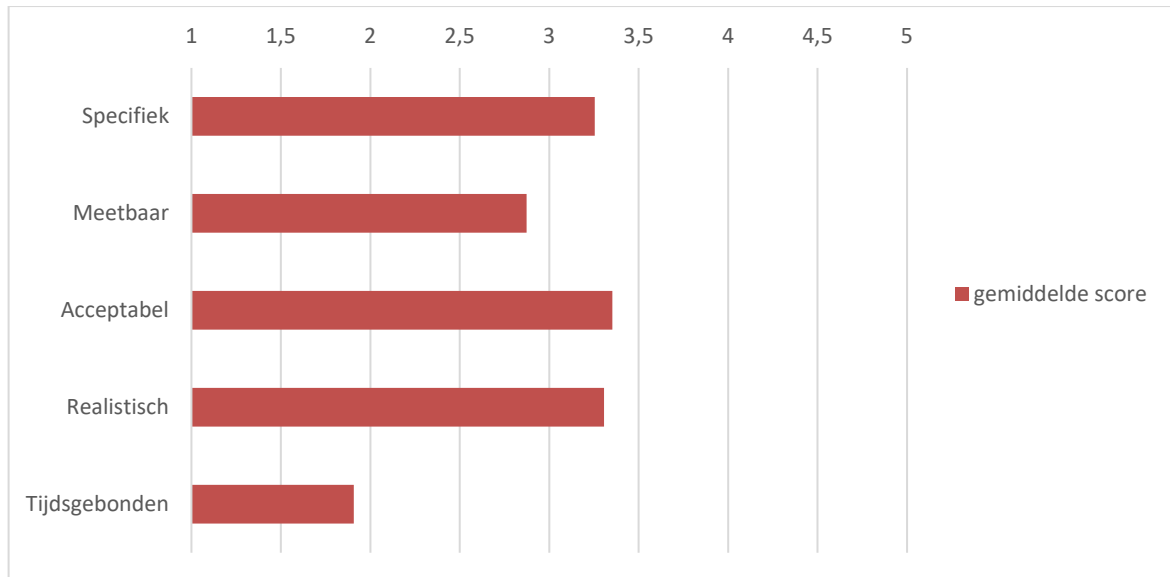
In geen enkel geval worden toezeggingen over de mogelijke consequenties van afspraken en wensen van de partijen voor het strafproces in de slotovereenkomsten gevonden. Afspraken over schadevergoeding waren van toepassing in 35 mediationzaken. Daarover is in 91% van de gevallen (n=32) informatie terug te vinden in de slotovereenkomsten.

De wensen van beide partijen ten aanzien van het vervolg van de strafzaak na de mediation zijn in de meerderheid van de slotovereenkomsten terug te vinden (85%). In dat geval is er ook in 81% van de dossiers duidelijk beschreven dat de rechter en/of officier van justitie de uiteindelijke beslissing neemt wat betreft de verdere strafrechtelijke afdoening (n=47).

Soms was een hulpverlener betrokken bij de uitvoering van de afspraken (bijv. een wijkagent of een reclasseringswerker). Dit was in 10 mediationzaken het geval. Slechts in 6 gevallen werd vermeld dat de potentiële betrokken hulpverlener ook hiervan op de hoogte werd gesteld.

Opvallend is dat in iets minder dan de helft van de zaken (48%) de totstandkoming van afspraken tijdens de mediation is beschreven terwijl dat helpend kan zijn bij het begrip van deze afspraken. In alle slotovereenkomsten is ook specifiek gekeken naar de verwoording en inhoud van de afspraken (indien van toepassing). De eerste drie afspraken in de slotovereenkomst zijn geëvalueerd op de mate waarin ze S-M-A-R-T (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden) zijn (zie de scoringslijst in bijlage 5). 58 dossiers bevatten gegevens over afspraken, met gemiddeld iets minder dan 2 afspraken per slotovereenkomst (met een totaal van 102 afspraken).

Figuur 4: S-M-A-R-T beschrijving afspraken (n=102)

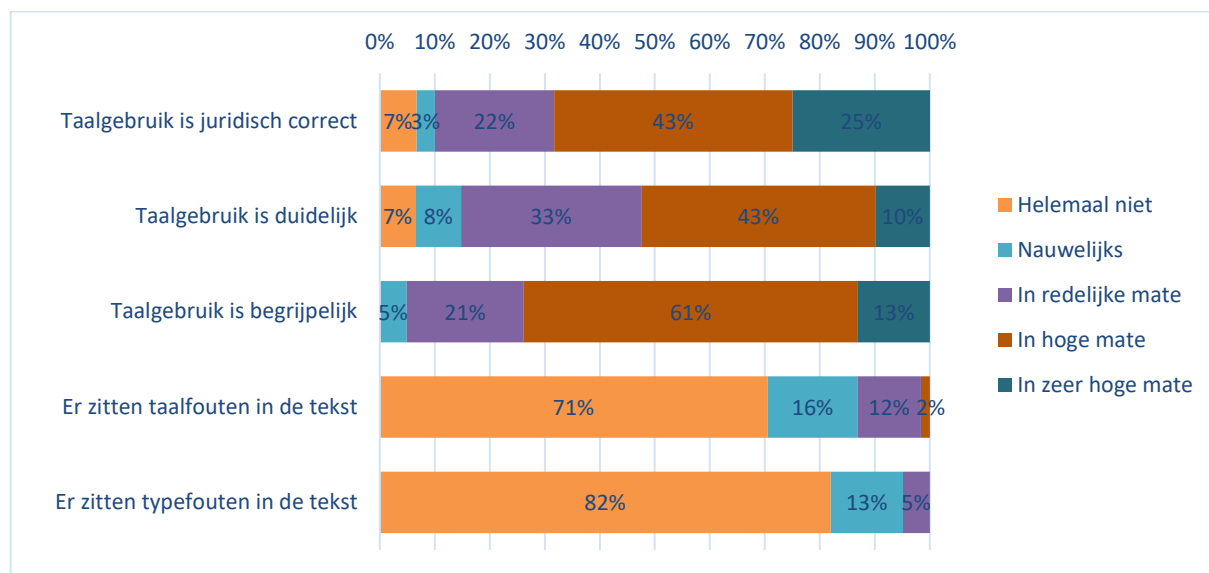
Figuur 4 geeft de gemiddelde scores van deze afspraken weer (min. 1, max. 5, een hogere score wijst op een hogere S-M-A-R-T kwaliteit). De dimensie die het laagst scoort is de mate waarin afspraken tijdsgebonden zijn (gem. 1,9). Vaak worden er geen termijnen vastgelegd waarin een afspraak gerealiseerd moet worden. De dimensie die het hoogste scoort is de mate waarin afspraken acceptabel zijn, d.w.z. dat de afspraken logisch voortvloeien uit wat er beschreven is over het gesprek (gem. 3,4). Ook zijn de afspraken gemiddeld gezien vrij specifiek en realistisch (allebei gem. 3,3). Bij deze analyses is geen onderscheid gemaakt tussen de soorten afspraken. Afspraken die direct betrekking hebben op de manier waarop partijen elkaar moeten bejegenen (bijvoorbeeld elkaar groeten in de toekomst) zijn lastiger S-M-A-R-T te maken dan afspraken die bijvoorbeeld gericht zijn op schadevergoeding en dergelijke afspraken zijn nog moeilijker te gieten in een 'tijdsgebonden' frame. Denk bijvoorbeeld aan afspraken als 'wij gaan niet met derden over elkaar praten' of 'wij groeten elkaar (hand opsteken of knikken) as wij elkaar tegenkomen'.

Vervolgens is er gekeken naar de eerste afspraak die de onderzoeker in de slotovereenkomst tegenkwam. Hierbij is gekeken of er verschillen waren tussen de soorten delicten/zaken in de mate waarin deze afspraken S-M-A-R-T zijn. Een ANOVA-toets liet zien dat er een significant verschil was tussen soorten delicten/zaken in de mate waarin afspraken meetbaar waren ($p=0,03$). De afspraken die het meest meetbaar waren hadden betrekking op vernieling (gem. 3,8) of op de categorie 'anders' (gem. 4,2). De afspraken die het minst meetbaar waren hadden betrekking tot burenruzies (gem. 1,8). Dat is logisch omdat dergelijke afspraken lastig meetbaar te maken zijn.

Toegankelijkheid en taalgebruik

De slotovereenkomsten zijn ook beoordeeld op taal en taalgebruik. Hierbij is gekeken naar de mate waarin de tekst juridische onjuistheden bevatte en duidelijk en begrijpelijk voor de gemiddelde burger. Hiernaast is ook gekeken naar taal- en typefouten. Figuur 5 geeft deze resultaten weer. Tien procent van de slotovereenkomsten bevatte juridische onjuistheden (categorieën 'helemaal niet' en 'nauwelijks'). In 15% van de gevallen was het taalgebruik niet duidelijk (wollig, niet concreet). Slechts 5% van de slotovereenkomsten was nauwelijks begrijpelijk voor een breed publiek (gebruik van juridische termen zonder uitleg, complexe zinnen, passieve vormen). Taal- en typefouten waren in geringe mate aanwezig (respectievelijk 14% en 5%).

Figuur 5. Beoordeling taalgebruik (n=61)

De 61 slotovereenkomsten waren tussen 1 en 5 bladzijden lang (A4), met een gemiddelde van 2,9 bladzijden (sd= 0,9).

De vormgeving van de dossiers is ook beoordeeld. Zaken zoals grootte van de lettertype, marges, nummering, titels, subtitels etc. zijn hierbij meegenomen. Verreweg de meeste slotovereenkomsten scoorden hierop voldoende of meer (95%).

6.3 Conclusies

In dit hoofdstuk is deelvraag 4 beantwoord: In hoeverre voldoen slotovereenkomsten aan de in dit onderzoek gevonden kwaliteitseisen? Hieronder zijn de resultaten samengevat.

- *Context incident:* slechts de helft van de slotovereenkomsten bevat informatie over de context (onderlinge relatie tussen partijen of voorgeschiedenis incident), terwijl dit door stakeholders als belangrijk genoemd wordt tijdens de interviews. Geen informatie kan ook betekenen geen geschiedenis/relatie tussen partijen. In dat geval is het goed om dit

te melden. Het strafrechtelijke incident kent daarentegen vrijwel altijd een voorgeschiedenis of aanleiding waardoor het incident beter te plaatsen is. Als de aanleiding tot of voorgeschiedenis van het incident ontbreekt, is dat ook belangrijke informatie. In alle gevallen worden de afspraken mede bepaald door de relatie tussen partijen en/of de voorgeschiedenis van het incident dan wel het ontbreken hiervan.

- *Proces mediation*: er is weinig informatie in de slotovereenkomsten over het proces van de mediation zelf terug te vinden (de sfeer, geuite emoties en/of betekenis van het incident voor de partijen), terwijl dit tijdens de interviews naar voren kwam als zijnde belangrijk. De sfeer tijdens het gesprek en tussen partijen laat zien of partijen zich durven uiten en nader tot elkaar komen, wat ook een onderdeel van herstel vormt.
- *Herstel*: Herstel wordt over het algemeen goed gerapporteerd in de slotovereenkomsten, daar wordt dus meer aandacht aan geschonken dan aan het proces van de mediation zelf. Voornamelijk de concrete onderdelen hiervan worden beter gerapporteerd. De beschrijving van herstel in de relationele of emotionele sfeer is iets minder goed gerapporteerd, terwijl bij alle stakeholders dit als een belangrijke opbrengst van het proces zelf werd beschouwd. Wellicht weten mediators zelf minder goed hoe dit verwoord kan worden. Hiernaast speelt het feit dat het opstellen van de slotovereenkomst aan het einde van het gezamenlijke gesprek plaatsvindt. De mate van herstel kan dus ook nog niet meetbaar zijn.
- *Toezeggingen/uitspraken van de mediator*: de mediator is welbewust van het feit dat hij/zij geen toezeggingen mag doen over het verdere verloop van het strafproces. Ook staan nergens uitspraken over schuld in de dossiers. Dit is een belangrijk punt omdat mediation in strafzaken niet mag bijdragen aan de bewijsvoering richting het ten laste gelegde.
- *Afspraken/wensen van partijen*: Bij afspraken en wensen wordt er te weinig aandacht geschonken aan termijnen waarin een bepaald afspraak gerealiseerd moet worden. Voor de rest zijn afspraken en wensen zijn vaak logisch, specifiek en realistisch. Hierbij dient opgemerkt te worden dat veelvoorkomende afspraken in de slotovereenkomst afspraken over de toekomstige omgang zijn, en dat deze afspraken zich niet in een tijdsbestek laten vangen.
- *Toegankelijkheid en taalgebruik*: De slotovereenkomsten zijn over het algemeen goed toegankelijk voor een breed publiek wat betreft taalgebruik. Juridische onjuistheden en onduidelijk taalgebruik kwamen niet vaak voor.

Hoofdstuk 7. Conclusies en discussie

7.1 Conclusies

Met dit onderzoek is in beeld gebracht aan welke kwaliteitseisen een mediator in strafzaken dient te voldoen. Een beknopte literatuurstudie maakte helder dat verschillende internationale en Europese richtlijnen wijzen op het belang van goed opgeleide mediators en dat er aandacht moet zijn voor het maken van ethische regels, richtlijnen voor competenties en procedures voor selectie, training en assessments van mediators en monitoring door een onafhankelijke organisatie. Bindend is de Slachtofferrichtlijn van de Europese Commissie, waarin onder andere is opgenomen dat lidstaten dienen te zorgen voor opleiding en training van rechters, officieren van justitie, advocaten en andere betrokken professionals.

Interviews met 47 stakeholders (rechters, officieren van justitie, strafrechtadvocaten, mediationfunctionarissen, mediators en verdachten en slachtoffers) hebben vervolgens een helder beeld gegeven van de kwaliteitseisen die betrokkenen bij mediation in strafzaken belangrijk vinden. Zij zijn het over het algemeen eens over wat een mediator in strafzaken moet kennen, kunnen en welke houding hij moet laten zien. Wel leggen ze verschillende accenten. Zo vinden rechters en officieren van justitie het belangrijk dat mediators geen valse verwachtingen creëren in het mediationtraject. Verdachten en slachtoffers hechten vooral belang aan een niet-veroordelende, vriendelijke en geïnteresseerde houding van de mediator. De door stakeholders genoemde kwaliteiten sluiten over het algemeen goed aan bij de internationale studies die specifiek ingaan op de bijzondere rol en functie van herstelrecht mediators (Bazemore & Umbreit, 2003; Choi & Gilbert, 2010; Umbreit & Greenwood, 2000; Umbreit, Vos, & Coats, 2005). In de meeste studies ligt het accent bij het slachtoffer, uit dit onderzoek blijkt dat diverse stakeholders ook belang hechten aan aandacht voor de verdachte: hoe kan deze zich op zijn gemak gesteld worden dat hij het gesprek met het slachtoffer durft aan te gaan en ook verder komt met zijn verwerkingsproces.

Veel van de kwaliteitseisen die stakeholders noemen, komen overeen met de gedragsregels die het MfN aan registermediators stelt. Stakeholders (en dan met name de mediators zelf en de beroepsvereniging voor strafrechtmediators) geven echter aan dat zij van een mediator in strafzaken meer verwachten dan van een mediator die andere zaken behandelt. Duidelijk wordt dat het bij mediation in strafzaken om 'mediation plus' gaat, zoals sommige respondenten het uitdrukken.

Die 'plus', oftewel wat mediation in strafzaken specifiek maakt, zit in de volgende aspecten:

- De mediator dient al ervaring te hebben in andere zaken, het mediaten al 'in de vingers' te hebben, voordat hij een mediationtraject kan doen in een strafzaak.
- Kennis en inzicht in het strafrechtproces is een must voor een mediator in strafzaken. Dat reikt verder dan weet hebben van strafrecht of de verschillende fasen in het strafrechtproces. Het gaat uitdrukkelijk ook om de mogelijkheden in het

mediationproces in perspectief te kunnen beschouwen en een juiste inschatting te maken van de fase waarin het proces verkeert en welke stappen passend zijn. Zo is het aspect schadevergoeding ingewikkeld, omdat het kennis van zaken vereist, maar ook een inschatting van de reikwijdte en consequenties van afspraken.

- Belangrijk is voorts dat de mediator een goed 'fingerspitzengefühl' heeft voor de kwetsbaarheid van beide partijen en voor het belang dat het slachtoffer niet opnieuw tot slachtoffer gemaakt wordt.
- De slotovereenkomst vraagt in een traject van mediation in strafzaken bijzondere aandacht. Het is een privaatrechtelijke overeenkomst, dus een overeenkomst die tussen de verdachte en het slachtoffer wordt gesloten, die wordt toegevoegd aan het strafdossier en invloed heeft op het verdere verloop van het strafproces.

Met andere woorden: een overeenkomst van en voor partijen, maar ook voor Justitie. Er worden vanuit twee verschillende optieken eisen aan deze overeenkomst gesteld. De slotovereenkomst dient niet alleen administratief op orde te zijn (met de juiste gegevens) en in een voor alle partijen begrijpelijke taal geformuleerd, maar zal ook inzicht moeten geven in het incident, in het verloop van het mediationtraject, hoe gewerkt is/wordt aan herstel, en welke afspraken er zijn gemaakt en welke wensen er zijn geuit. Een mediator dient bovendien stante pede, terwijl hij in gesprek is met de partijen, een goede slotovereenkomst op te kunnen stellen.

De opbrengst van dit onderzoek is meerledig. Allereerst heeft het onderzoek een competentieprofiel voor mediators in strafzaken opgeleverd, dat leidend kan zijn voor (het meten van) de kwaliteit van mediators in strafzaken (voor een overzicht van competenties en deelcompetenties zie bijlage 7).

- A: De mediator is in staat om een correcte en volledige slotovereenkomst te schrijven.
- B: De mediator is in staat om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren.
- C: De mediator is in staat om communicatie tussen partijen te reguleren.
- D: De mediator is in staat om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren.
- E: De mediator is in staat om houdbare afspraken te garanderen.
- F: De mediator is in staat om een goede administratie te voeren.
- G: De mediator is in staat om partijen te informeren.
- H: De mediator is in staat om samen te werken met een co-mediator.
- I: De mediator is in staat om te communiceren met de advocaat van de partijen.

Dit competentieprofiel kan tevens dienen als basis voor het vormgeven van een opleiding voor mediator in strafzaken. Tevens kan het als toetsinstrument dienen voor Eerder Verworven Competenties, om te eerder verworven ervaring kennis en vaardigheden te toetsen aan deze negen competenties.

Verder heeft het onderzoek geleid tot een voorbeeld slotovereenkomst (zie bijlage 6). Dat document is te gebruiken als checklist voor beginnende mediators in strafzaken om een adequate slotovereenkomst te schrijven.

Tot slot hebben de bevindingen uit dit onderzoek intussen geleid tot een handboek (zie Van Mazijk et al., 2019), waarin de bevindingen uit dit onderzoek verder zijn uitwerkt en dat praktische informatie en handvatten biedt aan mediators in strafzaken.

7.2 Discussie

Scholing mediator in strafzaken

Het opgestelde competentieprofiel maakt duidelijk wat van een mediator in strafzaken verwacht mag worden. De vraag is hoe er met deze kwaliteitseisen omgegaan kan worden in de praktijk. Op welk moment zijn deze te gebruiken, hoe en door wie? Op dit moment is het zo dat een mediator aan drie eisen moet voldoen om op de lijst 'straf' van de rechtbank in de eigen regio ingeschreven te kunnen worden en als mediator in strafzaken te worden ingezet: zij dienen ingeschreven te staan bij de Raad voor de Rechtsbijstand en in het MfN-register en een specialisatiemodule 'mediation in strafzaken' afgerond te hebben. Dit laatste criterium lijkt dé kwaliteitscomponent voor de mediators in strafzaken.²²

De opleiding tot mediator in strafzaken is echter tot nu toe aan de markt overgelaten. Opleidingen zijn vrij om invulling te geven aan het onderwijsprogramma en er is geen inzicht, noch toezicht op wat de mediators leren in hun opleiding tot mediation in strafzaken. De mediationfunctionaris heeft dus weinig houvast om vast te stellen of een mediator in strafzaken daadwerkelijk geëquipeerd is om zijn taak te vervullen.

Het competentieprofiel kan leidend zijn voor de inrichting van de scholing van mediators in strafzaken (zowel opleiding als nascholing). Alle partijen op het gebied van mediation in strafzaken zijn betrokken geweest bij dit onderzoek²³, het is nu aan hen om met het veld in gesprek te gaan over de implementatie van deze onderzoeksresultaten. MfN, VMSZ en scholingsinstituten zouden gezamenlijk een scholing kunnen ontwikkelen. Aangezien het de mediationfunctionarissen van de rechtbank zijn die de mediators inzetten, lijkt het zinvol hen daarin ook een stem te geven.

Ook voor het verder inrichten van nascholing biedt het competentieprofiel houvast. Na het volgen van de opleiding worden startende mediators in strafzaken in de praktijk verder opgeleid door tien keer mee te lopen met een ervaren mediator. Er bestaat nog geen opleidingsplan, waarin aangegeven is wat deze minder ervaren mediator in die tien keer moet leren. Het

²² Ook voor mediators die op de andere rechtbanklijsten zoals 'arbeid' en 'familie' is de specialistische aanvullende opleiding het bepalende criterium.

²³ Zoals beide verenigingen die verantwoordelijk zijn voor de registratie van mediators in strafzaken, de beroepsvereniging van mediators, Mediatorsfederatie Nederland (MfN), en de Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ).

competentieprofiel kan handvatten bieden voor een dergelijk opleidingsplan, evenals voor het inrichten van permanente educatie daarna.

Behoefte aan evaluatie-instrument kwaliteit mediators

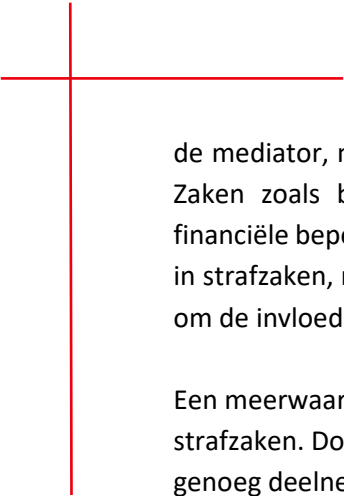
De mediationfunctionarissen zijn de spin in het web als het gaat om de inzet van mediators in strafzaken. Zij selecteren op basis van wat er nodig is in hun regio wie er op de lijst komt. Ook bepalen de mediationfunctionarissen wie wordt ingezet bij welke zaak. Ervaring met de betreffende mediator is daarin vaak bepalend en vooral de slotovereenkomst speelt daarin een belangrijke rol. De mediationfunctionarissen krijgen die te zien voordat deze worden doorgestuurd naar de officier van justitie of de rechter. Zij vormen zich zo een beeld van de kwaliteit van de mediator op grond van de kwaliteit van de slotovereenkomst. Verder hebben de mediationfunctionarissen geen handvatten om kwaliteit te meten om de eenvoudige reden dat zij niet aanwezig zijn bij de mediations in strafzaken. Bij sommige rechtbanken vindt er een terugkoppeling plaats van de evaluatie die mediators na afloop van een mediation doen over het mediationproces, de slotovereenkomst, de eigen inzet en die van de ander en de onderlinge samenwerking. Maar dit is niet bij alle rechtbanken gebruikelijk. Uit dit onderzoek blijkt de behoefte naar evaluatie van de kwaliteit van de mediators. Het competentieprofiel kan de basis vormen voor het ontwikkelen van een evaluatie-instrument. Uiteraard kan dit evolueren in de praktijk, en waar nodig bijgesteld worden.

Onderzoeksbeperingen en suggesties voor vervolgonderzoek

Dit rapport beschrijft een onderzoek naar een betrekkelijk nieuwe tak van mediation. Dat betekent dat kennis over het verloop van mediation in strafzaken en de kwaliteitseisen die gesteld kunnen worden aan mediators ook pril is. Tijdens het onderzoek kwam bijvoorbeeld naar voren dat er nog geen duidelijke, concrete definitie is van wat een goede mediation in strafzaken inhoudt. Er was zodoende geen maatstaf voor kwaliteitseisen. Deze konden ook niet getoetst worden aan een specifieke meetbare uitkomst. Het lijkt zinvol over enkele jaren, wanneer er wat meer ervaring is opgedaan met mediation in strafzaken, mogelijk werkwijzen aangepast zijn en verdere stappen in de professionalisering van de beroepsgroep gezet zijn, een vervolg te geven aan dit onderzoek. Het veld is dynamisch, en veranderingen hierin kunnen ook invloed hebben op de kwaliteit van het werk van de mediators.

De genoemde kwaliteitseisen in het deelonderzoek over de kwaliteit van slotovereenkomsten wegen nu allemaal even zwaar. Er is niet specifiek gekeken naar hoe vaak geïnterviewden een bepaald criterium benoemden. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek zou zijn om de frequentie van genoemde kwaliteitseisen wel mee te nemen omdat dit wat zegt over het belang van een bepaalde kwaliteits eis.

Bij dit onderzoek is niet specifiek gekeken naar de organisatie van de keten rond mediation in strafzaken. Kwaliteit van mediation in strafzaken is niet alleen afhankelijk van de competentie van

de mediator, maar ook van de context waarin ze opereren, en van de organisatie van de keten. Zaken zoals bereikbaarheid, beschikbaarheid, samenwerking tussen organisaties of tijd en financiële beperkingen zijn zonder meer van invloed op de kwaliteit van het werk van de mediator in strafzaken, maar vielen buiten de scope van dit onderzoek. Nader onderzoek hiernaar is nodig om de invloed hiervan op het handelen van professionals vast te stellen.

Een meerwaarde van het huidig onderzoek is dat het is uitgevoerd door ervaren mediators in strafzaken. Door hun grote netwerk en goede reputatie was het mogelijk om in relatief korte tijd genoeg deelnemers uit de verschillende subgroepen stakeholders te vinden die bereid waren mee te werken. Door hun inhoudelijke expertise op het gebied van mediation (in strafzaken) konden de onderzoekers die de interviews afnamen bovendien goed doorvragen en zij wisten op die manier veel informatie boven tafel te krijgen. Tegelijkertijd brengt dit ook een aantal beperkingen met zich mee. De interviewers kenden veel van de geïnterviewden persoonlijk waardoor er kans was op sociaal-wenselijke antwoorden. Daarbij waren de interviewers soms ook wat sturend in de gestelde (door)vragen, bijvoorbeeld door enthousiast te reageren op een bepaalde opmerking. Dit kon mogelijk de beantwoording beïnvloeden. Bij vervolgonderzoek zou hier rekening mee gehouden kunnen worden door ook gebruik te maken van onafhankelijke interviewers.

Referenties

- Aa, van der, S. V., Groenhuijsen, M. S. & Pemberton, A. (2013). Strafrechtelijke beschermingsbevelen en mediation binnen het strafproces: Over nieuwe privaatrechtelijke ondertonen in het strafrecht. *Ars Aequi*, 62, 546-557.
- Aertsen, I. (2019). Een nieuwe Aanbeveling van de Raad van Europa: naar een duurzame verankering van het herstelrecht? *Tijdschrift voor Herstelrecht* (19)1, 33-47.
- Alphen, van, S.P.J., Bolwerk, N., Videler, A.C., Tummers, J.H.A., Vanroyen, R.J.J., Barendse, H.P.J., Penders, K.A.P., Scheepers, C., Verheul, R. (2010). Persoonlijkheidsstoornissen bij ouderen: delphi-onderzoek onder Nederlandse en Vlaamse experts over specifieke diagnostische en therapeutische aspecten. *Tijdschrift voor Psychiatrie* (52)6, 375-386.
- Armour, M. P., & Umbreit, M. S. (2005). *The paradox of forgiveness in restorative justice. Handbook of Forgiveness*. New York: Brunner-Routledge.
- Armour, M., & Umbreit, M. S. (2018). *Violence, Restorative Justice, and Forgiveness: Dyadic Forgiveness and Energy Shifts in Restorative Justice Dialogue*. London: Jessica Kingsley Publishers
- Astor, H. (2007). Mediator neutrality: making sense of theory and practice. *Social & legal studies*, 16 (2), 221-239.
- Bazemore, G., & Schiff, M. (2013). *Juvenile justice reform and restorative justice. Building theory and policy from practice*. London, United Kingdom: Routledge.
- Bazemore, G. & Umbreit, M. S. (2003). A comparison of four restorative conferencing models. In G. Johnstone. (Ed.), *A restorative justice reader: Texts, sources, context* (pp. 225-243). Portland, OR: Willan Publishing.
- Beus, K. de, & Rodriguez, N. (2007). Restorative justice practice: An examination of problem completion and recidivism. *Journal of Criminal Justice*, 35(3), 337-347.
- Blaauw, E & Roozen, H. (red.) (2012), *Handboek forensische verslavingszorg*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Bouffard, J., Cooper, M., & Bergseth, K. (2017). The effectiveness of various restorative justice interventions on recidivism outcomes among juvenile offenders. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 15, 465-480.
- Burik, A. V., Heim, M., Hoozevee, C., de Jong, B. J., Slump, G. J., & Vogelvang, B. (2010). Evaluatie slachtoffer-dadergesprekken: Een onderzoek naar de landelijke implementatie van slachtoffer-dadergesprekken. Utrecht: Collegio-Van Montfoort.
- Boutellier, H., Moll, M., ter Woerds, S., & Steketee, M. (2006). Herstelbemiddeling voor jeugdigen in Nederland. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 6(3), 9-25.
- Braithwaite, J. (2002). Setting standards for restorative justice. *British Journal of Criminology*, 42(3), 563-577.
- Brenninkmeijer, A, Bonenkamp, D., Van Oyen, K. & Prein, H. (red.). (2017). *Handboek Mediation*, 6^e herziene druk. Den Haag: SDU Uitgevers.
- Bruisten, M.X.C., Westen, K.H., Weijman, J.M., Peeters, P.A.M. (2018). Delphi-studie voor de ontwikkeling van een handreiking ter bevordering van een effectief en efficiënt FACT-bordoverleg. *Tijdschrift voor Psychiatrie* (60) 4, 221-230.
- Choi, J. J., & Gilbert, M. J. (2010). 'Joe everyday, people off the street': a qualitative study on mediators' roles and skills in victim-offender mediation. *Contemporary Justice Review*, 13(2), 207-227.

- Claessen, J., Zeles, G., Zebel, S., & Nelen, H. (2015). Bemiddeling in strafzaken in Maastricht III. Onderzoek naar recidive bij jeugdigen en volwassenen. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 15, 9-24.
- Claessen, J. Blad, J., Slump, G.J., Hoek, A. van, Wolthuis, A. & Roos, Th. de (2018). *Voorstel van Wet strekkende tot de invoering van herstelrechtvoorzieningen in het Wetboek Strafvordering, inclusief Memorie van Toelichting*. Oisterwijk: Wolf Legal Publishers.
- Cleven, I, Lens, K.M.E. & Pemberton, A. (2015). *De rol van herstelbemiddeling in het strafrecht. Eindrapportage Onderzoek pilots Herstelbemiddeling*. Tilburg: Intervict.
- Council of Europe. (1999). *Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters*.
- Dalkey, N. & Helmer, O. (1962). *An experimental application of the Delphi method to the use of experts*. Santa Monica, CA: RAND.
- De Rechtspraak en Openbaar Ministerie. (2018). *Mediation in Strafzaken*. Infoblad 3, 06/2018.
- De Haas, A. (2018, 5 januari). Herstelrecht, ga er mee aan de slag! *Advocatenblad*. Geraadpleegd op 12 augustus 2019, van <http://www.advocatenblad.nl>.
- Demeestere C. (2015). Bemiddeling in strafzaken: een evaluatieonderzoek *Confrontatie door communicatie, het dagen van herstel*. Masterproef neergelegd tot het behalen van de graad van Master in de criminologische wetenschappen. Universiteit Gent.
- Dierx, J. & Hoek, van A. (2012). *Mediation in strafzaken De praktische toepassing van restorative justice en herstelrecht*. Den Haag: SDU Uitgevers.
- Dierx, J & Hogenhuis, S (2012) *Rechtbank Amsterdam draait proef met mediation in strafzaken*, *Tijdschrift voor Herstelrecht*. (12)) 1, 46-56.
- Dierx, J. (2009). Mediation en Strafrecht: Een proces naast een proces, *Proces*, 88 (6) 344-355.
- Drost, L., Haller, B., Hofinger, V., Kooij, T., Lünemann, K., & Wolthuis, A. (2015). *Restorative Justice in Cases of Domestic Violence- Best practice examples between increasing mutual understanding and awareness specific protection needs*. WS1 Comparative Report. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Dufrain, D. (2016). De betere bemiddelaar: gedreven, en bedreven in taal en toon. *Tijdschrift voor Herstelrecht* (16) 3, 69-71
- Eynde, N. van. (2016). De figuur van de bemiddelaar. *Tijdschrift voor Herstelrecht* (16) 3, 76-79.
- Frijns, J. M. L. A., & Mooren, J. H. M. (2004). *Herstelbemiddeling. Een brug tussen slachtoffer en dader*. Utrecht: Uitgeverij de Graaff.
- Geenen, M.-J. (2017). *Reflecteren. Leren van je ervaringen als professional*. Bussum: Coutinho.
- Goeman, E. (2016). Doe ik het wel goed? Kansen tot groei in het kwalitatief werken binnen de bemiddelingspraktijk. *Tijdschrift voor Herstelrecht* (16)3, 72-75.
- Guiaux, M. (2009). *Mediation Monitor 2005-2008*. Den Haag: WODC.
- Haas, A. de (2017). Herstelrecht ga ermee aan de slag! *Advocatenblad*, 10, 58-60.
- Herrman, M. S., Hollett, N., Eaker, D. G., Gale, J., & Foster, M. (2002). Supporting accountability in the field of mediation. *Negotiation Journal*, 18, 29-49.
- Hoek, A. van & Slump, G.J. (2011). *De toepassing van herstelrecht in Nederland: Bouwstenen voor een toekomstvisie*. Amsterdam: Stichting Restorative Justice Nederland.
- Jagtenberg, R.A. (2007). Mediation en Rechtswetenschap, 10 jaar verder. *Tijdschrift voor Mediation en Conflicthantering*, 11(1), 13-32.
- Jones, T., & Bodtker, A. (2001). Mediating with heart in mind: Addressing emotion in mediation practice. *Negotiation Journal*, 17, 207-244.
- Kalff, S., & Uitslag, M. (2007). *Het hoe en wat van Mediation*. Utrecht: Hogeschool Utrecht

- Jonas-van Dijk, J., Zebel, S., Claessen, J., & Nelen, H. (2019). Victim-Offender Mediation and Reduced Reoffending: Gauging the Self-Selection Bias. *Crime & Delinquency* [online versie. first Published June 10, 2019. DOI: 10.1177/0011128719854348.]
- Kennedy, J. L., Tuliao, A. P., Flower, K. N., Tibbs, J. J., & McChargue, D. E. (2019). Long term effectiveness of a brief restorative justice intervention. *International journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 63(1), 3-17.
- Kieft, M. (2011). *De Delphi-methode nader bekeken*. Nijmegen: Samenspraak Advies.
- Latimer, J., Dowden, C., & Muise, D. (2005). The effectiveness of restorative justice practices: A meta-analysis. *The Prison Journal*, 85(2), 127-144.
- Leonard, L., & Kenny, P. (2011). Measuring the effectiveness of restorative justice practices in the Republic of Ireland through a meta-analysis of functionalist exchange. *The Prison Journal*, 91(1), 57-80.
- Marder, I. (2018). Information on revision Council of Europe Recommendation No. R (99) 19 presented at the 10th international Conference of the European Forum for Restorative Justice, Tirana, 16 June 2018.
- Mazijk, T. van, Uitslag, M., Claessen, J., Wisseborn, E., Wijngaards, D., Dierx, J. (2019). *Handboek mediation in strafzaken. Handleiding voor de strafmediationpraktijk*. Utrecht: Hogeschool Utrecht - Kenniscentrum Sociale Innovatie.
- Merriënboer, J. J. G. van, Klink, M. R. van der & Hendriks, M. (2002). *Competenties: Van complicaties tot compromis. Over schuifjes en begrenzers. Een studie in opdracht van de Onderwijsraad*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Moore, C. W. (2014). *The mediation process: Practical strategies for resolving conflict* (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Okada, D. (2011). Editor's note. Special issue: Essays celebrating the 35th anniversary of Restorative Justice. *Contemporary Justice Review*, 14, 365-366.
- Oyen & de Waart (2017). Betrokkenen. In A. Brenninkmeijer, D. Bonenkamp, K. van Oyen, & H. Prein (Eds.), *Handboek Mediation* (pp. 235–258). Den Haag: Sdu.
- Pemberton, A. (2015). Changing Frames? Restorative Justice in the Netherlands. In: D. Bolivar, I. Vanfraechem, I. & I. Aertsen, (Eds). *Victims and restorative justice*. Oxon: Routledge.
- Perspectief Herstelbemiddeling (2017). *Jaarverslag 2017. What's in a name? Bemiddelen bevorderen beleid bereiken*. Utrecht.
- PvdA. (2014). *De toepassing van herstelbemiddeling binnen het strafrecht. Initiatiefnota van Recourt*. 25 november 2014.
- Prein, H. (2017). Taken en competenties van de mediator. In A. Brenninkmeijer, D. Bonenkamp, K. van Oyen, & H. Prein (Eds.), *Handboek Mediation* (pp. 217–234). Den Haag: Sdu.
- Publicatieblad van de Europese Unie (2012), *Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012, tot vaststelling van minimumnormen van de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2011/220/JBZ*, L 315, 57-73, Straatsburg
- De Rechtspraak (2018). *Jaarverslag 2018*.
- Roe, R. A. (2002). Competenties-Een sleutel tot integratie in theorie en praktijk van de A&O-psychologie. *Gedrag en organisatie*, 15, 203-221.
- Toolsema, B. (2003). *Werken met competenties: Naar een instrument voor de identificatie van competenties*. Enschede: Universiteit Twente.
- Uitermark, J.J.M. (2017). *Handleiding verwijzing naar Mediation in Strafzaken door Openbaar Ministerie en Rechterlijke macht*. Den Haag: De Rechtspraak/Openbaar Ministerie.

- Umbreit, M. (1994). *Victim meets offender: The impact of restorative justice in mediation*. Monsey, New York: Criminal Justice Press.
- Umbreit, M. S., & Greenwood, J. (2000). *Guidelines for victim-sensitive victim-offender mediation: Restorative justice through dialogue*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Umbreit, M. S., Vos, B., & Coates, R. B. (2005). Restorative justice dialogue: A review of evidence-based practice. *Offender Programs Report*, 9(4), 49-64.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2006). *Handbook on Restorative Justice Programmes*, Criminal Justice Handbook Series. New York: United Nations.
- Vanspauwen, K.. (2016). De scenarist en de ober: gewikt en gewogen. *Tijdschrift voor Herstelrecht* (16) 3, 80-82.
- Verberk, S. (2011). *Mediation naast strafrecht in het arrondissement Amsterdam: een beschrijving van het proces en een verkenning van de effecten*. Amsterdam: Mediationbureau van de Rechtbank Amsterdam.
- Wong, D. S. W., Cheng, C. H. K., Ngan, R. M. H., & Ma, S. K. (2011). Program effectiveness of a restorative whole-school approach for tackling school bullying in Hong Kong. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 55, 846-862.
- Wolthuis, A. & Lünemann, K. (2017). Inzet herstelrecht bij intiem partnergeweld niet vanzelfsprekend, Resultaten van een Europees onderzoek. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 16 (4), 10-25.
- Zebel, S. (2012). *Een quasi-experimentele studie naar de effecten van de Nederlandse slachtofferdadergesprekken: in de schaduw van het strafrecht*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Zehr, H. (2002). *The little book of restorative justice*. Intercourse, PA: GoodBooks.
- Zehr, H. (2015). *The little book of restorative justice: Revised and updated*. New York: Skyhorse Publishing.

Bijlage 1: Startovereenkomst mediation in strafzaken

(MEDIATION NUMMER IN VOEREN)

Parketnummer: (zaaksnummer invoeren)

DE ONDERGETEKENDEN:

De navolgende partij tegen wie aangifte is gedaan:

A:

en

De navolgende partij door wie aangifte is gedaan.

B:

en de MfN-registermediators:

Cmediator, en

D: , co-/duo-mediator

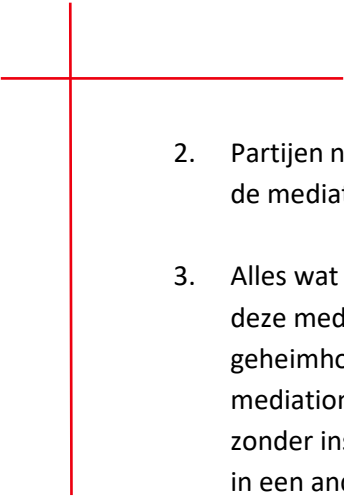
INLEIDING

- Partijen zijn door het Openbaar Ministerie van de Rechtbankverwezen naar mediation en deze mediation is met mediationnummer geregistreerd.
- De onderliggende strafzaak is met parketnummer geregistreerd.
- Het doel van de mediation is dat partijen met elkaar in gesprek gaan over de gebeurtenis die aanleiding tot de aangifte heeft gegeven om zo mogelijk afspraken over herstel te maken, over de toekomst en over de schade (materieel en immaterieel).

KOMEN HIERBIJ OVEREEN:

Uitgangspunten van mediation

1. De mediators zijn neutraal, onafhankelijk en zijn er voor alle partijen. De mediators hebben met instemming van partijen inzage gehad in respectievelijk het proces verbaal van de aangifte en het proces verbaal van het eerste verhoor.

-
2. Partijen nemen vrijwillig deel aan het mediationtraject. Partijen en ook de mediators kunnen de mediation op elk moment beëindigen.
 3. Alles wat tijdens de mediation besproken wordt is vertrouwelijk. De ondertekening van deze mediationovereenkomst betekent dat alle partijen zich verplichten tot geheimhouding. De informatie die tijdens de mediation wordt uitgewisseld en die zonder de mediation bij partijen niet bekend zou zijn, kan daarbuiten niet bekend worden gemaakt zonder instemming van alle partijen en ook niet worden gebruikt in de lopende strafzaak, of in een andere procedure of rechtszaak.
 4. De mediators zorgen ervoor dat personen en adviseurs die geen partij zijn maar toch bij de mediation worden betrokken, een geheimhoudingsverklaring tekenen. Dit geldt niet voor advocaten omdat zij op grond van het tuchtrecht tot geheimhouding verplicht zijn.
 5. Partijen beslissen zelf over de uitkomsten van de mediation. Zij hebben het recht om eventuele afspraken grondig door te lezen en met behulp van een eigen advocaat of adviseur te controleren alvorens tot ondertekening over te gaan.
 6. Deelname aan de mediation kan niet worden uitgelegd als bekentenis van een strafbaar feit.

Het resultaat van de mediation

7. Afspraken worden schriftelijk vastgelegd in een slot- of slotovereenkomst.
8. Die overeenkomst is bindend en kan een verzoek aan de officier van justitie of de rechter bevatten. Daaruit kan blijken wat er tijdens de mediation is besproken en op welke overwegingen partijen hun afspraken baseren.
9. Partijen worden voor de ondertekening in de gelegenheid gesteld om zich te laten adviseren door hun advocaat of adviseur. Partijen zien erop toe dat ook hun adviseurs zich daarbij houden aan de geheimhoudingsplicht.
10. De overeenkomst is na ondertekening openbaar in die zin dat deze via het Mediationbureau wordt toegezonden aan het Openbaar Ministerie van het Rechtbank Midden-Nederland en wordt toegevoegd aan het lopende strafdossier.

Afronding van de mediation

11. Binnen vijf werkdagen na ontvangst van de ondertekende slot- of slotovereenkomst sturen de mediators deze naar het Mediationbureau van de Rechtbank Midden-Nederland.
12. Als er geen overeenkomst wordt gesloten, stellen de mediators een bericht op dat de mediation is beëindigd en sturen dit aan het Mediationbureau. Dit bericht bevat geen informatie over de reden van beëindiging, tenzij alle partijen daarover iets kenbaar willen maken.
13. Het beëindigingsbericht kan vergezeld gaan van verklaringen die partijen via de mediator aan het strafdossier willen toevoegen.
14. Het beëindigingsbericht wordt aan het strafdossier toegevoegd.

Overige bepalingen

15. De mediators zijn aangesloten bij de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) en moeten de gedragsregels en het reglement van de MfN daarom naleven. Deze regels zijn te raadplegen op <http://mfregister.nl/login-registermediator/condities/>.
16. De mediators zijn tot geheimhouding verplicht, tenzij zij door de mediation kennis verwerven over mogelijke toekomstige strafbare feiten.
17. Door ondertekening van deze overeenkomst geven partijen de mediators toestemming om, slechts voor zover voor het resultaat van de mediation van belang, contact op te nemen met hun advocaat of adviseur.
18. In het kader van de mediation is het noodzakelijk dat de mediators persoonsgegevens verwerken die relevant zijn voor de in punt 1 genoemde kwestie door deze op te nemen in het dossier. Het kan daarbij ook gaan om gevoelige en/of bijzondere persoonsgegevens van partijen. Door ondertekening van deze overeenkomst geven partijen uitdrukkelijk toestemming aan de mediators om hun persoonsgegevens te verwerken conform de privacyverklaring van de mediators (bijlage bij de overeenkomst of ter plekke overhandigd door mediators). Deze toestemming is noodzakelijk om de mediation te kunnen starten.

In tweevoud opgemaakt en ondertekend te op

mediator:

co- /duo-mediator:

partij A:

partij B:

Bijlage 2: Topiclijst

De volgende topics zijn besproken in de interviews met vertegenwoordigers van de Mediatorsfederatie Nederland (MfN) en Vereniging Mediators in Strafzaken (VMSZ) en met rechters, officieren van justitie, mediationfunctionarissen van de rechtbanken, mediators en strafrechtadvocaten.

- Definitie van een goede mediator in strafzaken (en van een goede co-mediator).
- Kwaliteitseisen te stellen aan een mediator in strafzaken (voorafgaand aan het mediationtraject, tijdens en aan het slot).
- Omgaan met emoties van partijen.
- Gelijkwaardigheid/ongelijkwaardigheid deelnemende partijen.
- De reikwijdte van de rol van de mediator in strafzaken (herstel bevorderen, schade afwikkelen, omgeving betrekken, et cetera).
- Verschillende eisen voor verschillende soorten strafzaken.
- Do's en don'ts in een mediation in strafzaken (wat moet er per se wel en wat per se niet gebeuren in een mediatontraject).
- Wat is een geslaagde mediation in strafzaken.
- Welke eisen te stellen aan de slotovereenkomst.
- Zaken, die meer of minder geschikt zijn voor mediation in strafzaken.
- Geheimhoudingsplicht van de mediator.
- Geheimhoudingsplicht van de mediationfunctionaris.
- Effect van een geslaagde mediation op de strafzaak.
- Gevolgen van een niet geslaagde mediation op de strafzaak.
- Hoe zijn de kwaliteitseisen voor de mediator in strafzaken te borgen.

Bijlage 3: Topiclijst verdachten en slachtoffers

Vrijwilligheid

- Had je het gevoel dat je nee kon zeggen tegen de mediation? Leg eens uit.
- Kon je de mediation stoppen toen je er al mee bezig was? Vertel eens.

Motivatie en verwachtingen

Kun je – kort – vertellen waarom je aan de mediation mee deed?

Ben je daar tevreden over?

Gehoord worden

- Heb je jouw verhaal kunnen vertellen aan de mediators? Leg eens uit.
- Werd je op je gemak gesteld door de mediators? Leg eens uit. Voelde je je bijvoorbeeld ook veilig? Leg eens uit.
- Voelde je je begrepen/gehoord door de mediators? Leg eens uit. Zo ja, hoe lieten de mediators dit zien? Zo nee, wat had je graag willen zien?

Respect

- Voelde je je gerespecteerd door de mediators? Zo ja, hoe lieten de mediators dit zien? Zo nee, wat had je graag willen zien? Zijn er bijvoorbeeld ongepaste opmerkingen/commentaren gemaakt door de mediator? Vertel eens

Emoties

- In welke mate werd er aandacht besteed aan jouw emoties door de mediators? Hoe deden de mediators dit? Was dit genoeg voor jou? Wat had je daarin anders willen zien?

Steun

- Voelde je je gesteund door de mediators? Zo ja, hoe deden ze dat? Zo nee, wat had je nodig gehad?
- Had je het gevoel dat de mediators alles durfden te benoemen wat voor jou belangrijk was? Leg eens uit.

Procesbewaking

- Vind je dat de mediators op een duidelijke manier hebben gecommuniceerd? Leg eens uit. Wat had je eventueel anders willen zien?
- Had je het gevoel dat de mediators controle hadden over jullie gesprek. Leg uit.
- Hebben de mediators jou goed ingelicht over dingen die belangrijk zijn? bv juridisch, verwijzen naar een instantie).

Advies door mediator

- Gaven de mediators bruikbaar advies? Zo ja, hoe deden ze dit? Zo nee, wat had je nodig gehad?

Neutraliteit/gelijkwaardigheid

- Voelde je je op dezelfde manier behandeld door de mediator als de andere partij? Leg eens uit.
- Had je het gevoel evenveel invloed uit te kunnen oefenen in de mediation als de ander? Leg eens uit.

Toelichting bij deze vraag: aan het einde van het traject is er een slotovereenkomst opgesteld. Dat is de slotovereenkomst, die tussen partijen is opgesteld en ondertekend. Deze overeenkomst wordt doorgestuurd naar OM en rechter.

Tevreden

- Ben je tevreden over dat wat beschreven is in de slotovereenkomst? Leg uit waarover wel/waarover niet?
- Waren de afspraken compleet/correct weergegeven?
- Is er iets wat je er graag nog in had willen zien staan?

Taalgebruik

- Is de overeenkomst makkelijk te begrijpen? Leg uit. (Eventueel: wat vind je moeilijk?)
- Wat vind je van de wijze waarop het gebeuren is beschreven?
- Wat vind je van de wijze waarop de afspraken zijn beschreven?

Vervolg

- Is duidelijk wat jij en den ander moeten doen in het kader van de gemaakte afspraken?
- Heeft de mediator goed uitgelegd wat er met de afspraken in de slotovereenkomst vervolgens kon gebeuren?
- Is het je duidelijk gemaakt door de mediator dat de officier van justitie/rechter uiteindelijk de eindbeslissing neemt?

Nazorg

- Was er nog iets dat je na afloop van de mediation nodig had van de mediator?
- En heb je dat ook gekregen?

Herstel

- Wat heeft de mediation jou opgeleverd? (Bv. Ik durf de ander weer tegen te komen, opgelucht, slaap beter, ik kan mezelf weer in de ogen kijken etc.)

Overall opvatting over mediation

- In hoeverre ben je tevreden over de mediators?

zeer tevreden	tevreden	neutraal	ontevreden	erg ontevreden	geen mening

- In hoeverre ben je tevreden over het mediationproces?

zeer tevreden	tevreden	neutraal	ontevreden	erg ontevreden	geen mening

- In hoeverre ben je tevreden over de mediation uitkomst?

zeer tevreden	tevreden	neutraal	ontevreden	erg ontevreden	geen mening

- In hoeverre heb je er vertrouwen in dat de afspraken worden nagekomen door de ander?

Veel	neutraal	weinig	geen mening

- Denk je dat jij zelf de gemaakte afspraken gaat nakomen?

Ja	nee	weet ik niet

- In hoeverre is de relatie met de andere partij hersteld (indien sprake van relatie)?

Ja zeker	enigszins	neutraal	niet erg	niet	geen mening

Bijlage 4: Invulformulier Delphistudie

Delphi studie 'Mediation in Strafzaken. Geborgd in Kwaliteit'

Invulformulier Ronde 1

Respnr.

Instructies

Hieronder vindt u 9 tabellen. In elk tabel wordt een competentie van de mediator in strafzaken weergegeven, en bijbehorende deelcompetenties, zoals uit de interviews naar voren kwam. U wordt hier gevraagd om voor elke competentie (die als stellingen verwoord zijn) een oordeel te geven, van 1 (heel belangrijk) tot 5 (helemaal niet belangrijk). Dit geeft u aan in de eerste kolom ('Competentie'). Dit oordeel kunt u desgewenst toelichten. In de tweede kolom worden de deelcompetenties die bij deze competentie horen ook weergegeven. Ook hier wordt u gevraagd om voor elke deelcompetentie een oordeel te geven, van 1 (heel belangrijk) tot 5 (helemaal niet belangrijk). Ook dit kunt u toelichten.

Dit document kunt u vervolgens terugsturen per e-mail aan marion.uitslag@hu.nl. Vervolgens worden de resultaten van alle deelnemers samengevat en de gemiddelde scores worden berekend. Hierna volgen ronde 2 en 3. In deze volgende rondes wordt u gevraagd om voor de onderdelen waar de deelnemers het niet met elkaar eens blijken te zijn (<67% overeenstemming) uw oordeel te herzien. Voor elke ronde rekenen we dat u er ongeveer 5 uur aan hebt besteed. Deze inzet wordt gerapporteerd aan de subsidieverstrekker (SIA). Mocht u meer tijd hebben besteed aan het nadenken en invullen van dit formulier, horen we het graag. Vult u dit dan in op de laatste pagina van dit document. Deze laatste pagina dient u ook (elektronisch) te ondertekenen.

Veel dank voor uw deelname en bijdrage aan dit onderzoek!

Competentie 1	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
1. De mediator moet in staat zijn om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren. Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	•De mediator moet in staat zijn om een veilige sfeer te creëren.		
	•De mediator moet in staat zijn om slachtoffers te empoweren.		
	•De mediator moet kunnen inspelen op ongelijkheid tussen partijen.		
	•De mediator moet heftige emoties weten te hanteren.		
	• De mediator moet in staat zijn om psychische problematiek te hanteren.		
	•De mediator moet in staat zijn om secundaire victimisatie te voorkomen.		
	•De mediator moet kunnen zorgen dat beide partijen volwaardig aan het mediation proces kunnen deelnemen.		
	•De mediator moet in staat zijn om partijen te confronteren.		

Competentie 2	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
2. De mediator moet in staat zijn om communicatie tussen partijen te reguleren	De mediator moet in staat zijn om een veilige sfeer te creëren.		
Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	De mediator moet in staat zijn om socioculturele verschillen te hanteren.		
	De mediator moet kunnen zorgen dat beide partijen volwaardig aan het mediation proces kunnen deelnemen.		
	De mediator moet in staat zijn om te mediation te structureren.		

Competentie 3	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
3. De mediator moet in staat zijn om partijen te informeren.	De mediator moet in staat zijn om verwachtingen van partijen te managen over de verdere invloed van mediation op het verloop van het strafproces en de beslissende rol van rechters en Ovd 's hierbij.		
Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	De mediator moet een goede inschatting kunnen maken van de mogelijkheden in het mediation proces.		
	De mediator moet partijen een realistisch beeld kunnen schetsen over juridische faserings, schadevergoeding (mogelijkheden, procedures, werking CJIB, Schadefonds) en mogelijkheden sociale kaart.		
	De mediator moet in staat zijn om partijen de consequenties van gemaakte afspraken te laten zien al dan niet met behulp van een externe juridische adviseur.		

Competentie 4	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
4. De mediator moet in staat zijn om houdbare afspraken te garanderen. Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	• De mediator moet in staat zijn om informatie te verstrekken over hulpverlening/sociale kaart.		
	• De mediator moet in staat zijn om de omgeving te betrekken		

Competentie 5	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
5. De mediator is in staat om een correcte en volledige vaststellingsovereenkomst (VSO) op te zetten Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	• De mediator moet in staat zijn een VSO te schrijven die administratief juist is (nummer van parket en mediation).		
	• De mediator moet in staat zijn een VSO te schrijven die inzicht biedt in de voorgeschiedenis van het incident en de onderlinge relatie tussen partijen.		
	• De mediator moet in staat zijn een VSO te schrijven die weergeeft hoe het mediationproces is verlopen (betekenis incident voor partijen, geuite emoties, sfeer tijdens de mediation).		
	• De mediator moet in staat zijn een VSO te schrijven waarin aangegeven is hoe gewerkt is aan herstel (gevoel van verantwoordelijkheid verdachte, resultaat herstel bij slachtoffer, wederzijdse begrip, hoe partijen uitelkaar gingen).		
	• De totstandkoming van de afspraken is beschreven.		
	• Afspraken worden S-M-A-R-T* beschreven.		

	De VSO laat zien dat partijen geïnformeerd zijn over de rol van de rechter en OvJ in de strafrechtelijke beslissing, er staan geen uitspraken over schuld en er worden geen toezeggingen gedaan.		
	De VSO bevat geen juridische onjuistheden.		
	De taal van de VSO is duidelijk en begrijpelijk voor een breed publiek, en de VSO bevat geen spelling-, typ- of taalfouten.		
	De VSO bevat de vermelding dat partijen in de mogelijkheid zijn gesteld een advocaat of adviseur te raadplegen.		
	De VSO vermeldt een bedenktijd vóór de ondertekening door de partijen.		
	De lay-out is duidelijk en verzorgd.		

* Specifiek – Meetbaar – Acceptabel – Realistisch - Tijdsgebonden

Competentie 6	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
6. De mediator moet in staat zijn om samen te werken met een co-mediator. Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	De mediator moet op het spoor kunnen blijven van de co-mediator.		
	De mediator moet verbinding kunnen maken met de co-mediator.		
	De mediator moet goede afspraken kunnen maken over de rolverdeling met de co-mediator.		
	De mediator moet goed aan kunnen voelen wat nodig is en ruimte kunnen geven aan de co-mediator.		
	De mediator moet ruimte kunnen nemen om zaken aan de orde te stellen als hij ziet dat de co-mediator dit niet heeft gezien.		

Competentie 7	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
7. <i>De mediator moet in staat zijn om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren</i>	Een mediator moet in staat zijn advies in te winnen bij externen.		
Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	De mediator moet in staat zijn om te reflecteren op het eigen moreel oordeel.		
Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):	De mediator moet in staat zijn om zichzelf te blijven ontwikkelen en te leren.		

Competentie 8	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
8. <i>De mediator moet in staat zijn om een goede administratie te voeren.</i>	De mediator moet in staat zijn om de mediation voor te bereiden.		
Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	De mediator is in staat om zich te houden aan de termijnen van het strafrecht.		
Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):			

Competentie 9	Deelcompetenties	Oordeel deelcompetentie 1 Heel belangrijk 2 Belangrijk 3 Noch belangrijk noch onbelangrijk 4 Niet belangrijk 5 Helemaal niet belangrijk	Toelichting oordeel deelcompetentie (indien gewenst)
9. <i>De mediator moet in staat zijn om te communiceren met de advocaat van de partijen.</i>	De mediator moet in staat zijn tot een vooroverleg met de advocaat te komen, waarbij deze advocaat kan aangeven waarom de zaak geschikt is voor mediation		
Oordeel competentie: _____ 1- Heel belangrijk 2- Belangrijk 3- Noch belangrijk noch onbelangrijk 4- Niet belangrijk 5- Helemaal niet belangrijk	De mediator moet in staat zijn om tijdens de mediation advocaten goed te informeren (bijv. stukken/concept VSO doorsturen)		
	De mediator moet in staat zijn om na afloop van de mediation een advocaat uitleg te geven hoe de mediation verlopen is		
Toelichting oordeel competentie (indien gewenst):			

Bijlage 5: Scoringslijst slotovereenkomst

1. Soort zaak (aankruisen wat van toepassing is, meerdere antwoorden mogelijk)				
☐ Mishandeling ☐ Poging tot doodslag ☐ Huiselijk geweld ☐ Wegenverkeerszaak ☐ Diefstal ☐ Jeugd (tm 17 jaar) ☐ Burenruzie ☐ Onbekend ☐ Anders, namelijk				
2. Context incident				
a. Er is een beeld geschetst van de onderlinge relatie tussen partijen.			Nvt	Ja Nee
b. Er is een beeld geschetst van de voorgeschiedenis van het incident.			Nvt	Ja Nee
3. Parket en mediationnummers				
a. Is het parketnummer/procesverbaalnummer vermeld?			Ja	Nee
b. Is het mediationnummer vermeld?			Ja	Nee
4. Mediationproces				
a. In welke mate staat beschreven wat partijen hebben verteld over de betekenis van het incident?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
b. In welke mate zijn de door partijen geuite emoties beschreven?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
c. In welke mate is de sfeer beschreven tijdens de mediation?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
5. Herstel				

a. In welke mate staat beschreven dat verdachte zich verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van het incident?					
☐ Niet van toepassing	☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
b. In welke mate staat beschreven welke stappen zijn gezet om het herstel te bevorderen?					
☐ Niet van toepassing	☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
c. In welke mate staat beschreven in hoeverre er begrip voor de andere partij is ontstaan?					
☐ Niet van toepassing	☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
d. In welke mate staat het herstel bij het slachtoffer concreet beschreven (bv slachtoffer is minder bang, durft weer over straat)?					
☐ Niet van toepassing	☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
e. In welke mate is het herstel tussen partijen concreet beschreven (bv excuses, samen iets (zijn) gaan doen of intentie daartoe)?					
☐ Niet van toepassing	☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
f. In welke mate is de sfeer beschreven van het einde van de mediation (bv hoe partijen uit elkaar gingen, afscheid namen)?					
☐ Niet van toepassing	☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
6. Schuld					
Er staan uitspraken in over schuld.				Ja	Nee

7. Afspraken/wensen			
a. Er zijn toezeggingen gedaan door de mediator.		Ja	Nee
b. De totstandkoming van afspraken tijdens het mediation proces is beschreven.		Ja	Nee
c. Als er een hulpverlener betrokken is bij de uitvoering van de afspraken (bv wijkagent, reclasseringsambtenaar) dan staat beschreven dat deze geïnformeerd is, indien van toepassing.	Nvt	Ja	Nee
d. Schadevergoeding is besproken (bv geregeld of afzien van), indien van toepassing.		Ja	Nee
e. De wensen van beide partijen ten aanzien van het vervolg van de strafzaak na de mediation zijn beschreven.		Ja	Nee
f. Er is beschreven dat beide partijen geïnformeerd zijn over het feit dat de rechter/officier van justitie de uiteindelijke beslissing neemt wat betreft afspraken en wensen van partijen.	Nvt	Ja	Nee
8. Ondertekening			
a. Er is beschreven dat partijen bedenktijd hebben gehad voor ondertekening		Ja	Nee
b. Er is beschreven dat partijen in de mogelijkheid zijn gesteld om de slotovereenkomst aan een advocaat/adviseur voor te leggen.		Ja	Nee

9. In de slotovereenkomst zijn de eerste drie afspraken met partijen SMART beschreven					
• <u>AFSPRAAK 1</u>	Helemaal niet	Nauwelijks	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate
a. <u>Specifiek</u> (komt duidelijk over welke afspraken zijn gemaakt?)	☐	☐	☐	☐	☐
b. <u>Meetbaar</u> (de afspraken zijn meetbaar; tijd/geld/..)	☐	☐	☐	☐	☐
c. <u>Acceptabel</u> (vloeien de afspraken logisch voort uit wat beschreven is over het gesprek)	☐	☐	☐	☐	☐
d. <u>Realistisch</u> (zijn de afspraken haalbaar?)	☐	☐	☐	☐	☐

e. <u>Tijdsgebonden</u> (is benoemd wanneer de afspraken gerealiseerd moeten zijn)	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

• <u>AFSPRAAK 2</u>	Helemaal niet	Nauwelijks	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate
a. <u>Specifiek</u> (komt duidelijk over welke afspraken zijn gemaakt?)	☐	☐	☐	☐	☐
b. <u>Meetbaar</u> (de afspraken zijn meetbaar; tijd/geld/..)	☐	☐	☐	☐	☐
c. <u>Acceptabel</u> (vloeien de afspraken logisch voort uit wat beschreven is over het gesprek)	☐	☐	☐	☐	☐
d. <u>Realistisch</u> (zijn de afspraken haalbaar?)	☐	☐	☐	☐	☐
e. <u>Tijdsgebonden</u> (is benoemd wanneer de afspraken gerealiseerd moeten zijn)	☐	☐	☐	☐	☐

• <u>AFSPRAAK 3</u>	Helemaal niet	Nauwelijks	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate
a. <u>Specifiek</u> (komt duidelijk over welke afspraken zijn gemaakt?)	☐	☐	☐	☐	☐
b. <u>Meetbaar</u> (de afspraken zijn meetbaar; tijd/geld/..)	☐	☐	☐	☐	☐
c. <u>Acceptabel</u> (vloeien de afspraken logisch voort uit wat beschreven is over het gesprek)	☐	☐	☐	☐	☐

d. Realistisch (zijn de afspraken haalbaar?)	☐	☐	☐	☐	☐
e. Tijdsgebonden (is benoemd wanneer de afspraken gerealiseerd moeten zijn)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Lengte slotovereenkomst				
Totaal aantal bladzijden:		A4 (exclusief bijlagen)		
11. Taalgebruik				
a. In welke mate is het taalgebruik juridisch kloppend (bv fout is 'vonnis' als het nog niet bij rechter is geweest of 'als het naar de rechter gaat' als de officier van justitie er nog een uitspraak over moet doen)?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
b. In welke mate is het taalgebruik duidelijk (niet wollig, man en paard noemend)?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
c. In welke mate is het taalgebruik voor iedereen begrijpelijk (juridische termen zijn vertaald/uitgelegd), geen complexe zinnen, actieve vorm heeft voorkeur)?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
d. In welke mate zitten er taalfouten in de tekst?				
☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate

e. In welke mate zitten er typefouten in de tekst?

☐ Helemaal niet	☐ Nauwelijks	☐ In redelijke mate	☐ In hoge mate	☐ In zeer hoge mate
--	-------------------------------------	--	---------------------------------------	--

12. Vormgeving

De kwaliteit van de lay-out (grootte lettertype, marges, nummering, titels, subtitels) is...

☐ Zeer slecht	☐ Onvoldoende	☐ Voldoende	☐ Goed	☐ Uitstekend
--------------------------------------	--------------------------------------	------------------------------------	-------------------------------	-------------------------------------

Overige opmerkingen beoordelaars (algemene indruk, opmerkelijke zaken)

Bijlage 6: Voorbeeld slotovereenkomst

(Voor nadere informatie over de slotovereenkomst verwijzen wij naar het Praktijkhandboek mediation in strafzaken (Van Mazijk et al., 2019).

Parket-/Procesverbaal nummer:

Mediationnummer:

Verwijzer: officier van justitie / rechter / rechter-commissaris (omcirkelen wat van toepassing is)

DE ONDERGETEKENDEN:

De navolgende partij tegen wie aangifte is gedaan:

A:

En

De navolgende partij door wie aangifte is gedaan.

B:

en de MfN-registermediators:

Cmediator

D: co-/duo-mediator

Inleiding

1. De eerder ondertekende startovereenkomst (d.d.) waarmee deze mediation een aanvang heeft genomen, maakt onverbrekelijk deel uit van deze slotovereenkomst.
2. Partijen zijn bij aanvang van de mediation voorgelicht over de mogelijke gevolgen van deelname aan deze mediation. Zij weten dat de behandelend officier van justitie of de rechter bij de verdere afdoening van deze zaak, rekening kan houden met de uitkomst van deze mediation zoals vastgelegd in deze slotovereenkomst.
3. Partijen verzoeken de behandelend officier van justitie, dan wel rechter conform artikel 51h Wetboek van Strafvordering rekening te houden met de uitkomst van deze mediation. Partijen weten dat zij slechts een verzoek doen en dat de officier van justitie of rechter uiteindelijk beslist.

Afwikkeling

4. Na ondertekening van deze slotovereenkomst hebben partijen desgewenst vijf werkdagen bedenktijd. Deze bedenktijd biedt partijen de gelegenheid om de slotovereenkomst te bespreken met hun adviseur.
5. Partijen willen in dit geval WEL/GEEN gebruik maken van de bedenktijd.
6. Als partijen gebruik maken van de bedenktijd zullen zij uiterlijk binnen vijf werkdagen schriftelijk aan de mediators laten weten of de mediators de slotovereenkomst mogen toezenden aan de verwijzer.
7. Toezenden van de slotovereenkomst geschiedt slechts met goedvinden van beide partijen. Indien één van partijen geen toestemming geeft voor inzending, of geen bericht stuurt, wordt de slotovereenkomst niet ingezonden.
8. Indien niet van beide partijen schriftelijke toestemming is ontvangen stellen de mediators een bericht op dat de mediation is geëindigd en sturen zij dit op aan het Mediationbureau. Dit bericht bevat in dat geval geen informatie over de reden van beëindiging.
9. Indien de slotovereenkomst, om welke reden dan ook, niet door de mediators wordt ingezonden, stuurt de mediator daarvan bericht aan partijen. De slotovereenkomst wordt in dat geval geacht niet tot stand gekomen te zijn, c.q. komt in dat geval met onmiddellijke ingang vanaf het moment van deze kennisgeving te vervallen.
10. Partijen zijn er uitdrukkelijk op gewezen dat zij deze slotovereenkomst ter advisering, kunnen voorleggen aan hun advocaat/adviseur.
11. Partijen zijn zelf verantwoordelijk voor hetgeen zij met elkaar overeenkomen. De mediators zijn niet aansprakelijk voor hetgeen partijen met elkaar zijn overeengekomen.
12. Wanneer de mediators uit hoofde van beroepsaansprakelijkheid toch worden aangesproken op de inhoud van deze overeenkomst, vervalt de geheimhoudingsverplichting van de mediators, voor zover nodig, om zich tegen deze aanspraken te kunnen verweren. De aansprakelijkheid van de mediators is uit hoofde van hun beroepsaansprakelijkheidsverzekering altijd beperkt tot het bedrag dat in het betreffende geval door de beroepsaansprakelijkheidsverzekering

Overige bepalingen

13. Het staat partijen vrij om de startovereenkomst en de slotovereenkomst indien nodig in rechte te overleggen.
14. Al hetgeen is vastgelegd in deze overeenkomst is uitdrukkelijk geen bekentenis in strafrechtelijke zin.

Overeenkomst

Partijen hebben het volgende besproken en afgesproken en zij willen dit ter kennis van de officier van justitie en/of de rechter/rechter-commisaris brengen:

Tijdens het mediationgesprek waren, naast de mediators, aanwezig:

(De volgende thema's kunnen aan bod komen.)

De onderlinge relatie van partijen en de voorgeschiedenis van het incident:

Het herstel tussen partijen:

De gemaakte afspraken:

Schade en schadevergoeding (of de afwezigheid van schade):

Betrokkenheid van hulpverlening/omgeving:

Verzoek aan verwijzer:

plaats:

datum:

Partij A:

Partij B:

Bijlage 7: Competentieprofiel mediator in strafzaken

A: De mediator is in staat om een correcte en volledige slotovereenkomst te schrijven.

De mediator is in staat om een slotovereenkomst te schrijven:

- A1 die administratief juist is
- A2 waarvan de lay-out duidelijk en verzorgd is
- A3 die geschreven is in (voor een breed publiek) duidelijke, begrijpelijke taal
- A4 die aangeeft hoe gewerkt is aan herstel
- A5 waarin de afspraken S-M-A-R-T zijn beschreven
- A6 die geen juridische onjuistheden bevat
- A7 die inzicht biedt in de voorgeschiedenis van het incident en onderlinge relatie tussen partijen
- A8 waarin de totstandkoming van afspraken is beschreven
- A9 waarin staat vermeld dat er een bedenktijd was vóór ondertekening door partijen
- A10 die inzicht geeft in hoe het mediationproces is verlopen
- A11 waarin staat vermeld dat partijen in staat zijn gesteld een advocaat/adviseur te raadplegen
- A12 waarin staat vermeld dat partijen geïnformeerd zijn over de rol van de rechter en de officier van justitie in de strafrechtelijke beslissing

B: De mediator is in staat om dader-slachtoffer dynamiek te hanteren.

De mediator is in staat:

- B1 een veilige sfeer te creëren
- B2 volwaardige deelname voor beide partijen te garanderen
- B3 heftige emoties te hanteren
- B4 zowel verdachte als slachtoffer te empoweren
- B5 psychische problematiek te hanteren
- B6 secundaire victimisatie te voorkomen
- B7 in te spelen op ongelijkheid
- B8 partijen te confronteren

C: De mediator is in staat om communicatie tussen partijen te reguleren.

De mediator is in staat:

- C1 volwaardige deelname voor beide partijen te garanderen
- C2 de mediation te structureren
- C3 een veilige sfeer te creëren
- C4 socioculturele verschillen te hanteren

D: De mediator is in staat om op zijn eigen professioneel handelen te reflecteren.

De mediator is in staat:

- D1 te reflecteren op het eigen moreel oordeel
- D2 zichzelf te blijven ontwikkelen en te blijven leren

E: De mediator is in staat om houdbare afspraken te garanderen.

De mediator is in staat:

- E1 waar nodig de omgeving te betrekken bij het mediationproces

F: De mediator is in staat om een goede administratie te voeren.

De mediator is in staat:

- F1 de mediation voor te bereiden
- F2 zich te houden aan de termijnen van het strafrecht

G: De mediator is in staat om partijen te informeren.

De mediator is in staat:

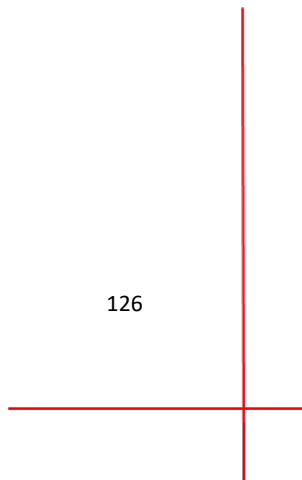
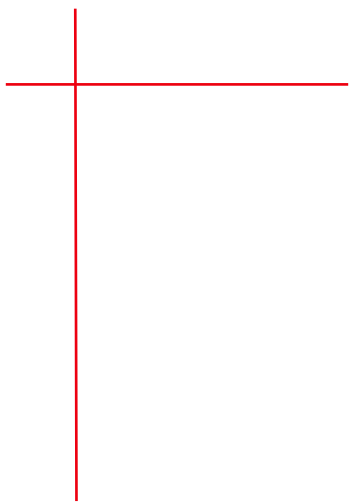
- G1 verwachtingen over de rol van rechter, officier van justitie te managen
- G2 de consequenties van de gemaakte afspraken te laten inzien
- G3 een realistisch beeld te schetsen over de juridische fasering, schadevergoeding et cetera
- G4 een goede inschatting te maken over de mogelijkheden van het mediationproces

H: De mediator is in staat om samen te werken met een co-mediator.

De mediator is in staat:

- H1 zaken aan de orde te stellen als hij ziet dat de co-mediator die niet heeft gezien
- H2 op het spoor te blijven van de co-mediator
- H3 aan te voelen wat nodig is en ruimte te geven aan de co-mediator
- H4 verbinding te maken met de co-mediator
- H5 afspraken te maken over de rolverdeling tussen de mediators

I: De mediator is in staat om te communiceren met de advocaat van de partijen.

 KSI_HU

 KSI@HU.NL

 BIT.LY/AANMELDENKSI